

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

45. ISTUNGJÄRK

12.–15. august 1991

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 45. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

12. august 1991.....	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve projekti esitamise tähtaja muutmisest.....	9
Eesti Vabariigi 1990. aasta riigieelarve täitmise aruande kinnitamise kohta	18
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu esimene lugemine	22

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 45. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

13. august 1991.....	28
Päevakorralised avaldused.....	28
Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaeelarve esimene lugemine	40

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 45. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

14. august 1991.....	70
Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaeelarve esimese lugemise jätkamine	70
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu täiendava, 46. istungjärgu läbiviimise kohta	86
Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu esimene lugemine	88
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Kaubandus-Tööstuskoja arbitraažikohtu kohta" eelnõu teine lugemine	121

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 45. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

15. august 1991.....	122
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta	123

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

45. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

12. august 1991

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, lugupeetud kolleegid! Rõõm teid kõiki jälle näha. Silma järgi tundub, et meid on üle kaheksakümne. Kontrollime! Kohal on 87 rahvasaadikut, puudub 17.

Kolleegid, mind on eelnevalt hoiatatud, et vabariigi valitsus soovib täiskogu ees anda juhatusele üle terve paketi seadusandlike aktide projekte. Palume kõnetooli proua Kilveti.

K. Kilvet

Väga austatud Ülemnõukogu juhataja, austatud Ülemnõukogu! Eesti Vabariigi Valitsusel on tõepoolest esitada teile hulk materjale ja nii nagu komme nõuab, loen ma need praegu ette. Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile Eesti Vabariigi ettevõtte tulumaksu seaduse eelnõu koos seletuskirjaga. Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi seaduse haldusvastutuse üldpõhimõtete uuendamise kohta eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse haldusvastutuse üldpõhimõtete uuendamise kohta rakendamise" projektid. Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile Eesti Vabariigi käibemaksuseaduse eelnõu koos seletuskirjaga. Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi Siseministeeriumi poolt ettevalmistatud Eesti Vabariigi seaduseelnõu kriminaalkaristuse kandmise korra uuendamise kohta. Eesti Vabariigi Valitsus esitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "NSV Liidu 31. mai 1991. aasta seaduse "Leiutistest NSV Liidus" Eesti Vabariigi territooriumil üleminekuperioodil rakendamise kohta" eelnõu. Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve projekti esitamise tähtaja muutmise" projekti ja palub selle võtta päevakorda kiireloomulise küsimusena. Eesti Vabariigi Valitsus esitab teile Eesti Vabariigi seaduse Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaeelarve kohta eelnõu. Eesti Vabariigi Rahandusministeerium esitab Eesti Vabariigi Valitsuse esimehe härra Savisaare ülesandel Eesti Vabariigi Ülemnõukogus arutamiseks projekti seadusmuudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi pangandusseaduses.

Ja Eesti Vabariigi Valitsuse poolt selline teade. Palume võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 45. istungjärgu päevakorda Eesti Vabariigi Valitsuse esitatud seaduseelnõu muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses (s.o maksuvaba miinimumi tõstmise kohta) teine lugemine ja Eesti Vabariigi seaduse eelnõu muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses esimene lugemine.

Mulle tundub, et see on kõik. Soovin jälle nendele algatustele head teed teie komisjonidesse ja head teed Ülemnõukogu istungite saalis!

R. Miller

Tere päevast, austatud Ülemnõukogu! Lubage mul teid tervitada pärast suvepuhkust ja avaldada lootust viljakaks koostööks! Mul on au üle anda veel üks seaduseelnõu ja nimelt muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses, mis puudutab vedelkütuse ja alkohoolsete jookide aktsiisimaksu määrasid.

Juhataja

Kolleegid, nagu te võisite veenduda, on meie tööpõld lai. Sealhulgas on valitsusel ka palve mõned küsimused lülitada päevakorda kiireloomulistena, kuid enne peaks Ülemnõukogu kinnitama päevakorra. Võtke palun ette juhatuse poolt ettevalmistatud projekt! Võib-olla kõigepealt me võtame seisukoha nende seaduseelnõude ja muude aktide kohta, mis on laekunud juhatusele, ja siis asume päevakorra juurde. Siis saab ka teha täpsustusi mõningate projektis praegu pakutavate punktide kohta.

Kolleegid, kuidas te suhtute esimesse punkti, mis käsitleb seaduseelnõu muudatuste tegemise kohta üksikisiku tulumaksu seaduses? On ettepanek esitada see arutamiseks Ülemnõukogule 46. istungjärgul. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seaduses" arutataks 46. istungjärgul? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 76 rahvasaadikut, vastu on 4, erapooletuid on 4. See ettepanek leidis toetust.

Teiseks, panen hääletusele ettepaneku, et Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Omandiõiguse täpsustamise kohta riiklike väikeettevõtete reorganiseerimisel majandusühistuteks" läheks samuti arutamisele 46. istungjärgule. Kes on selle ettepaneku poolt? Palun hääletada!

Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 76 rahvasaadikut, vastu on 4, erapooletuid on 4. Ka see ettepanek leidis toetust.

Kolleegid, võtke ette ka menetluses olevate küsimuste tabel ja käsitleme kõige viimast, 21. küsimust. Juhatus tahaks teie otsust redaktsioonis, mis on toodud tabelis. Vabariigi valitsus saatis meile kirja, kus puudutab Eesti kaitsejõudude taasloomist ja kaitseministeeriumi moodustamist, et võimaldada meil esitada seisukoht, s.t. valitsuse seisukoht kaitsejõudude taasloomise projekti kohta pärast riigiteenistusalase eelnõu valmimist ja kooskõlastamist erinevate poliitiliste jõududega, s.o. 1. oktoobriks. Sellest lähtudes palub ka juhatus, et Ülemnõukogu võtaks otsuse vastu selles redaktsioonis, nagu ta praegu on teile esitatud 21. punkti all. Ma ei hakka seda pikalt ette lugema. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et menetluses olevatest küsimustest 21. teema oleks käsitletud selles redaktsioonis, mis on teile esitatud? Palun hääletada! Lihthääaltenamus. See tähendab, et me arutaksime seda teemat oktoobrikuus. Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu on 13, erapooletuid 12. See ettepanek leidis toetust.

Ja nüüd, kolleegid, tuleme päevakorra juurde. Projekt on teil käes. Kuulame ära mõned seisukohad. Kaido Kama, palun!

K. Kama

Austatud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Ma teen ettepaneku jätta päevakorrast välja päevakorra 6. punkt "Eesti Vabariigi maaseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine". Praegu ajutine omandi- ja maareformi komisjon töötab välja selle seaduseelnõu uut redaktsiooni ja see ei ole veel esitamiseks valmis. Võiks jätkata teist lugemist septembrikuus.

Juhataja

Suur tänu! Ülemnõukogu otsustab seda ettepanekut eraldi. Indrek Toome, palun!

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma puudutan siin päevakorras olevat küsimust nr. 1 ehk Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Välisinvesteeringutest Eesti Vabariigis" esimest lugemist. Siin on ettepanek, et kaasettekandjaks oleks eelarve-majanduskomisjoni liikme Ülo Uluotsa kõrval ka Ülemnõukogu väliskomisjoni esimees. Me arutasime täna väliskomisjoni istungil seda ettepanekut. Ja väliskomisjonil on seisukoht, et väliskomisjon ei ole võimeline praegu ütlema oma seisukohta selle seaduseelnõu kohta. Vaja on korraldada veel kaks, võib-olla ka kolm kohtumist vastavate ametkondade juhtidega, kes annaksid selgitusi ja vastaksid komisjoni liikmete küsimustele. Seetõttu on väliskomisjonil ettepanek lükata see küsimus järgmisesse istungjärku. Või – siin ma ütlen oma arvamuse välja kui saadik – on võimalik, et

väliskomisjoni kaasettekannet esimese lugemise puhul ei tule. Siis võtab kaasettekandja kohustuse enda peale ainult üks komisjon: eelarve-majanduskomisjon. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Nüüd me peame pidama Indrek Toomega väikese dialoogi. Esimene variant, et väliskomisjon loobub kaasettekandest, ei tekita meile probleeme. Sellisel juhul ta jääb lihtsalt ära, sest ei saa kohustada komisjoni pidama kaasettekannet, kui ta seda ei soovi. Kuid ettepanek, et arutada seda teemat teisel istungjärgul, eeldab hääletamist. Kumb jääb jõusse? Kui väliskomisjon loobub ettekandest, siis me hääletamisele ei pane. Või nõutakse arutamist teisel istungjärgul?

I. Toome

Väliskomisjoni seisukoht on, et see küsimus lükataks edasi järgmisele istungjärgule arutamiseks. Väliskomisjon on loomulikult huvitatud oma seisukoha väljaütlemisest kaasettekandena.

Juhataja

Suur tänu! Läheb hääletamisele. Vladimir Kuznetsov.

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Teatavasti pöördus NSV Liidu president Mihhail Gorbatšov kõigi liiduvabariikide ülemnõukogude poole ettepanekuga arutada liidulepingut seoses selle eelseisva allakirjutamisega, mis algab käesoleva aasta 20. augustil. Seepärast teen ettepaneku võtta päevakorda küsimus liidulepingust. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud kolleeg Kuznetsov, meil on reglemendis kõik täpselt kirjas, kuidas planeeritakse päevakorda. Iga teema, iga otsuseprojekt ja seaduseelnõu esitatakse pidulikult täiskogule. Nii et alustame kõigepealt sellest. Praegu ei ole mul selle ettepanekuga midagi teha. Genik Israeljan.

G. Israeljan

Lugupeetud Ülo Nugis! Täpsustan oma kolleegi küsimust. Miks meie maa – ma rõhutan: meie maa – presidendi ettepanek pole lülitatud meie istungjärgu päevakorda? Tänan vastuse eest!

Juhataja

Ma usun, et ma ei pea sellele vastama, miks pole see lülitatud päevakorra projekti. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on küsimus härra spiikerile. Kas Ülemnõukogu juhatus arutas NSV Liidu presidendi läkitust liiduvabariikide ülemnõukogudele? Kui ei arutanud, siis mis põhjusel? Tänan!

Juhataja

Ei, juhatus seda teemat ei arutanud. Ilmselt ei soovitud seda teha. Mina isiklikult olen muidugi seda dokumenti uurinud küll, kuid samas ma juhin teie kõikide tähelepanu sellele, et praegu me arutame päevakorda ja selleks on olemas oma reglement. Kui antakse minule üle dokumendid pidulikult täiskogu ees, siis juhatus otsustab, kuidas ta lülitab need päevakorda täiskogu otsuse põhjal. Täna mul neid ei ole. Mul on andmed selle kohta, et presiidiumile on midagi esitatud. Väga võimalik. Kõik asjad tuleb anda üle täiskogu ees. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker! Mul on teile väga lühike küsimus: kes peaks mainitud dokumendi teile pidulikult üle andma?

Juhataja

Seadusandliku initsiatiivi autorid võivad olla kõik saadikud, nii et ma kujutan ette, et iga saadik teie hulgast, kes arvab, et ta peab selle ettepaneku tegema. Liia Hänni.

L. Hänni

Austatud härra spiiker, kas te ei värskendaks Ülemnõukogu mälu, millal jagati välja välisinvesteeringute seaduse eelnõu? Minu mälu järgi oli see kevadsessiooni eelviimasel istungil. Kas see oli nii? Sel juhul oleks aeg seda komisjonides arutada.

Juhataja

Jah, see oli nii. Kuid väliskomisjonil on loomulikult õigus oma ettepanekut teha. Praegu on see juhatuse poolt esitatud päevakorda. Väliskomisjonil on teine arvamus ja me paneme selle hääletamisele. Kas võime asuda hääletama? Kõigepealt Kaido Kama ettepanek. Ma

värskendan teie mälu. Kaido Kama on meil vastava komisjoni liider ja ta teeb ettepaneku siiski sellel istungjärgul – 45. istungjärgul – mitte seda teemat käsitleda, mitte jätkata teist lugemist. Ja Kaido Kama teeb ettepaneku arutada seda septembrikuu esimesel istungjärgul. Ma ei nimeta meelega selle istungjärgu numbrit. Võimalik, et see number võib muutuda. Kuid ettepaneku sisu seisneb selles, et maaseaduse teist lugemist jätkata septembrikuu esimesel istungjärgul. Kas see on mõisteta Ülemnõukogule? Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et maaseaduse eelnõu teist lugemist arutada septembrikuu esimesel istungjärgul? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 84 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 6. Kaido Kama ettepanek on vastu võetud. Järgmisena väliskomisjoni ettepanek, mille on esitanud Indrek Toome: et projektis oleva 1. päevakorrapunkti, mis käsitleb välisinvesteeringuid Eesti Vabariigis, mitte arutada sellel istungjärgul, vaid järgneval istungjärgul. Kas nii? Üks hetk! Indrek Toome.

I. Toome

Jah, täpselt. Ma palusin, lugupeetud juhataja, ainult sõna selgituseks Liia Hännile. Kui kevadel jagati välisinvesteeringute seaduse eelnõu välja, siis seda ettepanekut ei olnud, et kaasettekandega esineks ka väliskomisjon. Kui nüüd, alles hiljaaegu selle ettepanekuga välja tuldi, siis on loomulik, et väliskomisjon tahaks ka tõsist tööd teha ja sügavuti asja analüüsida. Ma usun, et väliskomisjoni liikmed on kõik kevadest saadik selle projektiga tutvunud ja oma seisukohad nendel muidugi on, kuid kohtumisteks vastavate ametkondade juhtidega oleks vaja aega. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Ettepanek on arutada seda päevakorrapunkti 46. istungjärgul. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on väliskomisjoni ettepaneku poolt, et Eesti Vabariigi seaduse eelnõu välisinvesteeringutest Eesti Vabariigis arutada 46. istungjärgul? Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 34 rahvasaadikut, vastu 24, erapooletuid on 28. Väliskomisjoni ettepanek leidis toetust: läheb 46. istungjärgule.

Nii. Praegu on teie käes projekt esimese ja kuuenda punktita. Vastavalt sellele muutub siis ka numeratsioon. Panen päevakorrapunktid hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, palun kinnitada 45. istungjärgu päevakord vastavalt teil olevale projektile! Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 73 rahvasaadikut, vastu 6, erapooletuid on 10. Päevakord on kinnitatud.

Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve projekti esitamise tähtaja muutmisest

Juhataja

Kolleegid, nagu te kuulsite, valitsuse poolt meile esitatud ettepanekute hulgas on mõned kiireloomulised. Minul olevate andmete järgi on ka materjalid välja jagatud. Kas on? Kohe selgitame. Kas materjalid seaduse muutmise kohta on valmis pandud? Vene keeles ei ole veel? Kas 1992. aasta riigieelarve projekti kohta muudatus on? Kahes keeles? Jagame välja. Küsimus on päevakorra täiendamises. Kas Ülemnõukogu võiks võtta otsuse vastu ilma seletuskirjaga tutvumata, kas lülitada päevakorda või mitte? Või soovite enne tutvuda põhjalikult dokumentidega, et otsustada, kas täiendada päevakorda või mitte? Kas ma võin päevakorra täienduse juba panna hääletusele?

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud saadikud! Ma ei saa nõustuda lugupeetud Ülo Nugisega kas või sel põhjusel, et iga täiendavalt, rääkimata juba kiireloomulisena päevakorda lülitatud küsimuse peale kulub meie kallis aeg, mis on ette nähtud väga teravate ja tõsiste probleemide arutamiseks. Valitsuse esindaja, kes äsja sõna võttis, ei kommenteerinud tegelikult üldse vajadust lülitada need küsimused, terve komplekt küsimusi päevakorda. Seepärast arvan, et enne kui teha mingi lõplik otsus eelarveküsimuse kiireloomulise lülitamise kohta päevakorda, peame teadma kiireloomulisuse põhjust ja objektiivselt seda probleemi arutama. Vastasel juhul tuleb välja nonsens. Alpuses lülitame küsimuse päevakorda ja alles seejärel hakatakse meile selgitama, kas seda küsimust on vaja või mitte. Selles suhtes olen solidaarne Tiit Madega. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid. Samas ma siiski juhin teie tähelepanu sellele, et praegu me käitume Ülemnõukogus vastavalt reglemendi §-le 16. Kui te võtate selle kohe lahti, siis te veendute selles, et kõik need nõuded, mida see reglemendi paragrahv esitab, on seaduseelnõu autoril täidetud. Ülemnõukogu otsustab hääletamise teel, kas täiendada päevakorda või mitte. Reglement enne seda debatte ette ei näe. Kuid ma siiski arvan, et see ei oleks suur patt, arvesse võttes tõesti küsimuse tähtsust ja arvesse võttes ka seda, et me oleme puhkuselt tulnud ja ei ole kõik korralikult rolli sisse elanud. Võib-olla kahe minuti jooksul härra Miller valgustab meile asjaolusid. Küsimusi me ei esita.

R. Miller

Lugupeetud rahvasaadikud! Rahandusministeerium on esitanud põhimõtteliselt kaks erinevat küsimusteringi. Esimene puudutab 1992. aasta riigieelarve projekti esitamise tähtaja muudatust. See küsimus ma palun võtta päevakorda kiireloomulisena. Küsimus on nimelt selles, kas jätkata täna tööd või mitte, kas lubada inimesed puhkusele. Mitte ainult rahandusministeeriumi inimesed, vaid ka mitmete teiste ministeeriumide ja ametite finantsteenistuse töötajad. Aga põhjusi selle tähtaja muutmiseks on mitmeid ja kaalukaid.

Küsimus on selles, et käesoleval ajal kiire inflatsiooni tingimustes, aga samuti hindade kiire muutumise juures ei ole prognoositav, milliseks muutuvad meie majandussuhted, hinnad, kui me ei kirjuta alla liidulepingule. See on küsimuste küsimus. Me tegime esialgsed arvestused. Riigieelarve kulutused, kui minnakse üle maailmaturu hindadele, suurenevad umbes miljard rubla ainult hindade muudatuse tõttu. Aga prognoosida, kui me teeme kaubalepingud Liidu keskvõimuga, otse liiduvabariikidega, on raske. Need küsimused on ka Liidu tasemel paika panemata. Ja sellepärast vabariigi valitsus, arutanud seda küsimust, peab otstarbekohaseks pikendada eelarve projekti esitamise tähtaega: esitada see 1. oktoobri asemel 1. detsembril. Et esitada 1. oktoobriks eelarveprojekt, peaks töö juba täie hooga käima. Teoreetiliselt me oleme juba midagi ära teinud ka. Metoodilised juhised on praktiliselt valmis, läbi arutatud maakondade, linnade, aga samuti valdade liidu esindajatega. Aga majandusprognoosid? Me arutasime seda küsimust härra Leimanniga. Majandusministeerium ei ole täna võimeline andma järgmise aasta kohta prognoose. Me arutasime seda küsimust ka linnapeade ja maavanematega ning linnapead ja maavanemad saatsid vabariigi valitsusele kirja, kus nad peavad otstarbekohaseks lükata 1992. aasta riigieelarve projekti koostamine edasi. See on küsimus, mis puudutab 1992. aasta projekti.

Teine küsimus.

Juhataja

Härra Miller, ärme ettekannet tee! See on nüüd selgitus. Sellest piisab.

R. Miller

Aga nüüd 1991. aasta eelarve lisaettepanek?

Juhataja

See ei ole veel see punkt. Aitäh, härra Miller!

Kolleegid, nagu öeldud, me rikkusime praegu reglementi. Sääraseid läbirääkimisi ei ole ette nähtud. Oma mööndused ma juba teile esitasin, sellepärast asume hääletama. Ja siis, kui Ülemnõukogu otsustab täiendada päevakorda, esitame kõik oma küsimused ette kandjale. Nõus?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada 45. istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusega vastavalt §-le 15, mis käsitleb Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve projekti esitamise tähtaja muutmist? Vastavalt §-le 15, kuna tegemist on otsustega. Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 63 rahvasaadikut, vastu 13, erapooletuid on 7. Päevakord on täiendatud. Mind on eelnevalt informeeritud, et selles küsimuses teeb ka ettekande rahandusminister härra Miller. Kas on nii? Palume kõnetooli, nüüd juba ettekandeks.

R. Miller

Lugupeetud rahvasaadikud! Ma juba selgitasin neid põhjusi, miks me palusime see päevakorda võtta. Ja rääkisin ka nendest tingimustest, millistes tuleks praegu koostada riigieelarve projekti, ja nendest raskustest, mis meid täna ees ootavad, ning neist põhjustest, miks täna ei ole võimalik teha, ma ütlesin, riigieelarvele nii vajaliku täpsusega arvutusi ja prognoose. See oleks minu poolt kõik. Kui on küsimusi, siis ma oleksin nõus vastama.

Juhataja

Suur tänu! Esitame küsimused ministrile. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Aitäh! Lugupeetud juhataja, austatud minister! Mul on küsimus protseduurilist laadi. Eelarveseaduse § 16 ütleb tähtaja, mis ajaks tuleb esitada Ülemnõukogule riigieelarve. Ja nüüd tuleb valitsus välja ettepanekuga muuta seadust otsusega. Kas ei peaks valitsus seda küsimust esitama uuesti ja tegema seaduseelnõu vastavalt selle eelarveseaduse § 16 äramuutmiseks? Sest otsusega seadust muuta ei ole võimalik. See on esimene probleem. Ja teiseks, kuidas näete teie ajagraafikut, kui valitsus esitab eelarve 2. detsembriks? Mitu nädalat peab arutama seda eelarve-majanduskomisjon? Millal saata kõigi saadikute kätte? Ja kas ei teki seda ohtu, et 20. detsembril valitsus ütleb: "Oh õnnetust, kui te eelarvet selliselt meie poolt esitatud kujul vastu ei võta, siis jäävad arstid ja õpetajad 1. jaanuarist ilma palgata!" Ülemnõukogu on sundseisus. Ja kui Ülemnõukogu ei täida valitsuse tahet, siis Ülemnõukogu on jälle paha, kelle peale saab näpuga näidata ja kiviga visata. Aitäh!

R. Miller

Mis puutub sellesse, kas otsus või seadus, siis me ei tahaks muuta seadust igaveseks. Me loodame, et majandus ükskord stabiliseerub. Eelarve tähtajaks üldreeglina me näeme ikkagi 1. oktoobrit, aga see oleks n.-ö. seadusest ajutise erandi tegemine üheks aastaks. Võib-olla juristid oskavad parandada mind, kui ma eksin, aga see ei ole mitte seaduse muudatus, vaid ühekordne selline erandi tegemine. Nüüd, mis puudutab teist küsimust, mismoodi võiks välja näha graafik, siis ma arvan, et me võiksime selle esitada Ülemnõukogule 2. detsembriks, nagu on välja pakutud – selleks ajaks on kõik materjalid käes. Mis juhtub, kui Ülemnõukogu ei kinnita seda ära uueks aastaks? Siis Ülemnõukogu võib võtta vastu otsuse, et finantseerida jooksvate tulude arvel, lähtudes IV kvartali eelarve struktuurist. Elu selle pärast seisma ei jää ja on olnud praktikas selliseid juhtumeid, kus uueks aastaks ei ole eelarvet ära kinnitatud. Ülemnõukogu võib võtta vastu põhimõttelise otsuse finantseerida IV kvartali baasilise struktuuri arvel I kvartali jooksul.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on küsimus härra ministrile. Eelarve peab koostama siiski rahandusministeerium. Öelge ausalt ja avameelselt, mis takistas teie ametkonnal eelarvet koostamast vastavalt Ülemnõukogus vastu võetud seadusele: kas valitsuse tegevus või mingid muud salapärased jõud? Kas teie kui rahandusminister ja valitsuse liige, kellel on küllaltki kõrge koht valitsuses, olete kindel, et 2. detsembril, nagu te selgituskirjas väidate, muutub majanduslik olukord selgeks ja saab teha reaalseid majanduslikke prognoose? See minu küsimus haakub kolleeg Hallaste küsimusega, kas ei juhtu jälle nii, et hiljem paneb valitsus meid jälle sundseisu. Kas teil on tagatis, et detsembris saab valitsuse majanduspoliitika selgeks? Tänan.

R. Miller

Ma tahaksin härra Lebedevile öelda seda, et eelarve projekti osas on töö käivitunud. Aga mis on meid seganud? Ma ütleksin: täpsed arvestused. Sellest ma juba eelnevalt rääkisin. Praegune majandussituatsioon, teadmatus, mis ees ootab, millised tagajärjed võivad olla meie majanduselule, finantsidele liidulepinguga mitteühinemisel. Siis teie teine küsimus: kas ma võiksin anda garantii, et valitsuse majanduspoliitika muutub kindlaks? Ega

majanduspoliitikast üksinda ei sõltu eelarve tegemine. Väga palju oleneb majandussituatsioonist. Ma ei ole sugugi veendunud, et meie majandussituatsioon muutub selgemaks ka septembris-oktoobris, kuigi teataval määral me võime juba rääkida majanduslepingutest teiste vabariikidega, ettevõtetevahelistest lepingutest. Võime rääkida liidulepingust, võime rääkida hindadest. Praegu on kõik veel ebamäärane, kuid küllap asi selgub. Ma olen selles veendunud. Küsite, kas ma garanteerin, et 1. detsembriks me esitame teile eelarveprojekti. Täna on raske vastata. Aga ma loodan selle 1. või 2. detsembriks esitada.

S. Petinov

Lugupeetud härra Miller! Te olete mitu korda, ka selgituskirjas, viidanud sellele, et pole selge, milliseid tagajärgi toob endaga kaasa liidulepinguga mitteühinemine vabariigi finantssüsteemile. Minu teada pole ei ametliku delegatsiooni ega ka valitsuse tasandil otsustatud, kas ja millises ulatuses sõlmitakse majanduskokkulepe NSV Liiduga. Teatavasti on see küsimus olnud lühikest aega NSV Liiduga peetavate läbirääkimiste päevakorras. Kas teile ei näi, et praeguses olukorras ei ole teie viidetel mingit alust? Te viitate poliitilisele lepingule, aga meie peame ilmselt rääkima majanduslikest kokkulepetest, mis nii või teisiti hakkavad neid suhteid reguleerima. Või tuleb sellest nii aru saada, et selle fraasiga võtab Eesti valitsus endale julguse loobuda ka majanduslikest kokkulepetest? Palun selgitage seda seisukohta.

R. Miller

Mis puutub majanduslepingute sõlmimisse, siis ma tahaksin öelda, et ettevalmistustööd põllumajanduslepingute osas käivad. Peetakse läbirääkimisi NSV Liidu Rahandusministeeriumiga eelarve üle, materiaalsete ressursside ministeerium peab nõu kolleegidega Liidust ja teistest liiduvabariikidest materiaalsete ressursside osas. Praegu ei saa veel lõplikult öelda, milliseks kujunevad need suhted, aga läbirääkimised käivad.

R. Järlik

Austatud juhataja, austatud kolleegid! Härra Miller, mul on teile selline küsimus. On võimalik, et selleks tähtjaks, kui Eesti Vabariigi Valitsus peab hakkama eelarvet kaante vahele panema, ei ole liiduleping veel alla kirjutatud kõigi nende osapoolte poolt, kes on otsustanud 9 + 1 nõupidamisel liidulepinguga ühineda. Kas sellistes tingimustes, kus see leping veel ei ole kõigi poolt alla kirjutatud, on teil võimalik eelarve lõppvarianti koostada? Aitäh.

R. Miller

Ma ei oska öelda, kas see on võimalik või mitte ja kas on tingimuseks liidulepingu allakirjutamine. Olulised on seejuures põhimõtted, kuidas hakkavad toimuma majandussuhted vabariikide vahel, kes on andnud nõusoleku liidulepingu allakirjutamiseks, ja nende vahel, kes on sellest keeldunud. Kui vastavad põhimõtted on välja töötatud, siis see fakt, kas on alla kirjutatud või mitte, iseenesest rolli ei mängi. Omaette küsimus on, kas need põhimõtted töötatakse välja enne liidulepingu allakirjutamist või hiljem.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Tundub, et rahvasaadikutel praegu rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid, kas me hetkeks lubaksime endale eemalduda päevakorrast? Meil on külaliste rõdul Saksamaa ühe liidumaa seadusandliku kogu delegatsioon eesotsas härra Wolker Schinkiga. Tegemist on Saksimaa seadusandliku koguga. Tervitagem! (Aplaus.) Suur tänu! Ja nüüd avan läbirääkimised. Palun kõnetooli Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Pärast suvepuhkust hakkab valitsus meid kohe hirmutama ja hakkab meid nurka suruma ja pressima. Kõigepealt hirmutatakse meid sellega, et kui me liidulepingule alla ei kirjuta, siis jne., või mis juhtub siis, kui liiduleping tuleb, mis juhtub meie eelarvega, põhjendades, miks valitsusel ei ole olnud võimalik või miks valitsusel ei ole võimalik 1. oktoobriks, nagu seadus ette näeb, riigieelarve projekti koostada.

Edasi pannakse meid imestama sellega, et rahandusministeerium lihtsalt ei ole oma sisemist töökorraldust nii sättinud, et inimesed oleksid puhkusel käinud, ja nüüd järsku Ülemnõukogu andku mandaat, et rahandusministeerium võib oma sisemist töökorraldust natuke niimoodi muuta, et inimesed lähevad puhkusele ja siis esitatakse projekt 2. detsembriks. Tekib õigustatud küsimus, millega rahandusministeeriumi töötajad seni üleüldse on tegelnud, miks ei ole eelarve põhimõtteline struktuur siamaani kokku pandud, sest seda oleme me siin saalis arutanud korduvalt ja valitsus on saanud saadikutelt juba mitmel ja mitmel korral suuniseid, kuidas seda teha. Ja nüüd ei ole kontseptsiooni!

Kolmas ehmatus tuleb sellest, et riigiplaan oli, on ja jääb, teda nimetatakse küll majandusministeeriumiks. Tuleb välja, et riigiplaan ei ole suutnud rahandusministeeriumile anda prognoose ega näpunäiteid, kuidas eelarvet koostada, ja seda nüüd oodatakse pikisilmi. Ja Ülemnõukogu peab andma nüüd mandaadi, et võiks veel venitada ja oodata. No kuulge, milles üldse asi on?! Kas meil on plaanimajandus edasi või?! Ja mida tähendavad siin hinnad,

mis võivad kujuneda nii või teisiti tulevikus, mida üldse pole võimalik ette prognoosida, kuid rahandusministeeriumil peaks olema hästi teada tulude laekumine maksude kaudu, sest maksusüsteemidesse viiakse pidevalt uuendusi ja muudatusi sisse. Maksukoormust pidevalt suurendatakse. Tuleb välja, et maksud on olnud nii suured ja rahandusministeerium on korjanud tunduvalt rohkem raha, kui tal tarvis on. Hakkame kohe arutama, kuhu seda raha kulutada.

Niisiis, ei ole tarvis mitte mingisuguseid muudatusi seadustesse teha. 1. oktoobriks peab olema Ülemnõukogule esitatud ilusti-kenasti järgmise aasta eelarve projekt ja siis on meil piisavalt aega seda arutada, diskuteerida ja vaadata, kuhu see raha kulub. Seda me ei näe ealeski ette, missugune saab olema inflatsiooni tempo pärast ühe või teise lepingu allakirjutamist ja me ei tea seda, millal seda lepingut üldse hakatakse alla kirjutama. Me ei tea ka, kes seda alla kirjutavad, ja me ei tea üldse mitte midagi. Kui sellest filosoofiast lähtuda, siis vabastagem rahandusministeerium igasugusest eelarve koostamisest ja elame üks päev korraga. Ma tänan!

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Selles küsimuses on mõnevõrra keeruline sõna võtta, sest me saime täna jälle just äsja külma duši kaela. Kui rahandusministeeriumi selgituskirja lugeda, siis tekib küsimus, mida on rahandusministeerium ja valitsus üldse kogu selle aja teinud. Kinnitada eelarve detsembris – see tähendab ju panna tööstus, põllumajandus, materiaalse tootmise sfäär raskesse olukorda. Ja võib kindlalt öelda, et ka järgmisel aastal ei jõua me kriisist välja. Vabandage, aga see on majanduslik aksioom!

Teine küsimus tekib seoses kahtlusega, kas detsembris muutub majanduslik olukord selgemaks. Meil soovitatakse eelarve arutamine edasi lükata inflatsiooni kasvutempo pärast. Aga kes on süüdi? Kes on süüdi meie paindlikus inflatsioonis? Kas jälle Liit, Kreml ja Moskva? Minu arvates on esmajärjekorras süüdi valitsus. Kas siis ei teatud, et liidulepinguga mitteühinemise korral tekib ebaselge olukord? "Ebaselge olukord" on veel väga pehmelt öeldud. Meil tekib tõsine kriis, kui me ei kirjuta alla vähemalt majanduskokkuleppele, vähemalt liidulepingu majanduslikule osale. Normaalsele majandusteadlasele, kainelt mõtlevale inimesele on selge, millised tagajärjed see kaasa toob. Ja kas siis, nagu täiesti õigesti märkis meie kolleeg Tiit Made, detsembris kirjutatakse liidulepingule alla ja kõik saab selgeks? Kuidas seda mõista?

Kolmandaks märgiti, et puuduvad majanduslepingud järgmiseks aastaks. Ka sel puhul tekib küsimus, kes on siis süüdi. Kas Kreml, Moskva või intrid? Süüdi on valitsus. Lugupeetud

herra Miller, eelarve koostamine ei olene minu arvates majanduslikust olukorrast, ehkki ka see etendab tähtsat osa, vaid esmajärjekorras valitsuse majanduspoliitikast. Ma ei vaidle vastu, et see oleneb ka majanduslikust olukorrast, aga selle olukorra loome meie, valitsus, mitte mõni kõrvalseisja. Ja üldse oleme me praegu siin tunnistajaks sellele, et valitsus ei oska olukorda juhtida, hinnata oma tegusid ja prognoosida nende tagajärgi. Kui üldistada ka teiste kolleegide arvamused, siis võib öelda, et valitsus on näidanud oma jõuetust ja seda, et tal pole täpset programmi vabariigi päästmiseks sellest majanduskriisist, kuhu on satunud just tänu valitsuse poliitikale. Tahaksin toetada ka lugupeetud kolleeg Hallaste seisukohta, et eelarveseaduses tehakse muudatusi mitte otsusega, vaid seadusega muudatuste tegemise kohta. Tänan!

Juhataja

Kolleegid, kas lõpetame läbirääkimised? Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Aja kokkuhoiu mõttes edaspidi selliseid tõlkeid pole vaja teha. Tiit Made juba esines, pole mõtet seda vene keeles meile esitada, me mõistame mõlemat keelt. Või siis oleks võinud Lebedevile anda sõna enne ja Tiit Madel poleks vaja olnud esineda. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas lõpetame läbirääkimised? Selles päevakorrapunktis me ei ole kohalolekut kontrollinud. Nii et kohaloleku kontroll. Kiirustage, kolleegid, kohaloleku kontroll! Kohal on 78 rahvasaadikut, puudub 26.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised antud päevakorrasteemal? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 67 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 6 on erapooletud. Läbirääkimised lõpetatakse.

Kolleegid, vaatamata sellele, et sõnavõttudes tauniti seda otsuseprojekti, minul parandusettepanekuid ei ole. Kas herra Miller soovib ka lõppsõna? Ei soovi. Parandusettepanekuid ei ole. Panen otsuseprojekti hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi 1992. aasta riigieelarve projekti esitamise tähtaja muutmisest"? Palun hääletada! 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 42 rahvasaadikut, vastu on 27, erapooletuid on 8. See ettepanek ei leidnud toetust, otsus jääb vastu võtmata.

Kolleegid, mind informeeriti, et teise kiireloomulise küsimuse materjalid, mis puudutavad muudatusi Eesti Vabariigi pangaseaduses, on kahes keeles välja jagatud. Valitsus palub täiendada päevakorda ja soovib, et me lülitaksime päevakorda selle seaduseelnõu arutelu kiireloomulisena. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Selle seaduseelnõuga on segadus tekkinud. Need materjalid, mis meile kiires korras välja jagati, on tegelikult meile juba välja jagatud 29. mail täpselt samasuguses sõnastuses. Selles päevakorraprojektis leiate sellesama seaduseelnõu ja ka Ülemnõukogu otsuse arutada seda 46. istungjärgul. Järelikult, kui me arutame seda sel istungjärgul, on see Ülemnõukogu otsuse muutmise ja vajab 53 häält. Kui see on vajalik, siis peaks seda põhjendama. Minu arvates on tekkinud lihtsalt segadus. Ma näen, et praegu puuduvad istungjärgult nii härra Veetõusme kui ka härra Uluots, seega meie mõlemad panganõukogu liikmed. Ma isiklikult leian, et ilma nende kohalolekuta on selle asja arutamine mõttetu.

Juhataja

Suur tänu! Tõepoolest on Ülemnõukogu võtnud vastu otsuse arutada seda 46. istungjärgul. Nüüd olen natukene kimbatuses. Üks hetk, ma pean nõu abilistega. Jah, nüüd on lood küll sellised, et me peame valitsuse käest selgitust küsima. Tegemist on tõesti segaste asjaoludega. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Püüan tuua selgust. Reedel me otsisime välja majanduskomisjoni protokollid. Majanduskomisjon on seda seaduseelnõu arutanud 12. juunil kella 12-sel istungil kolmanda päevakorrapunktina Protokollis on: põhimõtteliselt toetada seaduse vastuvõtmist. Sanktsioonide kehtestamine on vajalik, et distsiplineerida meie maksumaksjaid. Et selle arutamine on jäetud edaspidiseks, see on juba Ülemnõukogu sisemine küsimus. Aitäh!

Juhataja

Selles osas on asi päris selge. Kui Ülemnõukogu on otsustanud, et seda küsimust arutatakse normaalprotseduuri järgi 46. istungjärgul, on asi selge. Selgitust on vaja saada, miks valitsus

tahab seda kiireloomulisena üks istungjärk varem arutada. Kas keegi tuleb kõnetooli valitsuse poolt?

R. Miller

Austatud rahvasaadikud! Mis puutub 45. või 46. istungjärku, siis rahandusministeerium ei vaidle vastu, kui see läheb 46. istungjärku. Me lihtsalt ei teadnud, et see on 46. istungjärgu päevakorras.

Juhataja

Suur tänu! Nii et kiireloomulisena te praegu ei taotle. Jah, selle kohta on olemas Ülemnõukogu otsus. Ta on meil menetluses sees.

Eesti Vabariigi 1990. aasta riigieelarve täitmise aruande kinnitamise kohta

Juhataja

Kolleegid! Nagu öeldud, on valitsus esitanud veel teisigi otsuseprojekte ja seaduseelnõusid, mida ta palub arutada kiireloomulistena. Dokumente praegu viimistletakse ja praegu teen ettepaneku jätkata tänast istungit päevakorra 5. punktiga. Meil on töö korras juba eelnevalt kokku lepitud, et ei avaldata arvamust antud otsuseprojekti kohta, mis käsitleb 1990. aasta riigieelarve täitmise aruande kinnitamist, vaid esitatakse otsus kinnitamisele. Nii et, kolleegid, asugem arutama 5. päevakorrapunkti, milleks on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi 1990. aasta riigieelarve täitmise aruande kinnitamise kohta". Ettekande teeb meile jälle rahandusminister härra Miller. Palume kõnetooli!

R. Miller

Austatud Ülemnõukogu! Vastavalt eelarveseadusele vabariigi valitsus esitab teile kinnitamiseks 1990. aasta riigieelarve täitmise aruande. Teile on lühikokkuvõtte, seletuskiri välja jagatud koos selle juurde kuuluva aruandetabeliga. Iseenesest on riigieelarve täitmise aruanne väga üksikasjalik ja ulatub umbes 300 leheni. Me ei pidanud võimalikuks ja vajalikuks seda 300-leheküljelist aruannet välja jagada ja pealegi on tegemist nii-öelda 1990. aasta rahade kulutamisega. Tahaks võib-olla mõned märkused või kommentaarid täitmise kohta teha. Nimelt, vabariigi riigieelarve täideti nii tulude kui kulude osas. Tulud moodustasid

2,3 miljardit rubla, kulud 1 miljard 846,5 miljonit rubla. Tulud ületasid kulusid 156,8 miljonit rubla. Suuremate maksetena laekus riigieelarvesse käibemaksu 736,4 miljonit rubla, aktsiisimaksu 188,2 miljonit rubla, kasumimakseid 573 miljonit rubla, elanikkonna tulumaksu 182,4 miljonit rubla. Riigieelarve tulude plaani täitmist pingestas asjaolu, et seoses siselaenu obligatsioonide mitteõigeaegse trükkimisega NSV Liidu Rahandusministeeriumile alluva trükikoja poolt ei tehtud meile siselaenuobligatsioone õigeaks ajaks valmis ja neid jäi realiseerimata, millest oli planeeritud 102,5 miljonit rubla. Mitmesuguste üritustega seotud kulude katteks, aga samuti liialt suure liidumaksu kompenseerimiseks kanti liidulisest eelarvest vabariigi riigieelarvesse kokku 115,3 miljonit rubla. Riigieelarve suurematest kuludest moodustasid assigneeringud rahvamajanduse finantseerimiseks 814 miljonit rubla, sealhulgas liha ja piima hinnavahede maksmiseks 347 miljonit rubla, sotsiaalsfääri finantseerimiseks 556 miljonit rubla ehk 98% ettenähtust. Maks liidueelarvesse oli 270,8 miljonit rubla. Riiklike tsentraliseeritud kapitaalvahetuste finantseerimiseks eraldatud eelarvelistest vahenditest kasutati 186,8 miljonit rubla. ehk 96,1%. Kasutamata jäi 7,7 miljonit rubla, seda põhiliselt sotsiaalsfääri objektide osas.

Riigieelarve võlgnevus pangale loomade ja piima hinna vahede osas, lähtudes tegelikust varumisest, kujunes 1. jaanuariks 1991. aastal 123,4 miljonit rubla. Eelarve täitmise käigus eraldati riigieelarvest vabariigi rahvamajanduse täiendavateks vajadusteks kokku 190 miljonit rubla, sealhulgas valitsuse reservfondi arvel 34 miljonit rubla, Liidu eelarvest saadud vahendite arvel 98 miljonit rubla. Suuremates summades eraldati vahendid alljärgnevate kulude katteks: loomakasvatussaaduste tootjaile kulude kompenseerimiseks, mis tekkisid teravilja kokkuostuhinna tõstmisega, 34,5 miljonit rubla, kalatoodete hinna vahe hüvitamiseks tootjatele 21 miljonit rubla, või hulgi- ja jaehinna vahe hüvitamiseks 9,5 miljonit rubla, sotsiaalsfääri täiendavateks kulutusteks 31,5 miljonit rubla ning täiendavalt eraldati linnavalitsustele ja maakonnavalitsustele 48,5 miljonit mitmesuguste kulutuste katteks.

Lühidalt oleks see kõik. Täna teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ministrile. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra minister, kas te võiksite mõne sõnaga öelda meile põhjuse, miks jäid poolteise miljoni rubla ulatuses täitmata haridus- ja kultuurikulud ja 8,1 miljoni rubla ulatuses

sotsiaalhoolduse kulud möödunud aastal? Me teame ju, et mõlemas sfääris oli möödunud aasta ka üsna pingeline ja rahavaene.

R. Miller

Hariduse osas ma võin öelda, et summad jäid kasutamata põhiliselt kapitaalvahetuste osas. Ma peast kahjuks objekte ei mäleta, aga kui teid huvitab, siis me võime seda täpsustada. Sotsiaalhoolduse osas ma tahaksin öelda seda, et rahad olid avatud, aga sotsiaalhooldusministeerium ja tema allasutused ei suutnud neid ära kasutada. Rahandusministeeriumi poolt siin mingisuguseid takistusi ei olnud.

P. Lutt

Lugupeetud härra Miller, mul on teile kaks küsimust. Esimene on selline: kui palju anti I poolaastal põllumajandusele sotsiaalmaksu soodustusi? Ja teine küsimus: te väitsite, et liha ja piima hinna vahede maksmiseks läks üle 300 miljoni rubla. Tahaks konkreetselt teada, kuhu ja mille jaoks.

R. Miller

Härra Lutt, ma ütlesin, et sotsiaalmaksu osas möödunud aastal ühtegi soodustuse andmise õigust ei kehtinud. Mis puudutab nüüd liha ja piima hinna vahede maksmist, siis see tähendas seda, et möödunud aastal me müüsimise elanikkonnale piima hulgihinnast odavamalt. See tähendas sisuliselt seda, et me kompenseerisime majandite kaudu elanikkonnale madalad hinnad, millega möödunud aastal realiseeriti piima ja liha, kuna kokkuostuhind pluss tehasepoolsed kulud ning kasum, mis moodustab hulgihinna, olid madalamad kui jaehind. See maksti tootjatele välja tööstusettevõtete kaudu, et kompenseerida madalaid hindu.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Rahvasaadikutele ei ole rohkem küsimusi. Tundub, et on siiski üks. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud minister, kahjuks anti materjalid alles praegu kätte ja ei olnud võimalik nendega tutvuda. Kuid leheküljel 9 on öeldud Riigikantselei kulude juures, et valitsuse reservfondist on halduskuludeks eraldatud kokku 1,855 miljonit rubla, sealhulgas 1,175 miljonit valvekuludeks. Mida see tähendab? Kas see on peaministri ihukaitse maksumus? Aitäh!

R. Miller

Härra Hallaste, te olete jõudnud juba 1991. aasta lisaeelarve juurde. Ma väga vabandan.

Juhataja

Tõesti, me arutame vana dokumenti. Suur tänu, härra Miller! Tundub, et nüüd küsimusi rohkem ei ole. Avan läbi rääkimised. Jüri Põld. Ei olnud soovi? Kolleegid, kas keegi soovib pidada läbirääkimisi sellel teemal? Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on au öelda edasi majanduskomisjoni seisukoht. Ülemnõukogu majanduskomisjon teeb ettepaneku nimetatud otsus, mis meile on välja jagatud, vastu võtta, see tähendab kinnitada Eesti Vabariigi 1990. aasta riigieelarve täitmise aruanne. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et sõnasoovijaid ei ole rohkem. Kas ma võin panna otsuseprojekti hääletamisele? Selle päevakorra punkti raames me ei ole kontrollinud kohalolekut. Nii et kohaloleku kontroll! Kohal on 80 rahvasaadikut, puudub 24.

Toimime vastavalt reglemendile. Kõigepealt lõpetame läbirääkimised. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised antud päevakorrapunkti üle? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 67 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 2 on erapooletud. Läbirääkimised on lõpetatud. Ma palun, kolleegid, kes saali tulid, registreerige kohe! Tegemist on tähtsa otsusega. Selle otsuse kohta minule parandusettepanekuid laekunud ei ole. Panen otsuseprojekti tervikuna hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi 1990. aasta riigieelarve täitmise aruande kinnitamise kohta? Palun hääletada! 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 66 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 12. Otsus on vastu võetud. 1990. aasta riigieelarve täitmise aruanne on kinnitatud.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, nagu öeldud, on valitsusel veel teisigi kiireloomulisi küsimusi, kuid neid dokumente praegu komplekteeritakse. Ma teatan teile ka, et Ülemnõukogu Presiidiumil on täiskogule palve täiendada päevakorda ka ühe presiidiumi pakkumisega. Juhatus tegi mulle ülesandeks see pakkumine teile teatavaks teha. Kas ma võin selle teatavaks teha oma töökohalt või pean tulema kõnetooli? Ma küsin kõigepealt ka üle: kas need dokumendid, mis selle seaduseelnõu juurde käivad, on välja jagatud? Ei ole. Aga need on meil käepärast. Ma tutvustan Ülemnõukogule, milles on asi. Presiidium palub Ülemnõukogu täiendada kiireloomulise küsimusena antud istungjärgu päevakorda seaduseelnõuga Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse osalise muutmise kohta. See tuleks arutusele sellisel juhtumil, kui Ülemnõukogu seda aktsepteeriks vastavalt §-le 16, mis eeldaks, et esimesel lugemisel toimuks ka selle põhjalik arutelu. Ma usun, et materjaliga põgusal tutvumisel te võite veenduda, et ülikeeruka küsimusega tegemist ei ole. Kas ma võin panna hääletusele päevakorra täiendamise? Võin.

G. Israeljan

Lugupeetud Ülo Nugis, lugupeetud kolleegid! Loen tõlget vene keelde ja ei mõista, milles on asi. Kas see on ebakorrektnen tõlge või pole tõlkija lihtsalt suutnud leida sünonüüme vene keeles. Vene keeles pole selliseid sõnu nagu maasekretär jms. Seepärast palun tõlkige need sõnad venekeelses dokumendis nii, et kõik oleks selge.

Juhataja

Lugupeetud Genik Israeljan! Mina ei ole sisulistes küsimustes volitatud selgitusi andma, selleks on meil saalis ettekandja olemas. Mina pakun ta ainult päevakorda ja kui tema päeva korda lülitatakse, siis hakkame arutama, kas on tegemist kehva tõlke või millegi muuga. Panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb Eesti Vabariigi seaduseelnõu Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse osalise muutmise kohta arutelu? Palun hääletada! Lihthääaltenamus. Selle ettepaneku poolt on 66 rahvasaadikut, vastu

3, erapooletuid 5. Päevakorda täiendatakse selle küsimuse aruteluga. Nagu öeldud, kolleegid, tegemist on kiireloomulise küsimusega.

Alustame seaduseelnõu Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse osalise muutmise kohta esimest lugemist. Põhjalik arutelu toimubki esimesel lugemisel. Ettekandeks palun ma kõnetooli härra Kirise.

A. Kiris

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud saadikud! Eesti Vabariigi Valitsuse poolt on Eesti Vabariigi Ülemnõukogule esitatud seaduseelnõu maaomavalitsuste terminite ja nimede korrastamise kohta, mis anti läbivaatamiseks Ülemnõukogu Presiidiumile. Viimane võttis 1991. aasta 19. juulil vastu seadluse kohaliku omavalitsuse terminite ja nimetuste korrastamise kohta, esitades vastavate terminite ja nimetuste süsteemse loendi omavalitsuse kahe tasandi kohta, mis ilmus ka ajakirjanduses. Samas jõuti Ülemnõukogu Presiidiumi istungil järeldusele, et Eesti Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõu sätet, mis näeb ette kehtiva kohaliku omavalitsuse seaduse muudatusi kolme termini osas, on pädev kehtestama ainult seadusandja ise. Seetõttu esitatakse eelnõu nimetatud muudatuse tegemiseks kehtivas Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduses Eesti Vabariigi Ülemnõukogule. Muudatus puudutab vaid eestikeelset teksti. See on nüüd vastus ka rahvasaadik Israeljani küsimusele. Venekeelsed terminid ja nimetused jäävad praegu endisteks. Kohaliku omavalitsuse organite venekeelsed nimetused tuleb läbi töötada Eesti Vabariigi põhiseaduslike aluste ja kohaliku omavalitsuse seadusandluse täiustamise probleemide lahendamise raamides. Kehtiv kohaliku omavalitsuse aluste seadus pole praktikas kaugeltki näidanud paljusid oma nõrku või tugevaid külgi, sest haldusreformist tingitud ümberkorraldused praegu alles kestavad. Samuti muudab olukorda järjest uuenev Eesti Vabariigi seadusandlus.

Kahtlemata on tõusetunud vajadus teha kohaliku omavalitsuse tegevust reguleerivale seadusandlusele üsna põhjalik inventuur ja ekspertiis. Praegused olud ja õigussuhted kohalikus omavalitsuses pole enam need, mis olid 1989. aastal. Seetõttu oleks otstarbekas, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium telliks sellise ekspertiisi ja pärast ekspertiisi saab asuda kohaliku omavalitsuse seadusandluse täiustamisele juba märksa ulatuslikumalt. Nende kolme termini muutmine on aga hädavajalik. Vastava esildise valitsusele tegid meie keeleteadlased.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Meil on siin saalis sageli olnud probleeme, mis küsimustega presiidium tegeleb. Tänapäevase seisuga on meile selgeks saanud, et ta tegevus on väga tänuväärne. Keeleküsimustes on eriti suuri saavutusi vene keele poole peal, see on midagi eriti esile tõstmist vääriv. Kuid kui palju kõik see asi maksma läheb? Kust see paber saada, mis kõikideks ümbertrükkimisteks tarvis on? Jne. Kahtlemata vajab asi muutmist, kuid kas siis juba mitte teha suurem ja sügavam muutmine? Ma tänan.

A. Kiris

Niisuguse küsimuse on esitanud ka Ülemnõukogu liige Koha. Kahtlemata muudatused terminoloogias nõuavad kulutusi, kuid tuleb ütelda ka seda, et suur osa sellest on juba tehtud. Pitsatite valmistamisel kohalikele omavalitsusorganitele on juba arvestatud seda muudatust, mis praegu seadusandluses sisse viiakse. Teiselt poolt – kahtlemata plankide, pitsatite, templite, stampide jne. valmistamine võtab aega ja vastavalt selle aja jooksul ka need kulutused hajuvad teatud ajaperioodile. Tuleb ütelda, et Ülemnõukogu Presiidiumi seadluses, mis käsitleb kohaliku omavalitsuse termineid ja nimetusi, tehti teise tasandi ning omavalitsuslikus staatuses tunnustatud esmatasandi kohaliku omavalitsuse organitele ülesandeks korrastada pitsatid, templid, stambid 1992. aasta 1. juuliks, formularid ja sildid aga 1993. aasta 1. jaanuariks. Nii et nimetuste muutmine toimub praktiliselt 1992. aasta jooksul.

S. Petinov

Lugupeetud härra Kiris! Mul on teile küsimus kui juristile. Siin on jutt terminite asendamisest, aga see on tõepoolest keeletespetsialistide asi. Mind huvitab juriidiline küsimus. Kas me siis arutame praegu Eesti NSV seadust? Meie Ülemnõukogu ei ole enam teatavasti Eesti NSV Ülemnõukogu, vaid on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu. Kas seda, et seaduse nimes ja tekstis pole sellist muudatust tehtud, tuleb mõista nii, et me praegu arutame Eesti NSV õigusaktide järjepidevust Eesti Vabariigis?

A. Kiris

Me muudame, teeme praegu muudatust selles seaduses, mis on vastu võetud Eesti NSV Ülemnõukogu poolt, see on 10. novembril 1989. aastal. Me ei saa kuidagi seda seadust teisiti nimetada, kui seda nimetati siis. Meil on tegemist üleminekuajaga. Nii nagu 8. mail 1990. aastal fikseeriti, on sellest peale meil tegemist nimetusega Eesti Vabariik, kuid seadusandlus,

mida me kasutame ja mis praegu kehtib vastavalt 14. mai 1990. aasta seadusele, on Eesti NSV seadusandlus.

K. Arjakas

Härra esineja, kas Eesti Vabariigi Keeleamet on oma nõusoleku andnud nendele terminitele? Võiks juhtida tähelepanu, et maavalitsus oli Eesti ajaloos kasutusel 1917. aastal hoopis teises tähenduses. Maasekretär jätab õige pentsiku mulje – riigisekretär, maasekretär. Nii et küsimus on märksa keerulisem kui ainult juriidiline, see on ka sisuline. Kas keeleamet oli nõus sellega?

A. Kiris

Jah, need muudatused ongi põhiliselt tehtud keeleameti initsiatiivil.

Juhataja

Suur tänu, härra Kiris! Tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu! Avan läbirääkimised. Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Mul pikka kõnet ei ole mõtet pidada. Need ettepanekud on juba poolteist aastat vanad ja tehtud Keele ja Kirjanduse Instituudi poolt. Meie komisjon arutas neid möödunud aastal ja põhimõtteliselt leidis, et keele puhtuse mõttes tuleb aktsepteerida asjatundjate ettepanekuid. Seadus ise võeti, nagu ikka, vastu kiirustades ja seetõttu võib see olla kohmakas. Ettepanekuid oli rohkemgi. Kasutaksin juhust ja kordaksin veel kord Petinovi ettepanekut. Me võiksime üksiti seaduse tekstis mitmes kohas ENSV nimetuse Eesti Vabariigiks muuta. Seda ennekõike kohtades, kus see ENSV on kasutusel täiendina riigiorganite ees: Eesti NSV teha Eesti Vabariigiks, samuti Ülemnõukogu, Ülemnõukogu Presiidium. Ja nendes kohtades, kus on nimetatud Eesti seadusandlust, võiks Eesti NSV asendada Eesti Vabariigiga. Samuti seadustes, mis on pärast neid riiginime muutusi vastu võetud ja mis on üldtäiendina seaduse ees, aga mitte Eesti NSV seaduste ees, mis kehtivad tänase päevani. Ma annan selle parandusettepaneku juhatajale üle enda nimel. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid, kas keegi soovib veel sõna võtta? Kas lõpetame läbirääkimised? Selles

päevakorraküsimuses me ei ole veel kohalolekut kontrollinud. Kohalolekut kontroll! Kohal on 81 rahvasaadikut, puudub 23.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käesoleva päevakorrapunkti üle? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 74 rahvasaadikut, vastu ja erapooletu ei ole keegi. Läbirääkimised lõpetatakse.

Kolleegid, on laekunud üks parandusettepanek Andrus Ristkoki poolt. Ma loen selle teile ette. "Teen ettepaneku Eesti Vabariigi seaduses Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse osalise muutmise kohta lisada tekstile 2. punktina järgmine tekst: "Asendada Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse tekstis sõnad "Eesti NSV" sõnadega "Eesti Vabariigi" kohtades, kus Eesti riigi nime kasutatakse meie riigiorganite nime täiendina kehtivate seaduste ees ning viidates Eesti seadusandlusele." Aitäh! Kas härra Kiris oma lõppsõnas soovib kommenteerida seda parandusettepanekut? Palume!

A. Kiris

Lugupeetud rahvasaadikud! Tundub, et niisuguse punkti juurdevõtmine teeks meie kohalike rahvasaadikute või kohaliku omavalitsuse aluste seaduse väga ebamääraseks. Me saame ikkagi vastu võtta seaduse, mis on täpselt määratletud, mitte aga nii, et igaüks pärast paneb sinna paranduse, asendab seal sõnad nii, nagu ta heaks arvab. Kui me asendame need mainitud terminid, siis me asendame need terminid kogu seaduse ulatuses, algusest lõpuni. Me võiksime minna seda teed, mida pakub rahvasaadik Ristkok, et me asendame kogu seaduse ulatuses "Eesti NSV" "Eesti Vabariigiga". Kuid seda me ei saa teha juba sellepärast, et aastal 1989, kui seadus vastu võeti, Eesti NSV Ülemnõukogu ei saanud sinna sisse kirjutada sõnu "Eesti Vabariik". Seaduse pealkiri ise on "Eesti NSV Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadus", sellepärast me ei saa sellesse minevikus vastu võetud seadusesse sisse lülitada tuleviku elemente, mida sel ajal veel seaduses ei olnud. Asendada lihtsalt sõnu ei saa ka seepärast, et paljudes kohtades ei ole see võimalik. Näiteks võtame sellesama paragrahvi algusest kohe – kohaliku omavalitsuse struktuur – lõige 1: kohalik omavalitsus rajaneb Eesti NSV haldusterritoriaalsele jaotusele. Me ei saa siia kirjutada, et meie kohaliku omavalitsuse struktuur rajaneb Eesti Vabariigi haldusterritoriaalsele jaotusele. Seda meil veel ei ole, me hakkame seda kujundama alles. Meil on tõepoolest veel Eesti NSV haldusterritoriaalne jaotus. Nii et iga seadus jäägu oma aega ja kasutame siiski seda, mis meile andis 8. mai möödunud aasta seadus, kui me võtame kasutusele Eesti NSV asemel uue nimetuse Eesti Vabariik. Kasutame seda oma igapäevases keelepruugis ja ka uues seadusandluses. Vanasse seadusandlusesse me aga seda üle kanda ei saa.

Juhataja

Kolleeg Andrus Ristkok, ega teil ei ole soovi parandusettepanekut tagasi võtta? Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Ei, ma natukene kõhklen. Ma saan küll aru härra Kirise argumentidest ja ma ei teinudki ettepanekut teha muutusi kõikjal, vaid seal, kus see puudutab meie riigiorganeid. Näiteks meie presiidium ei ole enam ENSV Ülemnõukogu Presiidium. Ta on juba uue struktuuriga ja uutel aluste moodustatud ja need sätted, mis presiidiumi puudutavad, käivad juba uue organi kohta. Äkki seal me peaks muutma? Seda ma oma ettepanekus ka ette panin, ja mõned teised kohad ka. On küll kohti, kus seda muuta ei saa, nagu haldusterritooriumi näite puhul, ja need seadused, mis kehtivad – kuidas see ütlemine käiski? – vanast ajast, ENSV ajast. Seal me neid muidugi muuta ei saa. Võib-olla peaks seda detailsemalt vaatama, aga kohati ehk on põhjendatud see muutus.

Juhataja

Nii et praegu tagasi ei võta, läheb hääletusele?

A. Ristkok

Ma oletan küll. Võib-olla peaks seda natuke vaatama veel igal üksikul juhul üle, seal on mitukümmend ...

Juhataja

Võib-olla me katkestame selle päevakorrapunkti arutelu? Ma annan selle parandusettepaneku üle härra Kirisele ja teen ettepaneku kõikidele rahvasaadikutele, et kui kellelgi on soovi midagi muuta või parandada, siis parandusettepanekud esitada 24 tunni jooksul. Ma juhin teie tähelepanu ka sellele, et läbirääkimised sellel teemal on lõppenud. Andrus Ristkok, kas ma võin ka arvestada, et teie sõnavõttus oli välja öeldud ka komisjoni seisukoht? Ei olnud. Ainult isiklik seisukoht.

I. Fjuk

Austatud juhataja, ma teen ettepaneku anda selle asja ajamine 24 tunniks haldusreformi komisjonile, kelle kompetentsi küsimus kuulub.

Juhataja

See ei ole minu meelest vastuolus replemendiga, kuigi ta seda kiireloomulise küsimuse juures otse ei nõua. Usun, et see on loomulik, seda enam, et parandusettepanek on esitatud komisjoni esimehe poolt. Aga ma juhin ikka teie tähelepanu sellele, et tegemist oli kiireloomulise küsimusega. Põhjalik arutelu pidi toimuma esimesel lugemisel ja nüüd on ööpäev aega veel täiendavate parandusettepanekute esitamiseks. Võin ma lugeda esimese lugemise lõppenuks? Esimene lugemine on lõpetatud.

Kolleegid, kell on 17.57. Meil ei ole praegu põhjust minna päevakorraga edasi. Suur tänu, kolleegid! Kas loeme tänase istungi lõppenuks? Homme on, nagu ikka, algus kell 10. Head tervist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

45. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

13. august 1991

Päevakorralised avaldused

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, kolleegid! 45. istungjärg jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 79 rahvasaadikut, puudub 25.

Kolleegid, vastavalt meie replemendile on täna nii-öelda vaba mikrofoni päev. Saadikutel on õigus kuni viis minutit kõnelda meile päevakorralistel teemadel. Katsume seda mitte kuritarvitada! Esimese palve esitab Hillar Eller.

H. Eller

Tere hommikust, lugupeetud kolleegid! Ma palun vabandust, kui ma ei tule toime viie minutiga. 26. juunil toimus Riias Balti riikide parlamentide koostöö komisjonide järjekordne istung, kus arutati Balti Assamblee, s.o. Balti riikide ühisparlamendi moodustamist. Idee moodustada Balti Assamblee öeldi välja möödunud aasta detsembris Vilniuses toimunud Balti riikide parlamentide ühisistungil. Seejärel valiti kõigist kolmest Balti riigist 5-liikmelised

komisjonid, kes pidid töötama välja parlamenditöö koostöö vormid. Läti ja Leedu komisjonide eestvõttel valmis projekt Balti Assamblee moodustamiseks. See projekt esitati läbivaatamiseks meie Ülemnõukogu saadikufraktsioonidele käesoleva aasta mai lõpus, et selgitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete ja fraktsioonide seisukohad antud küsimuses. Meie komisjonile laekus vaid üks arvamus, nimelt "Virumaa" fraktsiooni arvamus. Kuna paljudel Ülemnõukogu saadikutel ja ka ajakirjanikel ei ole küllaldast informatsiooni Balti Assamblee moodustamise küsimuses, pean vajalikuks teid informeerida sellest, mida Balti Assamblee endast peaks kujutama.

Meie kolleegide projekti kohaselt on Balti Assamblee parlamentidevaheline konsultatiiv- ja koordineerimisorgan, mis esindab Leedu, Läti ja Eesti parlamente pariteetsetel alustel. Balti Assamblee arutab üldisi küsimusi, mis on seotud kolme Balti riigi sõltumatuse taastamisega ning koostööga seadusandluse valdkonnas ja välispoliitikas ning koordineerib nende arutamist kolmes parlamendis. Iga riigi Ülemnõukogu valib Balti Assambleesse 25-liikmelise rahvusdelegatsiooni. Delegatsioonid valitakse ümber igal aastal. Plenaarassamblee toimub kaks korda aastas, tavaliselt detsembris ja juunis. Plenaarassamblee valib presiidiumi. Iga delegatsioon valib presiidiumisse kaks rahvasaadikut. Presiidium valitakse ümber igal plenaarassambleel. Plenaarassambleevaheliseks ajaks valib presiidium esimehe ja kaks aseesimeest. Presiidium peab istungeid vähemalt kord kuus. Moodustatakse ka alatised komisjonid. On ettepanek moodustada õiguskomitee, majandus- ja sotsiaalkomitee, ökoloogiakomitee, kultuuri- ja hariduskomitee, välissidemete komitee, siseasjade ja kodukaitsekomitee, side-, eelarve- ja kontrollikomitee. See on skemaatiliselt meie kolleegide välja pakutud projekt. Nagu selgus 26. juunil Riias toimunud nõupidamisel, on Läti ja Leedu saadikufraktsioonid Balti Assamblee moodustamise küsimuse heaks kiitnud. Nii et Balti Assamblee kokkukutsumine seisab nüüd Eesti taga.

Kolleegid Lätist ja Leedust tegid ettepaneku, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu võtaks põhimõttelise seisukoha osalemiseks Balti Assamblee töös. Nende kava kohaselt peaks Balti Assamblee kokku kutsutama juba 27. septembril Riias. Tehti ettepanek, et Eesti pool valmistaks ette esimese istungjärgu päevakorra, Läti korraldaks külaliste kutsumise ja lahendaks finantsküsimused. Leedu esitaks istungjärgule Balti Assamblee tööreglemendi projekti. Eelnevalt oleks vaja ka valida redaktsioonikomisjon, kes töötaks läbi assambleele esitatud dokumentide projektid.

Ma ei hakka selgitama ühiskomisjonide istungite emotsionaalset külge, kus meie delegatsioon on osalenud mõõdukalt tagasihoidlike ettepanekutega. Seda eelkõige sellepärast, et meil ei ole seni täit veendumust selle organi eduka töö võimalustes. Kuid meie komisjon on seisukohal,

et on aeg otsustada, kas minna antud üritusega kaasa või mitte. Kui me otsustame selle küsimuse jaatavalt, peaksime kiiresti hakkama ette valmistama positiivset programmi, mis lahendaks ka Eesti probleemid Balti ühtsuse kontekstis. Kui me otsustame mitte lülituda Balti Assamblee moodustamise protsessi, siis peame arvestama meie naaberriikide, võimalik, et ka Põhjamaade ja Euroopa Nõukogu negatiivse, üsnagi kriitilise suhtumisega meisse, sest nende arvates me töötaksime sellega Balti riikide ühistele taotlustele vastu ning kordub sama, mis toimus 1930. aastatel.

Otsust tegema sunnib meid veel asjaolu, et vastavalt kolme vabariigi juhtkonna vahel saavutatud kokkuleppele toimub juba 21.–23. augustini Tallinnas, Riias ja Vilniuses Balti parlamendisaadikute osavõtul rahvusvaheline konverents, millest võtavad osa ka välisriikide saadikud, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja Põhjamaade Nõukogu saadikud. Sellel konverentsil arutatakse kavakohaselt Tallinnas praegust majandussituatsiooni Balti riikides, Riias inimõigustega seonduvaid probleeme ja 23. augustil Vilniuses Balti riikide nüüdisseisundit ja perspektiivi MRP ja teiste ajalooliste aspektide valguses. Riias lepiti kokku, et ajavahemikul 21.–23. augustini, kui toimub nimetatud konverents, peavad ka kolme Balti riikide parlamentide koostöökomisjonid oma töökoosolekut, et veel kord viimistleda Balti Assamblee esimese istungjärgu kokkukutsumist.

Antud olukorras pidas meie komisjon vajalikuks teha Eesti Vabariigi Ülemnõukogule ettepanek lahendada põhimõtteliselt Balti Assamblee töös osalemine, et saaksime kolleegidega Lätist ja Leedust jätkata läbirääkimisi. Komisjon teeb ettepaneku esiteks arutada antud küsimust tänasel Ülemnõukogu juhatuse istungil ning võimaluse korral võtta see käesoleva istungjärgu päevakorda. Teiseks: arutada seda küsimust veel kord kõikides fraktsioonides. Ja kolmandaks: lahendada küsimus põhimõtteliselt neljapäevasel istungil hääletamise teel.

See oleks minu informatsioonist kõik. Kui teil on soov saada lähemat teavet Balti Assamblee moodustamise kohta, siis palun kutsuge meie komisjoni liikmed homme oma fraktsioonide koosolekutele. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, aga katsume ikkagi ajast kinni pidada. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma pean oma kohuseks teid informeerida mulle teatavaks saanud ebameeldivast faktist, et vabariigi valitsus on teadlikult rikkunud Eesti

Vabariigis kehtivat seadust. Eesti Vabariigi Valitsus on oma määrusega nr. 133 p. 4 ja 5 – see on 5. juulist 1991 – kehtestanud korra, et maavanemate ja vabariiklike linnade linnapeade palgad, lisatasud ja preemiad määrab vabariigi valitsus ning ühtlasi määranud ka need palgad. Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse § 11 p. 4 sätestab, et kohalik volikogu nimetab ja vabastab ametist maavanema ja linnapea ning määrab nende palga valitsuse poolt kehtestatud piirmäära ulatuses. Ka lisatasu kuni 50% ulatuses on volikogu määrata. Sama seaduse § 12 lg. 6. kirjutab ette, et maavanem ja vabariikliku linna linnapea saavad palka maakonna või linna eelarvest. Kuna oma eelarve käsutamise üle on volikogu ainuperemees, võib järeldada, et maavanema ja linnapea palk hakkab edaspidi tulema vabariigi eelarvest, ja nii see peegeldubki meile eile esitatud eelarveprojekti, kus see seletuskirja 8.-9. leheküljel otseselt kirjas on. Seega valitsuse määrusega kehtestatud kord on otseses vastuolus kohaliku omavalitsuse seadusega ning seaduse rikkumine on külmavereliselt viidud ka eelarveprojekti. Kõrvalseisja jaoks tundub küsimus olevat tühine – õige nüüd asi, kes kust palka saab ja mis see üldse teistesse puutub. Aga siin saalis pole loomulikult inimest, kes ei saaks aru, et tegemist pole sugugi tühise küsimusega, vastasel korral poleks valitsus hakanud seadust rikkuma. Palk, lisatasu ja preemia on olnud üheks reaalseks altpoolt, volikogude poolt tulevaks kontrollimehhanismiks linnapea või maavanema tegevuse üle. Valitsus soovib selle asendada ülalt tuleva kontrolliga.

Ma ei taha aga täna puudutada selle küsimuse sisu, mis nõuaks eraldi arutelu. Valitsusel on võimalus kasutada seadusandliku initsiatiivi õigust ja pöörduda Ülemnõukogu poole ettepanekuga seadust muuta, nagu valitsus seda õigemaks peab. Selle asemel läks valitsus aga otsesele seaduserikkumisele, lootes ilmselt, et asi ei avalikustu.

Me kõik teame, et üheks suuremaks probleemiks on meil praegu seadusetus ja anarhia, mis avaldub selles, et iga kodanik, asutus ja kohalik võimuorgan täidab vaid neid seadusi, mis talle on kasulikud, ja sellisel määral, nagu ta ise vajalikuks peab. Kui nii talitab vabariigi valitsus, siis see protsess ainult süveneb ja lööb ennekõike valitsust ennast, sest ka tema otsused ja määrused sel juhul kohustuslikule täitmisele ei kuulu. Kahjuks ei ole see esimene kord. Ma leian, et iga saadiku otsene kohus on nõuda seaduste täpset täitmist või teha ettepanekud nende muutmiseks, igal juhul aga tõkestada seaduserikkumine. See on minu esinemise eesmärk ning kui me eile tegelesime esimese lugemise korras sama seaduse mõne tähe muutmise, siis ei saa vaikida, kui valitsus on pööranud pea peale selle seaduse ühe põhiprintsiibi: võimu detsentraliseerimise ja võimuorganite demokraatliku ülesehituse. Vastavalt Ülemnõukogu reglemendile võiksin ma esitada valitsusele arupärimise selles küsimuses. Ma pean aga mõttetuks raisata Ülemnõukogu aega, pärides valitsuselt aru, miks ta

nii selgelt seadust rikub. Seepärast loen oma esinemist sellest kõnetoolist pöördumiseks vabariigi prokuröri poole taotlusega tõkestada vabariigi valitsuse poolt tehtud seaduserikkumine. Aitäh!

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Tahan kasutada neid andmeid, mis täna avaldati ajalehes "Molodjož Estonii". Seda küsimust on juba korduvalt tõstatatud. See on küsimus meie ettevõtete nn. bartertehingutest Liidu ettevõtetega. Te arvatavasti mäletate, et juba kevadel oli sellest korduvalt juttu ja nüüd kerkib see küsimus jälle üles. Meie toiduaineturu olukord on niigi pingeline ja ikka veetakse meie vabariigist toiduaineid välja. Luban endale tsiteerida ajalehes "Molodjož Estonii" ilmunud artiklit. Teatavasti käis meie peaminister edukal Siberi reisil ja sõlmis lepinguid, muu hulgas ka Irkutski oblastiga. Irkutski oblast tarnib vabariigile 16 liiki tööstustoodangut ja toorainet, sealhulgas alumiiniumi, tselluloosi, kaablit jne. Vastutasuks peab meie vabariik tarnima 3 tonni piimapulbrit, 1500 tonni juustu, 3500 tonni võid, 6000 tonni külmutatud kala, 500 tonni kalapulki, 15 miljonit tingtoosi konserve, 300 000 meetrit kangaid, 15 miljoni rubla väärtuses mööblit jne. Tuleb märkida, et Eesti tarnis ka varem Liitu osa oma toodangust, mis valmistati Eesti territooriumil, ja sai vastutasuks kõik endale vajaliku Liidust. Küsimus on aga hinnas. Kui seni olid hinnad omavahel enam-vähem vastavuses, siis nüüd Eestit lihtsalt röövatakse. Näiteks leppis Tartu Lihakombinaat ühe Liidu ettevõttega kokku, et ta saab sealt 190 pesumasinat "Vjatka" koguväärtuses 145 500 rubla. Vastutasuks kohustus Tartu Lihakombinaat tarnima 40 tonni liha kilohinnaga 7 rubla. Meie aga imestame, kui kõrged on hinnad poes. Üks Eesti põllumajandusjuhte ütles, et lihakombinaadid ostavad neilt liha kilohinnaga 7.50. Kui üks ettevõtte, näiteks Tartu Lihakombinaat, tarnib Venemaale liha omahinnast madalama hinnaga, siis kaod kompenseerib ta meie arvel. Sinna saadetakse 7 rublaga, meile aga müüakse 25 rubla kilo. Meie katame lihakombinaadi kulud, mis tekivad seoses selle bartertehinguga, 190 pesumasina ostmisega. Meie tarnime liha kogumaksumusega 280 000 rubla, vabariiki tuleb aga 190 pesumasinat kogumaksumusega 145 000 rubla. Mis võrdväärsest bartertehingust saab siin juttu olla? Tõrva Tarbijate Kooperatiiv kohustus 40 pesumasina eest kogumaksumusega 30 000 rubla tasuma liha- ja kalakonservidega 60 000 rubla väärtuses. Ja loomulikult ei ole nende konservide hind selline nagu meie kauplustes. Tekib küsimus, kellele selliseid bartertehinguid vaja on.

Tartu Lihakombinaat ja Rakvere Lihakombinaat on riiklikud ettevõtted ja alluvad meie valitsusele. Pole mõtet rääkida sellest, et meil on hinnad vabaks lastud. Need on meie jaoks

vabaks lastud, mitte aga tootja jaoks. Mida teeb siis meie tolliamet ja kaubalitsentsiamet? Kus on meie niinimetatud majanduspiir, mis läks maksma 30 miljonit rubla, millele valitsus veel lisa palub? Muide, haigete toitlustamiseks haiglates on ette nähtud ainult 11 miljonit rubla. Olin möödunud aasta lõpus haiglas – mitte IV haiglas. Seal anti lõunaks supp või praad, mõlemat korraga polnud kunagi. Toitlustamiseks määratud raha suurendati kaks korda, hinnad aga tõusid 4–6-kordseks. Seega hakatakse meil haigeid veelgi halvemini toitma. Aga riiklikule tolliametile tahame eraldada 10 miljonit ja kaubalitsentsiametile veel lisaks 129 000 rubla! Mille eest? Kas selle eest, et nad kirjutavad alla võltsdokumentidele ja lasevad välja vedada kaupu, mida vabariigis väga vajatakse? Milleks meil siis neid ametkondi vaja on? Mul on tuttavaid, kes töötavad kooperatiivides ja ühissetevõtetes. Nad naeravad kaubalitsentsiameti ja tolliameti üle ja ütlevad, et kõike saab osta. Kui isegi tuleb piir, siis nende sõnutsi ostavad nad kaks meetrit piiri ära ja viivad ikka välja, mida tahavad. Muide, meile lubati, et tolliamet toob sisse 6 miljonit rubla kasumit aastas, seni on aga toonud vaid 36 000. Ei tea, milleks seda struktuuri vaja on!? Ja veel üks asi. Eesti ajakirjanduses vilksatas teade, et Kodukaitse, mis nüüd moodustab piirikaitse põhituumiku, tahab väga relvi. Tahaksin hoiatada valitsust ja Ülemnõukogu: ärge seda tehke! Kui on püss, siis peab see ka laskma. Kui Kodukaitse on relvastatud, siis võite arvata, mis võib järgneda. Tänan!

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Ma ei hakka kõnet pidama, loen teile ette kaks kirja.

"Rahvasaadik Zõbinile. Lugupeetud rahvasaadik! Meie, teie valijad, pöördume teie poole nõudmisega esitada ametlik saadiku järelepärimine ohjeldamatu – paremat sõna ei leia – toiduainete ja kommunaalteenuste jaehindade tõusu kohta, aga samuti mitmesuguste maksude suurenemise kohta, mis samuti kujutavad endast varjatud hinnatõusu: 10% niinimetatud Savisaare juurdehindlust ja 17% endise 3 asemel kaubanduses toiduainetele. Kuidas edasi elada? 6-liikmeline Žilini perekond, 3-liikmeline Želeneki perekond. Palun teid ka täpsustada, kuidas maksustatakse töötavaid sõjainvaliide: kas maks kaotatakse ja millal? Olen sõjainvaliid, aga töötan seni edasi ja maksan maksu võrdselt teistega. Palun saata vastus minu aadressil." Kirjas on antud Õismäe aadress.

Teine kiri: "Saadik Zõbinile. Meie, teie valijad, oleme sügavalt nõrдинud Eesti valitsuse määruse pärast, mille kohaselt alates 1. juulist 1991 lõpetatakse riiklik kokkuost ja dotatsioonid põhilistele toiduainetele ning järelikult tõusevad järsult nende hinnad. See määrus teeb palgast, pensionist või stipendiumist elavatest inimestest kerjused ja jätab ilma

võimalusest kõht täis süüa, rääkimata juba rõivastest, kultuuri- ja muude normaalse inimese vajaduste rahuldamisest. Selle tagajärjel ei saa kasvatada üles terveid, kehaliselt arenenud lapsi ja vanurid viiakse meeleheitele. Oleme väga imestunud – see kiri saabus enne suvepuhkust –, et teie ja teised saadikud läksid rahulikult puhkusele, kui oli oodata sellist hoopis valijate pihta, võtmata kasutusele meetmeid meie kaitsmiseks.

Me nõuame teilt, meie saadikult, kelle poolt me hääletasime valimistel, et te rakendaks meetmeid selleks, et kokku kutsuda Eesti Ülemnõukogu erakorraline istungjärk ja saavutada selle kohutava otsuse tühistamine. Mererajooni pensionärid."

Palun kõigil mõelda nende kirjade üle. Asi on selles, et neile tuleb vastata. Aga mida vastuseks kirjutada? Kohtumisel valijatega ei tea, mida neile öelda. Arvestades olukorda, millest rääkis Lebedev, otsustage ise, mis vabariigis toimub. Arvatavasti teab teist igäüks, kes puhkuse ajal Eestimaal ringi liikus, mida räägitakse praegu valitsusest, võttes arvesse tolli-, väljaveolitsentse jne., jne. Tänan!

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! 1991. aasta juunikuul viimasel istungjärgul arutasime muude küsimuste hulgas ka nende inimeste probleeme, kes võtsid vahetult osa avarii tagajärgede likvideerimisest Tšernobõli aatomielektrejaamas aastail 1986–1987. Meie grupp, kuhu kuulus kolm saadikut – Andrejev, Menšikov ja Novohatski –, tegi ettepaneku aktsepteerida vastav NSV liidu seadus, mis võeti vastu 1991. aasta mais. Enne seda oli vastavasisuline seadus vastu võetud Valgevenes ja Ukrainas. Liidu seadus viis need kaks seadust kokku.

Teie, lugupeetud kolleegid, ei pidanud võimalikuks seda seadust aktsepteerida, oletades, et meil pole raha nende abinõude finantseerimiseks, ning eeldades, et me pole teistest rumalamad ja võime ise oma seaduse välja töötada. Me otsustasime teha Eesti Vabariigi Valitsusele ülesandeks teha vajalikud muudatused Tšernobõli kohta käivas otsuses, et aktsepteerida – omavahel me nagu leppisime selles kokku – NSV Liidu seaduse punktid. Ootasin terve juulikuul ajakirjanduse vahendusel teadet, kuidas seda probleemi lahendatakse. Kahjuks ei ilmunudki sellist teadet, nagu te teate, kui see asi teid huvitas. Eile õnnestus mul välja selgitada, et mingit valitsuse otsust polegi. Kusagil nagu tehtaks midagi, mingisugune projekt on nagu olemas, aga täpset ettekujutust asjade seisust meie komisjonil eesotsas proua Söödiga ei ole.

Mul on väga kahju, et pean nii ütleva, aga fakt jääb faktiks. Seoses sellega tekib mitu küsimust. Ma ei tea, kes nendele vastab.

Esiteks huvitab mind, miks meie valitsus peab töötama ainult Ülemnõukogu piitsa all. Ehkki otsus see küsimus lahendada võeti vastu enne 15. juulit, on see ikka lahendamata. Eile tuli Ülemnõukogu kokku. Mina saan asjast nii aru, et kui Ülemnõukogu otsus on täitmata jäänud, siis see ametiisik, kellele vastav ülesanne anti, olgu ta siis peaminister, minister või alatise saadikukomisjoni esimees, peab vabandama ja selgitama, mis põhjustel pole otsust täidetud. Tuleb aga nii välja, et Ülemnõukogu võtab otsuse vastu, valitsus aga ei taha üldse Ülemnõukogu kuulata. Piltlikult öeldes vankri ühed rattad veavad ühele poole, teised teisele poole, hobune aga hoopis kolmandas suunas. Mina ei saa sellest aru. Töötasin 30 aastat 3. meditsiinipeavalitsuse süsteemis väga tõsiste probleemide kallal. Ma ei lubanud endale kunagi tõtt salata või oma ülesannet täitmata jätta, nagu siin toimub. Ma ei mõista sellist käitumist. Tekib küsimus, miks meie komisjon vaikib.

Esitasin eile selle küsimuse komisjoni esimehele, oma lugupeetud naabrinnale, aga tema ütles, et seal vist ikka midagi tehakse, ehkki ta ei tea, mida. Milleks sellist komisjoni vaja on?

Meie puhkus lõppes 31. juulil. Ma arvan, et Ülemnõukogu Presiidium peab kuidagi kindlaks määrama vastastikused suhted valitsusega. Sellised asjad ei sobi kokku normaalsete suhetega. Ma ei taha öelda, et Ülemnõukogu ja valitsuse suhted oleksid halvad, aga minu meelest on sellised tõrked lihtsalt seletamatud. Tänan!

N. Zahharov

Lugupeetud spiiker, saadikud! Käesolevale Ülemnõukogu istungjärgule on esitatud lisaelarve projekt teiseks poolaastaks, mis näitab, et riigi kulutusteks eraldatakse tohutu suur lisasumma. Seepärast tahan teile öelda, et selle seaduse arutamisel tuleb teada ka inimeste, meie valijate arvamust. Loen teile ette nende näljaste inimeste läkituse, kes piketeerisid Ülemnõukogu 12. augustil: "Lugupeetud saadikud! Me oleme kogunenud Ministrite Nõukogu hoone juurde ning pöördume teie poole enda ja sadade samasuguste kõigest ilmajäetute nimel. Me peame teid viimaseks instantsiks, kes on võimeline kaitsma nõrku ja abituid läheneva näljasurma eest. Valitsus tunneb poolaastast kokkuvõtteid tehes rahulolu ja on optimistlik, sest riigieelarve tulud ületavad kulusid. Ent ametlikel andmeil on liha ja lihasaaduste hinnad möödunud aasta teise kvartaliga võrreldes kasvanud 3,8-kordseks, kala ja kalasaaduste hinnad 4,3-kordseks, piima ja piimasaaduste hinnad vähemalt kolmekordseks, munade hind 2,5-kordseks jne. Üldse on toiduainete hinnad tõusnud enam kui 3-kordseks. See on tohutu suur hinnatõus, kui arvesse võtta, et elatusmiinimum on ainult 190 rubla. Iga kainelt mõtlev inimene tunneb omaenda rahakoti järgi, et toiduainete hinnad on palju rohkem tõusnud, mõnedel juhtudel kuni 80 korda.

Veel üheks võtteks riigikassa täitmisel oli käesoleva aasta maist ettenähtud pensionilisa – 25 kuni 50 rubla – väljamaksmise edasilükkamine. Kui see makstakse välja augustis, siis kaotab see suure osa oma väärtusest seoses hindade vabakslaskmisega alates käesoleva aasta 1. juulist.

Valitsus ei täida ka üleüldist kokkulepet sotsiaalsete tagatiste kohta 1991. aastaks, millele ametiühingud 13. veebruaril alla kirjutasid. Selle kokkuleppe alusel tagati väikese sissetulekuga inimestele elukalliduse tõusu puhul kompensatsioon. Ohjeldamatu hinnatõus tõukab vaesuspiirist allapoole üha uusi elanikekihte. Töötavate naiste komitee esindajatele, kes osutavad abivajajatele humanitaarabi rahvuslikust kuuluvusest olenemata, on korduvalt kurdetud, et paljud inimesed pole saanud liha osta möödunud aasta oktoobrist alates ja mõnedel ei jätku isegi leivaraha mõni päev enne pensioni saamist. Vanainimesed peavad seisma pikkades järjekordades, et saada tasuta lõunatalonge, mida kaugeltki mitte igapäevale ei anta, ning taluma nende isikute täielikku ükskõiksust, kes oma ameti poolest on kohustatud vaeseid inimesi abistama. Ja täiesti häbematu oli katse ajada see näljaste inimeste järjekord laiali turskete politseinike abil, kes elavad lähedasti nendelt vaestelt hinnatõusu teel välja pumbatud rahast. Selline on nende saatus, kes suudavad veel käia. Need aga, kes enam voodist tõusta ei suuda, on täielikult saatuse hooleks jäetud. Peale toidumurede on aga veel ravimite, korteri ja esmatarbekaupadega seotud probleemid, mis süvendavad meeleheidet ja väljapääsmatuse tunnet.

Kui valitsus on sellise olukorraga rahul, siis on loogiline arvata, et ta on seadnud endale eesmärgiks vähendada tunduvalt sotsiaalset kaitset vajavate inimeste arvu kõige julmemal ja ebaloomulikumal teel. Lugupeetud saadikud, ärge laske seda sündida! Ainult teie suudate meid näljasurmast päästa. Taotlege valitsuse poliitika muutmist kõigi teile kättesaadavate vahenditega!"

Sellele avaldusele on lisatud konkreetsed ettepanekud ja küsimused valitsusele meie töötajate sotsiaalse kaitsega seotud konkreetsete probleemide kohta. Lugupeetud saadikud, pidagem seda silmas lisaelarve arutamisel! Täna tähelepanu eest!

S. Petinov

Lugupeetud presiidium, lugupeetud kolleegid! Ma ei karda muutuda pealetükkivaks siin käsitletud teemat edasi arendades. See on tõepoolest eluliselt tähtis küsimus ja mul on häbi, et me teeme näo, et me arutame siin, vabandage, niinimetatud kiireloomulisi küsimusi, mille mõtte pole mulle senini selgeks saanud, ja mitte keegi pole esitanud endale küsimust, kuidas meie inimesed elavad ja mida nad peavad edaspidi ette võtma. Miks me nii häbelikult

vaikime, kui jutt on inimeste elatustasemest? Praegu on ju ühiskonnas katastroof. Ma võin seda öelda oma vanavanematele mõeldes. Minu vanaisa oli alles kaks aastat tagasi hea sissetulekuga pensionär, talle maksti maksimaalset pensioni. Nüüd aga olen sunnitud seda inimest täielikult ülal pidama, sest ta ei suuda end ära toita. Need kompensatsioonid, mida me maksame ja millest me palju räägime, saavad meie pensionärid muide kätte 4-kuulise hilinemisega Sotsiaalministeeriumi vastutustundetuse tõttu. Me püüame neid probleeme siluda ja mingeid muid küsimusi lahendada. Ent minu meelest peame siiski vastutama selle eest, mida me teeme. Me võime rääkida nõukogude perioodist või nõukogude-eelsest ajajärgust, aga vähemalt mina ei mäleta, et riik oleks kunagi suhtunud nii vaenulikult oma rahvasse. Me võime rääkida mis tahes poliitilisest kursist, aga kui meist praegu ei saa tõelist Ülemnõukogu, seadusandlikku organit, kes hakkab mõtlema praegu elavate inimeste, nende murede ja lootuste peale, siis arvatavasti pole meid sellele rahvale vaja ja ta teeb õigesti, kui pühib meid luuaga sellest hoonest välja.

Te ju mäletate, millest kõik algas. Me andsime valitsusele õiguse tühistada dotatsioonid teatud kaubaliikidele. Mingeid muid dokumente, mis puudutavad mingite kaupade hindade tõstmist, pole me valitsusele andnud. Kus on see hinnapoliitika, mis peab nii-öelda kujundama hinnakujunduse jne. küsimusi? Kõige lihtsam on lasta hinnad vabaks ja teha nägu, et tootja astub praegu turusuhetesse. Aga me saame ju väga hästi aru, et mitte mingisuguseid turumehhanisme praegu pole. Me pole ette valmistanud mitte ühtki seadusandlikku akti, mis võimaldaks meid sellele turule üle minna, ja selle asemel on täielik anarhia, täielik korralagedus majanduses. Kus on need arvud, kus on see statistika, mis peab meile näitama reaalselt olukorda meie majanduses? Sellist statistikat pole, seda varjatakse visalt meie eest. Millised on meie eelarve reaalsed kulud? Me juba rääkisime sellest, et tahame näha neid kulusid artiklite järgi, mitte lihtsalt arve, mis meile mitte midagi ei ütle. Valijad nõuavad minult konkreetset vastust, mille peale nende makse kulutatakse. Ma ei oska neile midagi öelda.

Kallid sõbrad, kui kaua see meil Ülemnõukogus veel edasi kestab? Hakakem siiski tõsiselt tegelema majandusküsimustega! On vaja võtta kontrolli alla valitsuse tegevus nendes küsimustes, muidu on varsti lihtsalt häbi tänavale ilmuda. Me juba võtsime vastu otsuse selle kohta, et valitsus esitab meile sotsiaalhoolduse programmi. Sotsiaalminister Arvo Kuddo teatas, et selline programm on olemas, aga senini pole seda siin arutatud ja seda pole ka ellu viidud. Senini pole elatustaset indekseeritud ega ostukorvi kindlaks määratud, mis võiks nii-öelda kehtestada selle normatiivi, selle miinimumi, mille puhul inimesed saavad normaalselt eksisteerida. Millal me ükskord selle küsimuse kallale asume?

Teen ettepaneku arutada lähemal ajal majanduskomisjonis kõiki neid probleeme ja esitada seejärel konkreetsed ettepanekud majandusreformi ja hindade kohta. Võib erinevalt suhtuda EKP-sse, võib seda austada või mitte austada, aga EKP tuli nende probleemidega laia avalikkuse ette ja püüdis neile tähelepanu juhtida, aga ükski meie vabariigi vägevatest ei suvatsenud sellest diskussioonist osa võtta, justnagu ei huvitaks kogu see asi ei valitsust ega Ülemnõukogu liikmeid. See ei tee meist kellelegi au.

Seepärast tahan veel kord rõhutada, et me võime mis tahes seadusi või deklaratsioone vastu võtta, aga kui need küsimused ei ole meie tähelepanu keskmes, siis poole aasta pärast on meil häbi oma valijatele silma vaadata. Elatustase ei tohi enam langeda ja see versioon, et šokiteraapia Poola variandi järgi kannab peagi vilja, on minu meelest utoopiline idee. See on juba iseenesest utoopiline, kui võtta arvesse meie päevast päeva halvenevaid suhteid NSV Liiduga, kellega meil oli vähemalt mingisugunegi integratsioon, mis võimaldas meil koos elada. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Mul on kaks mõtet, mida tahaks teiega jagada. Kuid kõigepealt avaldan ma vaimustust, et härra Fjuk on saalis, sest ei ole kõrgema kvalifikatsiooniga eksperti, kes on võimeline tegema vahet Lebedevi ja Made sõnavõtude vahel. Selles olen ma kindel.

Esimene mõte on seotud äsjase ÜRO otsusega võtta vastu kaks uut liiget. Miks ma sellest praegu räägin? Liberaal Žirinovski käik Tallinnasse ja tema esinemine, mida ei saa alahinnata, sunnib valvsusele. Põgus mõttevahetus eile meie vene keelt kõnelevate kolleegidega, kelle silmadest ma tabasin ära tohutu vaimustuse helgi selle esinemise ja nende arvamiste suhtes, sunnib meid mõtlema natukene ette ja tõmbama ajaloolisi paralleele. Kuidas alustas oma ajal Hitler Saksamaal? Ikka pisut ja vähe. Praegu on Žirinovskil 6 miljonit häält, homme võib-olla 16 miljonit, siis 30. Majanduslik olukord Nõukogude Liidus halveneb. Ei ole midagi süüa. Inimesed satuvad ekstreemsesse olukorda ja neil tuleb teha valik. Valik tuleb teha ka meil. ÜRO otsus võtta vastu kaks uut liiget avab õieti Leedule tee ÜRO liikmeskonda. Kuid mitte Eestile ja Lätile. Ma loodan, et Ülemnõukogu juhatus, presiidium ja meie poliitilised fraktsioonid, Rahvarinne ja "Vaba Eesti" käsitlevad seda küsimust sügavuti ja juba septembris tulevad välja poliitilise otsuse, seisukohaga, mida edasi teha.

Teine probleemide ring on meie läbirääkimised, mis ei nihku siia ega sinna. Õieti mitte läbirääkimised ise, vaid salastatus nende läbirääkimise ümber, teadmatus, mis õieti toimub,

teadmatus, mis on nende dokumentide sisu. Teadmatus selles suhtes, milles õieti konkreetselt, näiteks majandusküsimustes, tahetakse kokku leppida. Rõhutatud salastatus.

Ka siin Ülemnõukogu saalis, kui hakatakse päevakorda panema erakorralist, kiireloomulist küsimust, siis käib asi nii nagu heatasemelises restoranis, kus on suur vastuvõtt ja kus lastakse märguande peale sisse kelnereid, kes vahetavad ära taldrikud, toovad uued. Nii lastakse ka meil minut enne küsimuse otsustamist sisse inimesed, kes jagavad meile dokumendid välja. Alles siis saame teada, milles on põhimõtteliselt küsimus. Ja täpselt samamoodi on nende läbirääkimiste dokumentidega. Nii nagu see oli 1939.–1940. aastal, kui peeti läbirääkimisi Nõukogude Liiduga. Päts ja ka parlament hoidsid selle asja põhimõtteliselt rahva eest saladuses. Ärme kordame seda viga uuesti! Räägime siiski põhimõtteliselt ära, mis küsimustes me Moskvaga ja kuidasmoodi kokku leppida tahame. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, vastavalt reglemendi §-le 15, mis sätestab ka n.-õ. vaba mikrofoni kasutamise, on öeldud, et läbirääkimisi niisuguste avalduste üle ei avata ja küsimusi ei esitata. Aga kui avaldus puudutab otse mõne Ülemnõukogu liikme tegevust, tuleb anda võimalus vastata. Aega on vähe. Ma selgitan Tiit Madele läbirääkimiste üksikasju kuluaaris. Või ma pean tulema alla kõnetooli? Ma annan pidevalt intervjuusid ajakirjandusele ja hoian Eesti üldsust kursis läbirääkimiste käiguga.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja! Muidugi on meil aega vähe ja võib-olla te saate järgmise vaba mikrofoni ajal tõepoolest pisut kergitada katet nendelt läbirääkimistelt. Olen nõus kolleeg Madega just nimelt selles küsimuses, et nende läbirääkimiste paljud aspektid on meie jaoks saladus ja me saame neist teada ainult ETA lühikeste teadete kaudu. Ilmselt tasub seda küsimust arutada Ülemnõukogu juhatuses ja pühendada sellele kinnine istung, kui lugupeetud spiiker seda võimalikuks ja vajalikuks peab. Tänan!

Juhataja

Kolleegid! Delegatsioon peab läbirääkimisi Ülemnõukogu volituste alusel ja igal ajal, millal Ülemnõukogu seda soovib või vajalikuks peab, anname me teile selgitusi, aru – mida tahes, mida te soovite. Kuid me ei arva, et me peaksime seda kogu aeg tegema. Nii kui Ülemnõukogu vastavat soovi avaldab, lepime vormis kokku ja anname vajaliku informatsiooni. Küsimust võib serveerida selliselt, et tegemist on salajaste läbirääkimistega,

midagi varjatakse. Sugugi mitte. Ma usun, et üks võimalus võiks olla järgmisel vaba mikrofoni päeval. Kuid viie minuti jooksul palju ei räägi. Sama käib ka muidugi päevakorra küsimuste kohta ja kiireloomuliste protseduuride kohta. Me oleme ise need otsused vastu võtnud. Niisugune on kiireloomuliste küsimuste arutamise käik. Ja tõepoolest, kiireloomulisi otsuseid ja kiireloomulisi seaduseelnõusid saadikud tõepoolest ei tunne eelnevalt nii põhjalikult kui võib-olla normaalprotseduuri järgi arutatavaid küsimusi. Selleks need ongi kiireloomulised ja selleks ongi ette nähtud, et kiireloomulise seaduseelnõu arutamisel põhjalik arutelu toimub esimesel lugemisel. Siis saamegi teada, milles on küsimus. Kuid Tiit Made seisukoht ei ole veel Ülemnõukogu seisukoht. Ülemnõukogu teeb oma ettepaneku ja delegatsioon annab igasugust informatsiooni nii põhjalikult, kui me vähegi seda suudame. Kas läheme päevakorra juurde?

T. Made

Austatud eesistuja, ei maksa nüüd nii südamesse võtta. Ma ei rääkinud konkreetselt ei Nugisest ega ühestki teisest delegatsiooni liikmest. Ei maksa nii õrnatundeline olla! Kuid selle asja tasub Ülemnõukogu ees tõesti mitte ainult viie minuti jooksul, vaid küsimuste ja vastuste korras võtta kohe päevakorda. Ajalehtedest me saime teada, et toimus majandusküsimustes kohtumine, et on olemas mingisugused dokumendid selle kohta, kuid mida need detailselt sisaldavad? Majandusküsimused on väga olulised, neid tasuks nüüd küll üldsuse ees arutada, mitte ainult nii-öelda Madele vastata, vaid vastata kogu Eesti rahvale ajakirjanduse kaudu. Me teame ajakirjandusest ainult seda, et järgmine kohtumine võib olla väga edukas, aga siis me saame teada, et see jooksis mingitel põhjustel lörri. Me teame emotsionaalset pealispinda, kuid mitte asja sisu. Ma tänan!

Juhataja

Täiesti loomulik! Kuid oleks olnud korrektsem, kui näiteks keegi saadikutest, kas või härra Made, oleks teinud ettepaneku päevakorda lülitada see teema nii, nagu meie protseduur ette näeb. Mina isiklikult tunnetan vajadust neid muresid teiega jagada.

Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaelarve esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, kas me võime minna päevakorra juurde, õigemini päevakorra täienduste juurde?

Valitsus teeb ettepaneku täiendada veel kord päevakorda mõne kiireloomulise küsimusega. Kolleegid, kuidas me suhtume sellesse, kui me täiendame päevakorda ühe seaduseelnõu arutamisega, mis käsitleb selle aasta lisaelarvet? Minul olevatel andmetel on teil ka vajalikud dokumendid juba käes. Tegemist on seadusega, tegemist on eelarvega, ja see eeldab kolme lugemist. Valitsus palub lülitada selle päevakorda kiireloomulisena. Kui Ülemnõukogu peaks seda ettepanekut aktsepteerima, siis sellisel juhtumil me täna alustame esimese lugemisega ja samas toimub ka selle küsimuse sisuline arutamine. Ning samas ma usun, et me võime enamikus kõik nentida, et me põhjalikult asjaolusid ei tunne, kuivõrd tegemist on kiireloomulise küsimusega. Esimesel lugemisel selgub, võime öelda oma seisukoha, kas jätkata, tagasi lükata, suunata komisjoni või hakkame parandusettepanekuid esitama. Kuid kõigepealt: kas me soovime päevakorda täiendada? Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 84 rahvasaadikut, puudub 20. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastavalt §-le 16 täiendada 45. istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaelarvet? Palun hääletada! Lihthääldenamus. Selle ettepaneku poolt on 69 rahvasaadikut, vastu 3, erapooletuid on 5. Päevakord on kinnitatud.

Kolleegid, alustame 1991. aasta lisaelarve seaduse esimest lugemist. Palun kõnetooli ettekandeks härra Milleri, kuid ma enne küsin, mida on Valeri Koisil öelda.

V. Kois

Olen selle poolt, et seda küsimust kiireloomulisena arutada, aga ausalt öeldes tahaksin, et see toimuks homme, sest ma pole kahjuks seda seaduseelnõu põhjalikult läbi uurinud ja ma ei suudaks kompetentseid küsimusi esitada. Teeksin kolleegidele ettepaneku hääletada selle poolt, et hakata seda küsimust homme arutama. Seda enam, et ka majanduskomisjon pole seda küsimust arutanud.

Juhataja

Kolleegid, eks seoses suvepuhkusega ole ka midagi ununenud reglemendist. Meie reglement näeb ette, et kiireloomulisi küsimusi arutatakse kohe pärast seda, kui päevakorda on täiendatud. Samas ma juhin teie tähelepanu, kolleegid, sellele, et kiireloomuliste küsimuste eripära selles seisnebki, et tegu on saadikutele üsna tundmatute teemadega. Seaduste esimesel lugemisel tutvutakse põhjalikult asjaoludega, nii saadaksegi kurssi. Nii et midagi ei ole teha, praegu tuleb hakata kohe esimese lugemisega peale. Nii näeb ette reglement. Palun kõnetooli rahandusminister härra Milleri!

R. Miller

Lugupeetud rahvasaadikud! Vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 15. mai 1991. aasta otsusele esitab valitsus teile läbivaatamiseks ja kinnitamiseks seaduseelnõu 1991. aasta lisaeelarve kohta. Koos sellega esitati ka eelnõu muudatuste tegemise kohta vabariigi aktsiisimaksu seaduses, mis käsitleb aktsiisimaksu määrade tõstmist bensiinile ja diislikütusele, aga samuti vabariigis toodetavatele alkoholsetele jookidele. Koos lisaeelarve materjalidega esitatakse teile aruanne vabariigi valitsuse reservfondi kasutamise kohta k.a. I poolaastal.

Aastaplaan on täidetud ja ületatud ettevõtte tulumaksu ning muude maksude ja lõivude osas. Rahuldavalt kulgeb ka käibemaksu plaani täitmine. Planeeritust väiksem on aktsiisimaksu, loodusvarade maksu, tollitulude laekumine. Tulude ennaktempodes laekumine võimaldas finantseerida inflatsioonist tingitud täiendavat kulude kasvu. Riigieelarve kulud moodustasid I poolaastal 1,155 miljardit ehk 63,5% aastaks ettenähtud kuludest. Tulud ületasid kulusid 277 miljonit.

Kohalike eelarvete osas täideti poolaastaga k.a. täpsustatud tulude plaan 74,4% ning kulude plaanist 55,4%. Kohalike eelarvete rahalised ressursid kasvasid poolaastaga aasta alguse 68,7 miljonilt rublalt 249,3 miljoni rublani.

K.a. riigieelarve kinnitamisel nentisid nii valitsuse esindajad kui ka rahvasaadikud võimatust määrata ette vajaliku täpsusega inflatsiooniprotsesside kulgu ning uute maksuseaduste ja määruste mõju ning sellest tulenevalt riigieelarve tulusid ja kulusid. Sama kehtib ka kohalike eelarvete kohta. Rahandusministeerium on süstemaatiliselt analüüsinud k.a. eelarve tulude laekumise käiku ning kulutuste tegemist ning meie arvates võib küllaltki tõenäolisi prognoose teha aasta loodetava eelarve täitmise kohta. Arvestuste kohaselt laekub käesoleval aastal riigieelarvesse jooksvaid tulusid 2 miljardit 942,9 miljonit rubla, sellest ettevõtte tulumaksu 800 miljonit rubla, käibemaksu 972 miljonit rubla, aktsiisimaksu 842 miljonit rubla, loodusvarade maksu 19,7 miljonit rubla ning tollitulused 10 miljonit rubla. Need on jooksvad laekumised. Lisaks sellele tuleb tuludesse juurde arvata ka Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt kuludeks suunatud aasta alguse vaba rahaline jääk 162,2 miljonit rubla ning liidulisest eelarvest saadud vahendid. Seega eelarve oodatavad tulud kokku moodustavad 3 miljardit 116,5 miljonit rubla, mis on 1 miljardi ja 290 miljoni rubla võrra suurem kui Ülemnõukogu täpsustatud eelarve. Riigi eelarveaasta loodetavad kulud on arvestatud 3 miljardit 116,5 miljonit rubla.

Tulud ja kulud on tasakaalus. See näitab väljatöötatud maksusüsteemi kaasaminemist inflatsiooni kasvuga. Eelarvetulude kasv ning defitsiidi eelarve võivad tekitada mulje, et

valitsus on läinud maksukoormuse tõstmise teed. Koos majandusministeeriumi ekspertidega tehtud analüüs teise kvartali tegelike andmete alusel näitab, et maksukoormus tervikuna püsib prognoositud piires. Käesoleva aasta majandusprognoosi läbivaatamisel ning 1991. aasta eelarve kinnitamisel prognoositi käesoleva aasta keskmiseks maksukoormuseks 38,3%. Käesoleva aasta II kvartali tegelikud andmed näitavad, et maksusid laekus riigieelarvesse ja sotsiaalfondi kokku 1 miljard 474 miljonit rubla ning arvestuslik rahvatulu oli 3 miljardit 894 miljonit rubla. Seega moodustas maksukoormus 37,9% ning oli prognoositava piires.

Lisaeelarves suurenevad kõige rohkem kulud sotsiaalsfäärile. Koos riiklike kapitaalvahetustega nähakse ette täiendavalt 481,8 miljonit rubla ehk 37,1% lisaeelarvest, sellest 272 miljonit rubla läheb sotsiaalhoolduseks. Põllumajandusele nähakse ette assigneerida täiendavalt hiljuti Ülemnõukogu poolt eraldatud 133,2 miljonile veel 148,1 miljonit rubla, mis teeb kokku 281,3 miljonit rubla. Oluline on ka see, et esmakordselt kavatses riik võtta oma finantseerimisele munitsipaalteed ja osa sadamaid. Transpordile nähakse ette täiendavalt 51,7 miljonit rubla.

Olulise täienduse saab Eesti Panga põhikirjafond, ja nimelt 52 miljonit rubla. Ma saan aru, et soov oleks muidugi suurem, aga juba see summa võimaldab mingil määral alustada krediitpoliitikaga tegelemist.

Valitsuse reservfondi nähakse ette lisaeelarves eraldada 100 miljonit rubla. Täiendavate kulutustena planeerime lisaeelarvest Tšernobõli programmi rakendamiseks 5–6 miljonit rubla Liidust ostetava teravilja dotatsiooniks, et säilitada senised jaehinnad, 25 miljonit rubla. Neid hindu meil veel täpselt teada ei ole, aga sõltuvalt lepingutest me peame minimaalseks vajaduseks 25 miljonit rubla.

Politseipalkade täiendavaks tõstmiseks läheb 5 miljonit rubla, aga see küsimus on valitsuses arutamata. Läbi tuleb vaadata ka kaevurite palgad, mis nõuab 15 miljonit rubla, ja praktika näitab, et ootamatuid kulusid tuleb iga päevaga.

Tahaksin märkida, et rahandusministeeriumis lisaeelarve läbivaatamise käigus vähendati ministeeriumide taotlusi ligi 150 miljoni rubla ulatuses. Aja puudusel ma üldküsimustel rohkem ei peatuks, kuna need on toodud tabelis lk. 4 ning seletuskirjas on antud üksikasjalik ülevaade ministeeriumide ja ametite lõikes.

Edasi tahaksin peatuda ühel küsimusel, millele te kindlasti pööraksite ka tähelepanu. Nimelt härra Roose ning härrad Vitsur ja Sillaste süüdistasid valitsust, et viimane ei ole täitnud Ülemnõukogu poolt vastu võetud seaduse "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" § 4, mille kohaselt oleval valitsus kohustatud 75% lisalaekumistest suunama eelarves ette nähtud kulude proportsionaalseks suurendamiseks. Selline süüdistus minu arvates kahjuks põhineb

seaduse pealiskaudsel lugemisel. Seaduse 4. paragrahvis tehti rahandusministeeriumile ülesandeks finantseerida riigieelarvest asutusi ja üritusi, arvestades eelarvetulude tegelikku laekumist. Ma rõhutaksin veel kord: arvestades eelarvetulude tegelikku laekumist vastavalt kulude proportsioonidele riigieelarves. Juttu ei ole üleplaanikestest laekumistest, millest räägitakse artiklis ja millega esineti televisioonis.

Mõni sõna finantseerimise põhimõtetest. Riigieelarvest toimub asutuste ja ürituste finantseerimine rahandusministeeriumi poolt krediitide avamise teel. See tähendab, et panka antakse üks dokument vastava summa peale. Konkreetsele ministeeriumile või ametile annab see õiguse teha kulutusi pangast vastavate maksekorraldustega, et kanda üle allasutustele. Käesoleva aasta I poolaastal avati rahandusministeeriumi poolt krediite, s.o. finantseeriti 1 miljardi 248,1 miljoni rubla suuruses summas, mis moodustab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt kinnitatud eelarve kuludest 76,7%. Riigieelarve tulude laekumise plaan täideti samal ajal 1 miljardi 257,9 miljoni rubla suuruses summas ehk 77,3%. Kui nüüd protsente võrrelda, siis vahet peaaegu ei olegi.

Arvestades asjaolu, et kulutused tehakse aruandeperioodil ja andmed eelarvetulude täitmise kohta laekuvad pärast aruandeperioodi, tuleb rahandusministeeriumil lähtuda krediitide avamisel tulude eeldatavatest laekumistest. Eelarve kuludeosa täitmise kassakuludeks kujunes 1 miljard 155 miljonit rubla ehk 63,5%. Kassakuludeks loetakse neid kulutusi, mis on ministeeriumid ja ametid üle kandnud allasutustele. See on riigieelarvest välja läinud ning see näidatakse eelarve täitmise aruandes riigieelarve kuluna.

Teiseks. Ülemnõukogu eelmainitud seaduse 4. paragrahvis on selgelt öeldud: "Anda Eesti Vabariigi Valitsusele õigus kasutada riigieelarve kulude täiendavaks finantseerimiseks kuni 25% summast, mis saadakse eelarves ettenähtud tuludest enam." Sellise õiguse andmine erandkorras vabariigi valitsusele osutus vajalikuks, sest vastavalt Eesti Vabariigi eelarveseaduse §-le 20 on ette nähtud, et riigieelarve täitmisel täiendavalt saadud tulude kasutamise otsustab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu. Üle plaani laekunud tulude täiendavateks kuludeks suunamise õigust ülejäänud 75% ulatuses aga Eesti Vabariigi Ülemnõukogu oma 20. detsembri seaduse §-ga 4 valitsusele ei andnud, millele viitavad eespool nimetatud härrad. Seaduse tähelepanelikul lugemisel ei oleks see saanud jääda kahe silma vahele. Kokkuvõttes võib öelda, et valitsus on kinni pidanud vabariigi Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadusest, mis puudutab 1991. aasta eelarvet.

Arvestades nii toiduainete kui ka tööstuskaupade jätkuva hinna tõusu kompenseerimist elanikkonnale on kavas tänavu IV kvartalis suurendada kompensatsiooni mittetöötavatele pensionäridele 50 rubla kuus, milleks kulub täiendavalt 40 miljonit rubla 260 000 inimesele.

Lastele ja õppuritele läheb 30 rubla kuus, selleks kulub 33,9 miljonit rubla. Sotsiaalsfääri palkade tõusuks nii riigi- kui kohalikest eelarvetest kavandatakse kulutada täiendavalt koos sotsiaalmaksuga 176,1 miljonit rubla. Seega nähakse ette palkade, toetuste, stipendiumide suurendamiseks kokku 286 miljonit rubla. Siia on vaja veel juurde arvestada kulutused, mis nähakse ette suunata hinnavahede katmiseks, et säilitada osa piima ja piimatoodete, aga samuti meie vabariigis toodetud ja kokkuostetud teraviljast valmistatud leiva ja saia hindu. Viimaseks otstarbeks kavandatakse kokku 96 miljonit rubla. Täiendavad kulutused toitlustamiseks moodustavad koos kohalike eelarvetega 35,5 miljonit rubla. Seega nähakse lisaeelarves kokku palgatõusuks ning hindade kallinemise kulude kompenseerimiseks ja finantseerimiseks 308 miljonit rubla. Seejuures keskmiseks palgaks käesoleva aasta IV kvartalis kujuneks haridustöötajatel 710 kuni 720 rubla, kultuuritöötajail 710 rubla, tervishoiutöötajail 730 rubla ning teadustöötajail 970 rubla.

Edasi halduskuludest. Halduskulude osas riigieelarve kulutused suurenevad 19,4 miljoni rubla võrra. Seda põhiliselt riigivalitsemisorganite – ministeeriumide, riiklike ametite, inspeksioonide ning kohtu- ja notariaaditöötajate ametipalkade tõstmise arvel 9,4 miljonit rubla. Selles summas on arvestatud ka uute ametite, inspeksioonide ning tegutsevate keskasutuste uute struktuuriüksuste töötajate töötasu, kokku 106 ametikohta. Arvesse on võetud ka sideministeeriumi likvideerimisel kasutamata jäänud töötasufond 125 000 rubla. Halduspersonali arvestuslik koosseis moodustab aasta lõpuks 4220 ametikohta, sellele vastav keskmine ametipalgamäär ühe haldusaparaadi töötaja kohta on 620 rubla kuus, koos preemia ja toetusega moodustab see 775 rubla. Kantselei-majanduskuludeks on ette nähtud täiendavalt 3,5 miljonit rubla, eelkõige arvutustehnika soetamiseks. Samuti on lisaeelarves ette nähtud täiendavad summad Ülemnõukogu liikmete saadikuvolituste täitmise seotud kulutusteks, töötasu tõusu kulude katteks ja Ülemnõukogu istungjärkude korraldamiseks vastavalt 955 000 rubla ja 981 000 rubla.

Edasi vahekorra liidulise eelarvega. Siin tahaksin märkida, et viimase kahe aasta jooksul on toimunud evolutsioon, ja seda meie kasuks. Kõigepealt saavutasime vaatamata Liidu keskorganite esialgsele visale vastuseisule 1990. aastaks ühekanalilise maksusüsteemi liidueelarvesse. See tähendas praktiliselt õigust kontrollida vabariigi territooriumil laekuvaid tulusid täielikult. Eriti oluliseks tuleb pidada aga seda, et NSV Liidu Rahandusministeerium andis põhimõttelise nõusoleku 1991. aasta üksikute üle liiduliste programmide finantseerimise põhimõtete rakendamise kohta eelarvetevahelisel suhtlusel. Lisaeelarve seletuskirjas on toodud summade kindlaksmääramise põhimõtted ja sellel me peatuma ei hakka. Aga see on juba kvalitatiivne samm edasi, mis annab meile aluse rääkida edaspidi ka meie omandist NSV

Liidus. Seejuures annab see meile õiguse vahendada ülekantavaid summasid, kui NSV Liidu poolt ei hangita Eesti NSV ja Liidu rahandusministeeriumide vahelise lepingu lisas toodud kogustes toorainet või materjale. I poolaasta hanked näitavad, et põhiliselt ollakse graafikus, s.o. 50% lähedal aastakogustest, välja arvatud metalli ja väetiste osas, kus mahajäämus on tunduvalt suurem. Kas 186 miljonit rubla on suur või väike? Summaliselt on ta niisama suur kui 1989. aastal meie poolt makstu ja 54 miljonit rubla väiksem kui möödunud aastal. Arvestades inflatsiooni, on selle väärtus tegelikult mitu korda väiksem kui 1989. või 1990. aastal ning moodustaks riigi- ja kohalike eelarvete loodetavast kogulaekumisest 4,8%. Ühe lahendusvariandina, kui saadikutel tekib küsimus liidumaksu maksmisest, võiks välja pakkuda eraldada esialgu küll rahad täies mahus, tasuda I poolaasta eest ja II poolaasta summa reserveerida. I poolaasta eest tuleks meie arvestuste kohaselt üle kanda 77,7 miljonit rubla. Mulle tundub, et see lahendus oleks optimaalne. Juhul, kui reserveeritud summasid ei kasutata liidumaksu tasumisel, siis Ülemnõukogu võib otsustada, kuhu seda kasutada. Näiteks Eesti Panga põhikirjafondi täiendamiseks, pensionäridele täiendavate toetuste väljamaksmiseks või vajaduse korral ekspordi-impordi dotatsioonideks.

Need on vaid mõned momendid k.a. lisaeelarve kohta. Üksikasjalikud andmed on toodud seletuskirjas iga ministeeriumi ja riigiameti osas eraldi. Ma tänan teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Rahvasaadikutel on hulgaliselt küsimusi. Jüri Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Härra minister, minu küsimus tugineb mõneti kolleeg Valeri Koisi küsimusele. Lisaeelarve arutamisel me peame arvestama sellega, et valitsus on esitanud meile ka teise seaduseelnõu, s.o. muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses. Ja juhul, kui see lükatakse tagasi, siis lisaeelarves võib ilmselt katmata jääda ligikaudu 70 miljonit rubla. Kas selliseks puhuks on rahandusministeeriumil olemas ka lisaeelarve täiendav variant? See on esimene küsimus. Teine küsimus tugineb teie eilsele esinemisele, mis käsitles vabariigi 1992. aasta eelarve projekti. Te ütlesite, et majandusministeeriumil puudub prognoos 1992. aastaks. Praeguse lisaeelarve projektiga nähakse ette majandusministeeriumile täiendavate vahendite eraldamine. Kas see on selleks puhuks, kui ta suudab selle projekti koostada või ei jätku neil lihtsalt tööjõudu? Aitäh!

R. Miller

Mis puutub teise seaduseelnõusse, nimelt aktsiisimaksu seaduse muutmise kohta, siis mina kujutasin vähemalt seda ette, et need küsimused – nii riigieelarve küsimus kui ka aktsiisimaksu seaduse muutmise küsimus – tuleksid arutamisele paralleelselt Ülemnõukogus, sest need on teineteisega tihedalt seotud, kuna lisaelarve projekti on juba sisse arvestatud need tulud, mis on ette nähtud täiendavalt saada aktsiisimaksu seaduse muutmise tulemusel. Aga mingisuguseid täiendavaid reserve ma praegu selles osas ei näe, juhul kui ei võeta vastu aktsiisimaksu seaduse muudatust. Seejuures ma tahaksin lugupeetud rahvasaadikutele öelda veel ühte asja. Aktsiisimaksu seaduse muudatus näeb ette aktsiisimaksu määrade tõstmist nii vedelkütusel, s.o. bensiinil ja diislikütusel, aga samuti ka vabariigis toodetavatel alkoholsetel jookidel. Seejuures vabariigi valitsus, juhul kui võetakse vastu alkoholsete jookide aktsiisimaksu määrade tõstmine, kaotab kohe käibemaksu lihale ja piimale ning liha- ja piimasaadustele. Meie arvestuste kohaselt need summad enam-vähem kattuvad ja on 50 miljoni lähedal.

Juhataja

Ma selgitan seda osa, mida küsis Jüri Põld. Kui me esimese lugemise lõpetame, siis järgmine, mida ma pakun Ülemnõukogule, ongi valitsuse ettepanek täiendada veel kord päevakorda aktsiisimaksu seaduse muudatuse osas. Ja järjekord on pakutud meelega välja nii, et eelarvet me loeme kolm korda, aga seda seadust kaks korda. Palun, härra Miller!

R. Miller

Teine küsimus, mis puudutab majandusministeeriumile täiendavate rahade eraldamist, selle prognoosiga otseselt seotud ei ole. Aga need rahad, mis on majandusministeeriumile täiendavalt ette nähtud, on seotud mõningate teiste teadustööde tellimustega.

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja! Austatud minister, mul on teile kaks küsimust. Üks küsimus puudutab eelarves neid lahtreid, kus räägitakse osavõtust. Valitsus taotleb eraldada osavõtuks NSV Liidu sotsiaalmajanduslikest programmidest 186 miljonit ja osavõtuks Tšernobõli avarii tagajärgede likvideerimisest 20 miljonit. Kas seda summat, kokku 206 miljonit, võiks sisuliselt käsitada lidumaksuna, millele valitsus tahab nüüd Ülemnõukogult heakskiitu?

Teine küsimus on seoses Eestimaa Rahvuste Ühendusega. Valitsus taotleb 60 000 rubla eraldamist sellele ühiskondlikule organisatsioonile. See on ainuke ühiskondlik organisatsioon,

kellele valitsus taotleb raha eraldamist. Miks on just see välja valitud? Kas on aluseks põhimõte, et sinna kuuluvad eelkõige mitte-eestlased? Eesti kultuuri toetamisele suunatud poliitika korral võiks valitsus taotleda raha eraldamist näiteks Eesti Muinsuskaitse Seltsile, kui üldse ühiskondlikke organisatsioone riigieelarvest toetama peab. Aitäh!

R. Miller

Ma arvan, härra Hallaste, et sisuliselt on siin suur vahe selle maksuga, mis me maksime liidulisse eelarvesse, nn. ühisesse katlasse, kus me ei teadnud, kuhu see läks – kas riigikaitseks, KGB-le, siseministeeriumile, valitsemisorganitele. Selles lepingus, mis on alla kirjutatud kahe rahandusministri vahel, on iga rida toodud välja eraldi, kui palju me eraldame kütuse-energeetikakompleksi programmide finantseerimiseks, kui palju läheb geoloogiliste uurimistööde finantseerimiseks, kui palju läheb naftatööstuse finantseerimiseks, kui palju väetisetööstuse finantseerimiseks. Nüüd on selge vahe. Kui me jätkame Liiduga koostööd, kui härra Toome komisjon peab läbirääkimisi, härra Nugise komisjon peab läbirääkimisi, siis me saame juba öelda, et meie oleme nendesse varandustesse, nendesse ehitustesse sisse pannud nii palju oma raha ja võime hakata rääkima kas aktsiate avamisest või Eesti omandist teatud ettevõtetes. Siin on sisuliselt väga suur vahe.

Nüüd Tšernobõli küsimus. Läbirääkimistel Liidu rahandusministeeriumis tõsteti väga teravalt üles küsimus finantseerida Vene Föderatsiooni, Ukraina ja Valgevene Tšernobõli avariid tõttu tekkinud kahjutasude korvamist. Meie ei olnud põhimõtteliselt nõus seda tegema läbi liidulise eelarve, vaid me pakkusime neile välja variandi, et me teeksime seda otselepingutega kas Valgevenega või Ukrainaga või Vene Föderatsiooniga, millel oleks ka oluline poliitiline tähtsus. Ja sellepärast ongi välja pakutud 20 miljonit rubla, et teha leping Valgevenega. Juhul muidugi, kui seda nüüd Ülemnõukogu aktsepteerib. Mul oli juttu Valgevene rahandusministriga, kes põhimõtteliselt seda aktsepteerib.

Nüüd Rahvuste Ühendusele 60 000 rubla eraldamine. Küsimuse tõstatas ühendus ise. Talle anti raha ka põhieelarvega. Teised ei ole taotlusi esitanud. Aga et ta ainus ühiskondlik organisatsioon on, kes riigieelarvest raha saab, seda ma ei väidaks.

V. Lebedev

Härra spiiker, härra minister! Mul on mõned küsimused. Artiklis "Riigikantselei" planeeriti aasta alguses kulutused eritalituse ülalpidamiseks 590 000 rubla, nüüd aga 1 860 000, see tähendab kolm korda rohkem. Palun selgitada, milline on nende eritalituste funktsioon ja kui suur on inimeste arv. Teiseks. Valitsus kavatses osutada abi aktsiaseltsile "Lekto" 5 miljoni

rubla näol ja aidata luua aktsiaseltsi "Eesti Kuurort", andes 3 miljonit rubla. Seoses sellega tekkis mul küsimus, kas härra ministrile ei näi, et oleks otstarbekam anda see raha, 8 miljonit, mitte ettevõtjatele, vaid haiglatele haigete toitlustamise parandamiseks. Palun vastake ka küsimusele, miks sai vabariik ainult 36 000 rubla planeeritud 6 miljoni asemel, mis pidi sisse tooma toll, tolliamet.

Viimane küsimus puudutab neid vabariikliku alluvusega linnu, kel on tulud ja kulud tasakaalus, kes hoiavad raha kokku ja on piiranud oma kulutusi. Miks neilt see kokkuhoitud raha ära võetakse ja antakse nendele rajoonidele ja linnadele, kes on endale ülekulu planeerinud? Kas teile ei näi, et me pöördume tagasi selle vana võrdsustamissüsteemi juurde, mille puhul juhtus, et näiteks juunis köeti meil toad soojaks, sest sütt põletati ainult selleks, et fondid realiseerida? Tänan!

R. Miller

Eriteenistus on ette nähtud vabariigi juhtivate töötajate, aga ka valitsushoonete ja Ülemnõukogu hoonete kaitseks. Töötajate arv selles eriteenistuses on ette nähtud või on toodud ära seletuskirjas. Eriteenistuse struktuuri ma avada ei saa kahjuks, sest see on salajane. Ütleksin ainult nii palju, et eriteenistuse andmete alusel härrade Rüütli ja Savisaare ihukaitse läheb maksma 150 000 rubla aastas. Kui võrrelda seda härra Jeltsini ihukaitsega, kelle ülalpidamine läheb maksma 3 miljonit rubla, siis see on 20 korda vähem ja pealegi kahe inimese kohta. Aasta tagasi oli see umbes poole vähem, ma täpselt ei tea, aga seoses palkade tõusuga ja täiendavate masinate muretsemisega on rahasid antud sinna juurde, sest eriteenistuse palgad tõusid koos politsei ameti töötajate palkadega.

Nüüd, mis puutub rahade eraldamisse aktsiaseltsile "Lekto" ja "Eesti Kuurort", siis minu arvates me peaksime vaatama rahade eraldamist mitte ainult tänase päeva seisukohalt, vaid me peame vaatama ka perspektiivi, mis saab edasi. Kõigepealt aktsiaseltsi "Lekto" osas tahaks öelda, et see on aktsiaselts, mis hakkab tegelema kartuli ümbertöötamisega: tärklis, kuivatatud kartul, aga samuti väga perspektiivikas ja riigieelarvele tulus piiritusetootmine, mis juba 1993. aastal peaks andma meile täiendavalt riigieelarvesse suuri summasid. Samuti võimaldab see osaliselt lahendada meil ka magusainete tootmise probleemi tärklise näol. Vabariigi valitsus arvestas seda perspektiivi ning pidas vajalikuks teha Ülemnõukogule ettepaneku tõepoolest sinna 5 miljonit rubla panna aktsiatena sisse, et see tuleks hiljem tagasi riigieelarvesse mitmekordselt.

Küsimuse teine pool, mis puudutab 3 miljoni rubla eraldamist "Eesti Kuurordile". Küsimus on nimelt selles, et me ei tohiks ära lasta laguneda neid meie kuurordihooneid, mis asuvad nii

Haapsalus kui ka Pärnus. "Eesti Kuurordil" täna selleks raha ei ole. See ei ole mitte ainult 3 miljonit, mis sinna vajatakse. Aasta lõpuni oleks vaja tegelikult assigneerida 8 kuni 10 miljonit. Meil olid läbirääkimised ametiühingu inimestega selles osas, küsimus vaadati läbi investeeringute komitees, ja kui me tahame tõesti Eestile säilitada omapärast nägu kas või Haapsalu kuurordi või Pärnu kuurordi näol, siis minu arvates on see raha läinud asja eest. Hiljem aga, kui tuleb omandi küsimus, kelle oma ta on, siis on vastav kokkulepe, et riik saab sealt ka vastavad aktsiad.

Nüüd, miks Tolliametilt ei ole laekunud 6 miljonit, vaid 36 000. Siin oma tahaksin öelda, et Tolliamet ei ole suutnud veel tööle hakata nii nagu tarvis. Muidugi on olnud idapiiril segavaid asjaolusid, näiteks puuduvad vastavad laoruumid, kus konfiskeeritud kaupa hoida ja see hiljem üle anda. Selle tõttu on laekumised väiksed.

Kohalike eelarvete kohta küsiti muidugi väga õigesti, aga ma tahaksin anda ühe selgituse. Mis puutub rahade äravõtmisse ja ümberjaotamisse linnadele, siis päriselt see nii ikka ei ole. Me võtame näiteks ära Harju maakonnalt või teeme ettepaneku ümber jaotada Harju maakonna tulusid ja samal ajal anname ka Sillamäe linnale juurde. Küsimus on selles, et kui me koostasime 1991. aasta eelarve prognoosi, tegime arvestused, siis me ei osanud täpselt planeerida. Siin on minu arvates prognoosimise ja planeerimise viga. Me ei kujutanud ette, et üksikutes linnades kujunevad laekumised nii suureks. Nad ei ole selleks ise oluliselt midagi ära teinud. Me tahaksime aidata ümberjaotamise korras neid maakondi, sealhulgas ka Sillamäe linna ja Tartu linna, et nad saaksid oma finantsidega ots otsaga kokku. Ma ei tea, kas härra Lebedevi rahuldab vastus, aga nii see on.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Lubage mul kõigepealt teie kaudu õnnitleda valitsust unikaalse saavutuse puhul majanduses! Maailmamajanduses on see üksnes võrreldav Jaapani saavutustega 1960. aastate lõpul: korjata rahvalt nii palju makse, et sellega ei ole midagi õieti peale hakata ja tuleb uus eelarve teha. Ühe pauguga oleme viidud maailma majandusajalukku.

Teine asi on see, et te ilma asjata olite eile pessimistlik oma rahandusministeeriumi mees- või naiskonna võimekuse pärast. Kui me vaatame seda eelarvet, siis teie eelarve koostajad näevad rubla täpsusega ette, mis teisel poolaastal ja kui palju kuhu laekub.

Kuid kolm põhimõttelist küsimust. Esimene küsimus oleks: mis põhimõtetest te lähtusite täiendava eelarve koostamisel? Kas te võtsite aluseks asutuste-organisatsioonide-ettevõtete taotlused või on mingi muu filosoofia? Näite korras võiksite öelda, kas Eesti Raadio ja Eesti

Televisioon said nii palju täiendavast eelarvest, kui nad küsisid, või vähem või koguni rohkem.

Teine küsimus on: kas on valitsuses ja rahandusministeeriumis arutatud põhimõttelist küsimust sotsiaalfondi kaotamiseks ja üldse meie sotsiaalhooldussüsteemi otseseks finantseerimiseks eelarve kaudu ilma fondi vahendeid kasutamata? Või siis fondi vahendite liitmist eelarvega?

Ja kolmas küsimus on: kuidas te seletaksite valitsuse nii suure reservfondi kujundamist või selle mõtet, kui te juba ka samal ajal pakute välja, kuidas seda reservfondi võiks kasutada? Kas ei oleks ratsionaalsem juba paugupealt need rahad laiali jagada? Ma tänan!

R. Miller

Ma tänan härra Madet selle komplimendi eest, et me oskasime eelarvet teha. See ei ole mitte meie süü, et me seda pidime tegema, vaid Ülemnõukogu otsus 15. maist, mis lihtsalt kohustas meid seda tegema. Nüüd, mis põhimõtetest lähtudes pandi eelarve kulude pool kokku. Nimelt kõik ministeeriumid, riigiametid ja asutused ning organisatsioonid, keda finantseeritakse riigieelarvest, esitasid meile lisaelarve kohta arvestused. Need vaadati meie spetsialistide poolt läbi. Nagu ma juba nimetasin, vähendati läbivaatamise käigus kulutusi. Kes ei jäänud rahule, neil oli võimalus nõuda, et asi vaadataks juba kas ministrite või asutuste juhatajate tasemel minu juures täiendavalt läbi.

Mis puudutab Eesti Raadiot ja Eesti Televisiooni, siis minu mäletamise järgi said nende taotlused põhiliselt rahuldatud. Seejuures suurendati ka honorarifonde.

Küsimus sotsiaalfondi kaotamise kohta. Meil on olnud diskussioone ja mõtteid nii või naa ühendada see riigieelarve ühe osana. Paljudes kapitalistlikes riikides eksisteerib ta siiski eraldi fondina. Aga sotsiaalfondi maht minu arvates on nii suur ja kasvab edaspidi kiires tempos. Kui me ei langeta otsust, et seda eelarve ühe osana välja viia, siis tuleks see eelarve tingimata läbi vaadata ka meie vabariigi Ülemnõukogus ning edaspidi ka kinnitada.

Mis puudutab valitsuse reservfondi kulutusi, siis ma rääkisin eeldatavatest kulutustest, mille kohta ei ole veel täna otsust langetatud. Näiteks täna hommikul oli mul veel juttu härra Kõörnaga teadustööde finantseerimisest. Härra Kõörna ütles, et temal alles läbirääkimised käivad NSV Liidu Teaduste Akadeemiaga tellimistööde kohta ning nende finantseerimisest Liidu vahendite kaudu, Liidu teadusfondi kaudu. Ma võiksin tuua näiteid mitmete teiste kulutuste kohta, kus alles kas tehakse arvutusi või on küsimused põhimõtteliselt lahendamata.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Nugis, lugupeetud härra Miller! Kõigepealt on mul küsimus härra Nugisele, täpsemini Ülemnõukogu kantseleile. Meie saadikurühm pole veel saanud selgituskirja ja dokumentide paketti ning ei saa sellepärast kaasa rääkida. Nüüd aga küsimus härra Millerile. Mind hämmastab, kuidas saab nii töötada, et ei nähta vähemalt pool aastat ette, et saadakse tulu 1 290 000 000 rubla. Võib ju eksida näiteks 10, 20, 30, 100 miljoni ulatuses, aga miljardiga eksida on lubamatu. Kellelegi pole muidugi saladus, et hinnaanarhia tingimustes suureneb enneolematult riigikontrolli ja kaubandusinspeksiooni tähtsus. Omal ajal tegin ma härra Rüütli ametlikult ettepaneku kuulata Ülemnõukogu Presiidiumi istungil ära riigikontrolör härra Mere aruanne oma tööst. Minu meelest pole seni ajani näha riigikontrolli ja kaubandusinspeksiooni töö tulemusi. Ometi me anname ainuüksi töötasuks riigikontrollile juurde 18 000 rubla ja kaubandusinspeksioonile 35 500 rubla. Ma arvan, et kui me saame tulu elanikkonnalt, siis peame selle põhiliselt tagastama maksumaksjatele ja esmajärjekorras sellele riskigrupile, kes praegu sõna otseses mõttes vireleb ja nälgib. Minu meelest tuleb neid kulusid revideerida.

Minu teine küsimus puudutab haridusministeeriumi ja kultuuriministeeriumi. 1. septembrist me kavatsime tõsta töötasu. Need arvud olid 189 000 haridusministeeriumile ja 230 000 kultuuriministeeriumile. Need ilmselt ei kata palgatõusu, mis on ette nähtud alates käesoleva aasta septembrist. Meil pole seda dokumentide kausta, seepärast paluksin selgitada, miks antakse riigieelarvest täiendavalt Tartu linnale 10 miljonit, õigemini peaaegu 11 (10,9) ja Tartu maakonnale 11 miljonit, aga Kohtla-Järvele 6 ja Narvale 4 miljonit rubla. Milleks seda raha konkreetselt kulutatakse? Kui see on dokumentides kirjas, siis langeb küsimus ära. Tänan!

R. Miller

Kõigepealt ma tahaksin öelda, et teie küsimus, mis puudutab riigikontrolli tööd, ei kuulu valitsuse kompetentsi. Riigikontroll on Ülemnõukogu alluvuses ja ma ei tahaks tema tööd hakata siin kommenteerima ega märkusi tegema. Kaubandusinspeksioon on kaubandusministeeriumi halduses ja minu teada ta tegeleb hindade kontrolliga. Ma võiksin nimetada seda, et kokku hindade rikkumisest, s.o. mida on kontrollitud siis kaubandusinspeksiooni ja Hinnaameti poolt, on riigieelarvesse esimesel poolaastal kantud 7 miljonit ja 44 000 rubla. Minu arvates see summa näitab, kas kaubandusinspeksioon ja Hinnaamet ennast õigustavad või mitte, järeldused võite teha vast ise. Hariduse ja kultuuri osas te nimetasite väikesed summad, mis antakse nendele juurde. Ma ütleksin, et ilmselt on

tegemist – ma kontrollin kohe järgi – summadega, mis lähevad juurde halduskuludeks vastavale ministriumile, s.o. kultuuriministriumile ja haridusministriumile. Oma ettekandes ma nimetasin summa, palju läheb sotsiaalsfääri töötajate palgatõusuks. Kui on vajadust, ma võin veel kord seda korrata.

Nüüd küsimus vahendite ümberjaotamise kohta üksikute linnade või maakondade vahel. Ma tahaksin öelda, et ma seda küsimust juba selgitasin härra Lebedevile, mispärast need jaotatakse. Iga konkreetne summa on läbi vaadatud ja kooskõlastatud vastava maakonna või linna esindajatega, enamikus kas maavanemate või linnapeade tasemel. Kohtla-Järvel aga võttis osa isegi volikogu esimees: härra Tsvinjov võttis isiklikult sellest läbivaatamisest osa. Küsimus ei ole mitte üksikutes kuludes, vaid arvestused tehti tervikuna maakonna või linna eelarve kohta ja selles osas ma ütlesin, et lahkhelisid, ma rõhutan, summade suuruse osas meil ei jäänud.

P. Lutt

Lugupeetud härra Miller, mul on teile mõned küsimused, õieti täpsustused. Seletuskirja 8. lehel, kus on Riigikantselei kulusid lahatud, on Eesti Vabariigi Valitsuse delegatsioonide sõidud välismaale. Ma tahaksin teada, kas nende sõitude puhul välismaale valuuta on arvestatud Eesti Panga kursiga või on võetud suhe 1 dollar = 1,8 rubla? See on esimene küsimus. Teine küsimus: kus on Eesti Vabariigi Valitsuse lisafondi jaotus? Siin on sees, et Laeva kolhoosis tulekahju tagajärjel tekkinud kahju hüvitamiseks on välja makstud 345 rubla. Mis asi see niisugune on? Sest niisugust kolhoosi Eesti Vabariigis ei tunta. Siis on veel selline küsimus. I poolaastal on välja makstud või II kvartalis on tsiviilkaitse staabile töötasudeks välja makstud reservist 204 200 rubla. On see vajalik või on see asjatu kulutus? Aitäh!

R. Miller

Sõidud välismaale või rahade eraldamine sõitudeks välismaale on toimunud Eesti Vabariigi Valitsuse valuutafondi arvelt Nõukogude Liidu panga kommertskursi alusel, mille järgi 1 dollar maksab ligi 1,8 rubla.

Nüüd, mis puudutab täiendavat rahade eraldamist tulekahjus mahapõlenud hoonete ehitamiseks, siis see küsimus vaadati läbi nii põllumajandusministriumis kui rahandusministriumis, kuna tegemist on väga vaese majandiga. Mul ei ole kahjuks nimi meeles. Vabariigi valitsus pidas võimalikuks korvata kindlustushinde ja tegelike kahjude vahe. Seal hukkus minu mäletamist mööda ka hulk loomi. Mis puudutab tsiviilkaitsele palkade eraldamist, siis esialgsete kavatsuste kohaselt oli kavatsus tsiviilkaitse staap kui

selline likvideerida pärast I kvartalit. I kvartaliks Ülemnõukogu kinnitas temale assigneeringud 1991. aasta eelarvest. Rohkem assigneeringuid temale ette nähtud ei olnud töötasude jaoks, kuna oli kavatsus tsiviilkaitse staap reorganiseerida päästeteenistuseks. Päästeteenistuse organiseerimine on aga veninud ja osa inimesi, kes praeguses tsiviilkaitse staabis töötavad, oleksid jäänud palgata. Aga nad juba täidavad osaliselt ka neid funktsioone, mis lähevad üle päästeteenistusele. Seetõttu pidas valitsus võimalikuks finantseerida tsiviilkaitse staapi II kvartalis ja ka III kvartaliks on neile rahad eraldatud.

P. Grigorjev

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud härra Nugis! Minus tekitas hämmingut vastus härra Lebedevi küsimusele tolli ja piirikaitse kohta. See on küllaltki suur summa, esimese poolaasta töötulemused on aga nii tühised. Ma arvan, et ka idapiiril on tulemused samasugused. Kuhu see raha läheb? Te selgitasite väga hästi oma edusamme läbirääkimistel Liiduga, miks te ei võiks pidada läbirääkimisi ka Narvaga maksusüsteemi üle, et ei tehtaks otsuseid raha ära võtta? Narva 19 000 pensionäri ootavad ka oma raha, teie aga tahate 4 miljonit ära võtta. Tänan!

R. Miller

Härra Lebedevile ma vastasin, et tõepoolest meil veel puudub vastav seadusandlus konfiskeerimise ja edasimüümise kohta. Ja siin mul rohkem kommenteerida midagi pole. Me peame edasi töötama tolli- ja majanduspiiri arendamise suunas. On vaja ehitada hooneid, kus neid ei ole, ja selleks tuleb minu arvates raha eraldada.

Mis puutub Narva linna, siis miks just Narva linn? Võib-olla ka Tallinna linn tahaks seda süsteemi rakendada, võib-olla Sillamäe. Ühel heal päeval tahab Otepää rakendada, aga vabariigis kehtib täna üks eelarveseadus ja selle järgi rahandusministeerium on ka talitanud.

N. Aksinin

Lugupeetud minister! Ülemnõukogu juhatuses ootab praegu oma järke riigikaitse seadus. Te teate paremini kui mina, et kõik seadused on materiaalsed. Kas ma võin teha järelduse, et kuna selles seaduseelnõus ei ole ette nähtud raha selle seaduse täitmiseks, siis seda seadust käesoleval aastal vastu ei võeta? Äärmisel juhul aasta lõpus, et seda järgmiseks aastaks finantseerida?

R. Miller

Härra Aksinin! Ma ütleksin, et seaduse enda väljatöötamise kulud ei ole oluliselt suured, aga kui ta võetakse sellel aastal vastu, siis vastavate arvestuste järgi lülitatakse need kulutused või prognoositakse vähemalt järgmise aasta riigieelarve projekti.

J. Allik

Väga lugupeetud härra rahandusminister! Mul on kolm küsimust. Esimene lähtub minu hommikusest sõnavõtust. Kas teie isiklikult teadsite, et lk. 9 ja 8 toodud ettepanek maavanemate ja linnapeade finantseerimise arvamistest vabariiklikusse eelarvesse on seadusevastane ja kas te andsite teadlikult allkirja taolisele dokumendile? Teine küsimus. Umbes kuu aega tagasi me nägime kõik vabariigi ajalehtede esiküljel suure pealkirjaga valitsusjuhi lubadust tõsta haridus-, kultuuri- ja meditsiinitöötajate palk kahekordseks. Eelarveprojektis on see palgatõus 1,75 korda. Kas valitsusjuht bluffis teadlikult või rahandusminister ei allu peaministrile? Ja kolmas küsimus puudutab seletuskirja lk. 29, riigiettevõtte "Perioodika" probleemi. "Perioodikale" eraldatakse 600 000 rubla täiendavalt ja on öeldud, et rahvuskultuuri ajakirjadele kuluva paberi üldisest kallinemisest II poolaastal kaetakse 50% riigieelarvest. Tekib küsimus, kust kaetakse teine 50%, sest tellimused on ju tehtud. Ja kas "Perioodikale" kui riigiettevõttele on eraldatud ka summad oma töötajate palgatõusuks. Küsimus lähtub sellest, et "Perioodika" juhtkond on kuuldavasti toimetustele juba öelnud, et palgatõusuks nemad kulutusi teha ei saa. Tähendab, toimetus peab ise leidma selle raha, aga tegemist on ju riigitöötajatega. Aitäh!

R. Miller

Esimene küsimus maavanemate ja linnapeade palkade võtmisest riigieelarvesse. Siin vabariigi valitsus lähtus sellest, et toimub omavalitsuse reform, millega maakonnad saaksid nagu riigi käepikenduseks ja hakkavad täitma riigivõimu funktsioone, kui kogu võimutäius läheb üle valdadele. Ja lähtudes sellest n.-ö. perspektiivsest protsessist kavandati ka maavanemate ja linnapeade palkade võtmine riigieelarvele, mis kooskõlastati maavanemate ja linnapeadega toimunud nõupidamisel. Teine küsimus: haridus- ja kultuuritöötajate palkade tõstmine 1,75-kordseks. Ma ei oska öelda, millal peaminister on rääkinud kahest korrast, aga viimastel esinemistel, mida ma olen jälginud, rääkis peaminister 1,5-st kuni 2-st korrast. Ja see, et täna tõstetakse palka 1,75 korda, ei tähenda muidugi mitte seda, et osal töötajatel ei võiks palk tõusta ka kaks korda. Nüüd "Perioodika" küsimus. Me vaatasime selle küsimuse läbi koos "Perioodika" esindajatega. Oma palkade tõusu küsimust nad minu ees üles ei tõstnud, kuid

üksikute ajakirjade osas me vaatasime läbi võimaluse dotatsiooni eraldamiseks ja vaatasime läbi rahvus kultuuriajakirjade nimetused. Ma võin need homme teile esitada, milliste osas me pidasime võimalikuks dotatsiooni säilitamist, aga ülejäänud tuleks ära teha lihtsalt jaemüügi hindade tõusu arvel.

Juhataja

Kolleegid, kas me oleme valmis täna pikendama tööpäeva? Komisjon? Aga kuidas te suhtute sellesse, kui me homme varem alustame? Ka komisjonid? Ütleme, kui me hakkaksime homme peale kell kaks? Või näiteks pikendaks nii kaua, et me saaksime kõik küsimused esitatud? Kas ma võiksin niimoodi formuleerida ettepaneku, et me pikendaksime täna plenaaristungit kuni küsimustele vastamiseni, kuid mitte kauem kui kella üheni? Kas nii võiks? Kontrollime kohalolekut. Kohal on 79 rahvasaadikut, puudub 25. Ma paluksin hilinejatel ruttu registreerida.

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker! Ehk te paneksite hääletusele ettepaneku alustada homme kell 10 ja jätkata eelarve arutamist? Olen valmis esitama selle ettepaneku teile kirjalikult.

Juhataja

Kuni valmistatakse kirjalikku ettepanekut ette, siis peame ka selle üle nõu. Kuid katsume täna kujundada Ülemnõukogu seisukoha praeguse plenaaristungi pikendamise osas. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada käsil olevat istungit kuni küsimustele vastamise lõppemiseni, kuid mitte kauem kui kella üheni? Palun hääletada! Kaks korda rohkem poolt kui vastu. Selle ettepaneku poolt on 56 rahvasaadikut, vastu 6, erapooletuid 5. Tööaega pikendatakse. Kolleegid, homme on kolmapäev ja reglemendijärgne plenaaristung algaks homme kell 16.00. Härra Lebedev teeb ettepaneku alustada plenaaristungiga kell 10. Kell 14? Kell 14. Panen hääletusele Vladimir Lebedevi parandatud ettepaneku alustada plenaaristungit kell 14.

T. Made

Austatud eesistuja! Väliskomisjon on homme kella kaheks kutsunud välisinvesteeringute küsimuses meie komisjoni küsimustele vastama härra Raigi, samuti härra Leimanni ja Mehis Pilve välismajandusametist. See on juba kokku lepitud ja see on just kell kaks. Ja seda me tegime eile vastavalt sellele otsusele, mis siin saalis vastu võeti.

Juhataja

Kella kahe kohta laekub veel ettepanekuid. Kas seda kuidagi ümber mängida ei anna?

T. Made

Kas ei võiks töötada homme näiteks kella 16–20, pikendatud tööpäevaga, kui see nüüd alternatiivina võiks kõne alla tulla?

Juhataja

Meil on külas Saksamaalt Kieli kõrgetasemeline delegatsioon ja homme õhtul on Kieli delegatsiooniga kella kuueks planeeritud üritused. Mina olen ka seal osaline. Kui te lubate ära teatud hulga rahvasaadikuid – härrad Antoni, Ristkoki, Maarendi, Andrejevi ja veel paar härrat, keda ma peast ei mäleta –, kui te lubate nad ära kell kuus homme õhtul ja Marju Lauristin juhataks.

T. Made

Milles küsimus?

Juhataja

Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et see üritus, mis on planeeritud Ülemnõukogu juhtkonnale, on arvatavasti väga tähtis ja me ei saa seda edasi lükata. Seepärast palun tungivalt kolleege väliskomisjonist viia oma istung üle pisut varasemale ajale, sest selle komisjoni istungile on kutsutud meie vabariigi inimesed. Siis saaks istung alata kell kaks. Tänan!

Juhataja

Kas väliskomisjonil on võimalik ümber mängida? Tähendab, laekunud on mulle juba kaks ettepanekut. Ma siiski oletan praegu, et kuna tegemist on meie vabariigi inimestega, ehk õnnestub kokku leppida. Paneme hääletusele. Kuidas? Sergei Petinov, palun!

S. Petinov

Lugupeetud spiiker! Arvan, et see ettepanek, mis teie ettepanekul hääletusele pandi ja mille poolt me hääletasime, lahendab paljuski küsimuse. See tähendab, et täna me töötame

plaanipäraselt, esitame kõik küsimused ettekandjale, saame ammendavad vastused, ja mulle näib, et meil tuleb lihtsalt normaalselt tööd jätkata, sest see on reglemendiga planeeritud. Minu ettepanek on seega mitte pikendada istungit, mitte alustada varem ega lõpetada hiljem, vaid töötada homme normaalselt kella 16–18, nagu me alati oleme töötanud. Tänan!

Juhataja

Mulle on nüüd laekunud juba mitu ettepanekut. Ma panen siiski need hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et alustada homme plenaaristungit kell 14.00? Loomulikult kahe tunni töö järel on 20-minutiline vaheaeg, ja lõpetada kell 18.00. Palun hääletada! Kaks korda rohkem poolt kui vastu. Selle ettepaneku poolt on 51 rahvasaadikut, vastu on 15, erapooletuid on 7. Ettepanek on vastu võetud. Homme plenaaristung algab kell 14.00.

Nii. Paluksin uuesti kõnetooli härra Milleri! Järgmise küsimuse esitab Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhatus, austatud minister! Ma palun selgitust neljale küsimusele. Puudutaksin lisaelarve § 2 – Tšernobõli numbreid, 20 miljonit. Me siin varem oleme arutanud meie enda Tšernobõli meeste rehabilitatsiooni. Kas see 20 miljonit puudutab ka neid? Teine küsimus: miks tervishoiutöötajate palka hakatakse tõstma teistest sotsiaalsfääri töötajatest hiljem? Kas see on seotud nende tagasihoidlikkusega ja kas nad ei ole tõesti hakanud veel protesteerima? Siis kolmas küsimus. Täna sel päeval on siiski veel põllumajandusministeeriumil või ütleme põllumajandusettevõtetel, nii kolhoosidel kui sovhoosidel hulganisti bilansis elamu-kommunaalobjekte. Ma ei räägi lasteaedadest ja muudest objektidest. Kas me jätkame korporatiivset juhtimisviisi ja maksame need kulud kinni läbi kokkuostuhindade või ikkagi hakkame riigieelarve kaudu finantseerima elamu-kommunaalkahjumit, nii nagu tehakse seda linnas? Neljas küsimus. Teatavasti me võtsime siin eelmisel poolaastal vastu 26 miljonit kütte ja sooja vee doteerimiseks. Kas seda kavatsetakse jätkata või on see lahendatud muul viisil? Ja üldse küsimus kütuse kohta. Ma mõtlen elanikkonnale müüdavat briketti, kivisütt jne. Kas kütte ja sooja vee doteerimine jätkub või kujunevad hinnad nii, nagu nad tegelikult on? Aitäh!

R. Miller

Oma ettekandes ma puudutasin ka Eesti Tšernobõli küsimust. Nimelt need 5-6 miljonit. Praegu ei ole veel vabariigis Tšernobõli puuduvat määrust vastu võetud. Esialgsed arvestused on tehtud. Summa ulatub koos tasuta sanatooriumituusikutega ligikaudu 5–6 miljonini ning on ette nähtud katta see pärast määruse allakirjutamist vabariigi valitsuse

reservfondist. Mis puutub tervishoiutöötajate palkade tõstmisse 1. oktoobrist, siis tervishoiutöötajate palga tõstmine nõuaks täiendavaid vahendeid ja me pidime lihtsalt tegema ühe valiku, kellel varem, kellel hiljem. Asi ei ole selles, et kes rohkem on nõudnud või kes tagasihoidlikumad on olnud. Valik on täiesti juhuslik, ja kui võrrelda nüüd neid palku, mis me statistika andmetel oleme saanud, siis võrreldes kultuuri-, haridus- ja kunstiinimestega on tervishoiutöötajate palgad mõnevõrra kõrgemad. Nüüd kahjumite katmine elamu-kommunaalmajanduses, mis on majandite bilansis. Härra Koha, me sel teemal rääkisime, et esimeses etapis, s.o. käesoleva aasta II poolaastal, me peame ära lahendama lasteasutuste ja kultuuriasutuste küsimuse, mis leidis kajastust selles Ülemnõukogu otsuses, millega eraldati põllumajandusele 133,2 miljonit rubla. Seda muidugi mitte täies ulatuses. Ette on nähtud veel täiendavate vahendite eraldamine, aga elamu-kommunaalobjektide küsimus tuleb meie arvates läbivaatamisele 1992. aasta eelarve puhul. Sooja vee dotatsioonid, mis Ülemnõukogu eraldas – 26 miljonit rubla I poolaastaks käesoleval aastal –, on arvestatud II poolaasta kulutuste baasi kohalikes eelarvetes koos väikese kasvuga, kuskil 28–30 miljonit rubla.

R. Veidemann

Austatud juhataja, austatud minister! Ma tulen oma esimeses küsimuses tagasi siiski veel riigiettevõtte "Perioodika" juurde, millest juba kolleeg Allik rääkis. Nimelt minu käes on kiri, kus väidetakse, et eelarvekomisjon, läbi vaadanud riigiettevõttes "Perioodika" olevate kultuuriajakirjade töötajate palgad, on otsustanud, et see tuleks lahendada siiski väljaannete hinna tõstmise arvel ja see jätab mulje, et nad langevad sellest üldisest palgatõusust, mis kultuuritöötajatele on ette nähtud, välja. Seetõttu langevad need ka ebasoodsasse olukorda, sest et niikuinii väljaannete hind on juba tõusnud nende kulutuste osas, mida ta on teinud mitte ainult tasu maksmiseks, vaid ka muudes alajaotustes. See küsimus tahab täpsustamist. Kas on vajalik veel eraldi taotleda ja kas te peaksite otstarbekaks hoopis niisugust lahendust, et riigiettevõtte "Perioodika" tuua ära kultuuriministeeriumi haldusalast eraldi reale, nii nagu seda praegu on riigiettevõtte "Viru" infokeskus. Seda esiteks. Kaks teist küsimust on lihtsalt teie kui ministri arvamusel väljaselgitamiseks. Kuidas põhjendada haridusministeeriumi poolt 700 000 rubla eraldamist Tallinna Tehnikaülikooli elamu ehitamise lõpetamiseks või kompenseerimiseks olukorras, kus meil riiklikus elamuehituses dotatsiooni üldiselt enam ei praktiseerita? Me võiksime minna sellele üle, et inimesed, kes korterit tahavad, võiksid ise teha ühistu ja ikkagi maksta oma eluaseme välja. See oleks säästlik. Ja kolmas: kas ei oleks otstarbekas, et Välisühingute Assotsiatsiooni, millele on ka eraldatud töötasu tõstmiseks summasid, peaksid ülal assotsieerunud liikmed, välisühingud ise? Täna teid!

R. Miller

Nüüd "Perioodika" küsimus. Selle äratoomine kultuuriministeeriumi haldusalast eraldi reana puudutab teist ministrit. Arvatavasti härra Sumera suudab anda sellele palju parema ja täpsema vastuse, kui mina seda teen. Mis puudutab üldse riigiettevõtete palkade tõstmist, siis küsimus ei puuduta ainult "Perioodikat", vaid ka paljusid riigiettevõtteid, mis realiseerivad oma toodangut fikseeritud hindades. Tooksin siin näiteks "Eesti Energia" ettevõtted. Meil oli juttu juba "Eesti Põlevkivist". "Eesti Põlevkivi" osas on küsimus läbivaatamisel lähemal ajal. Et kindlustada kaevuritele normaalne palk, oleks vaja umbes 15 miljonit rubla. Ja samasugune probleem on "Perioodika" osas. Minu arvates võiks "Perioodika" küsimuse lahendada selliselt – ilmselt ei ole summa suur –, et vaadata küsimus läbi töö korras ja kui on võimalik, siis katta valitsuse reservfondi arvel. Edasi, Tehnikaülikooli elamu ehitus. Seda maja on asunud varem ehitama ja üksikutel juhtudel on riigieelarvest siiski antud vahendeid elamuehituseks investeringute komitee soovitusel ja me pidasime otstarbekaks leida need vahendid, et lõpetada käesoleval aastal selle maja ehitamine. Välisühingute Assotsiatsiooni ehk endise sõprusühingu osas tahaks vastata, et võrreldes möödunud aastaga oleme me tunduvalt vähendanud riigieelarve assigneeringuid. Plaanis on järgmisest aastast üle minna isemajandamise või isefinantseerimise põhimõtetele. Aga selleks aastaks me säilitasime assigneeringuid sellepärast, et üleminek ei oleks liiga järsk.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud minister! Eelarves on kirjas, et kolhooside ja sovhooside bilansis olevate kultuuriliste ja sotsiaalobjektide ülalpidamiseks on planeeritud 9,2 miljonit rubla. Kas see on ette nähtud kõikide kolhooside lasteaedade, kultuuri-sportikomplekside jne. kulude täielikuks katmiseks ja mis ajast arvates see kehtib? Või kompenseeritakse teatava standardi või vastava eelarve või riiklikku tüüpi eelarve järgi? Praegu on paljude majandite lasteaednike ja teiste töötajate palgad tunduvalt madalamad kui riiklikes lasteaedades. Kui läheb täielikult vabaks finantseerimiseks, siis võib tekkida vastupidine lugu nii palkade kui ka toidu ja toitlustamise kallinemise osas. Oleks siiski vist vaja teatud juhendit, et seda võiks teha riikliku vastava taseme järgi. See on esimene küsimus. Teiseks: kui palju uue aktsiisimaksu kehtestamisega, kui see kehtestatakse, tõusevad viina ja bensiini hinnad? Kas selle pärast ei olegi praegu kauplustes viina, isegi talongiviina müügil? Maal küll ei ole, ma ei tea, kuidas linnas on. Aitäh!

R. Miller

Kõigepealt lasteaegade probleem. Meie arvates takistusi praegu ei ole, et kohe hakata finantseerima. Seejuures ma tahaksin öelda, et kokkuleppel põllumajandusministeeriumi juhtkonnaga me palusime kõikidest maakondadest nende koolide ja teiste lasteasutuste nimekirja koos eelarveliste kulutustega, mis kavatakse üle anda kohalikule omavalitsusele, et teha lõplikud bilansid ja arvestused, kui palju on vaja raha ühele või teisele maakonnale, ühele või teisele külale. Need arvestused on käesoleval ajal koostamisel ning ma loodan, et nendega me saame hakkama käesoleva kuu jooksul. Aga ma ütleksin, et samal ajal, kui tahetakse finantseerimist muuta, selleks on raha eelarves olemas ja on vaja pöörduda vastava maakonnavalitsuse kaudu põllumajandusministeeriumi poole.

Nüüd palkade küsimus. Meie näeme küsimust selliselt, et palkade osas võib tekkida kaks probleemi. Osa jõukaid majandeid maksab rohkem palka, kui riiklikes normides või ütleme riiklikus palgamääruses ette nähtud. Osa, kes on finantsraskustes, võib ka maksta vähem. Meie arvestuste järgi tuleb anda finantskate, lähtudes riiklikust palgaskaalast.

Kui palju tõstab aktsiis alkoholi hinda? Valgel viinal (40) on ette nähtud aktsiisimaksu määra tõsta 5 rublani, sellele tuleb juurde ka käibemaks, nii et 5 rubla 50 kopikat oleks 40 valge viina hinna tõus. Miks viin praegu kauplustes on defitsiit? Põhiprobleem on piirituse, s.o. viina tootmise tooraine. Bensiini hind tõuseb. Ühe liitri hind tõuseb võrreldes augustikuu hinnaga – ma räägin ainult aktsiisist – 17 kopikat, s.o. bensiin A-72, A-93 ja A-95 üle 20 kopika.

M. Lauristin

Mul on kaks küsimust. Esiteks. Ma tahaksin veel kord tulla tagasi kirjastuse "Periodika" ja üldse kirjastuste juurde, aga seekord mitte niivõrd palkade, kui võrd honoraride seisukohalt. Raadiole ja televisioonile on eraldatud kokku 6,55 miljonit ja te ütlesite, et seal ka kaetakse honoraride tõus. Samal ajal kirjastuste liinis ei ole mitte mingisugust vahendit, mitte mingit jälge, et kirjutavale inimesele honorarid tõuseksid, kusjuures arvestades palgatõusid ja elukalliduse tõusu meie humanitaarintelligents suure osas põhiliselt ju elab honoraridest ega ole asutuste palgal. Kas kultuuriministeerium ja kirjastused ei ole pöördunud rahandusministeeriumi poole honoraride tõstmise küsimuses? Või on tegemist teie komisjoni või valitsuse seisukohaga, et nii-öelda audiovisuaalsed kanalid on eelistatud võrreldes kirjutava ajakirjaniku, kirjaniku, kriitikuga? See on üks küsimus.

Teine küsimus puudutab meie seadusloome finantseerimist. Ja koos sellega on veel üks küsimus, see on valitsuse poolt eraldatavate ühekordsete summade ja reservsummade

kasutamise kontroll. Valitsuse reservi I poolaasta aruandes ma leidsin kolmest kohast finantseerimise intellektuaalse omandi õiguskaitseaktide väljatöötamiseks. Selleks on antud Teaduste Akadeemiale 15 000, kultuuriministeriumile 10 000, majandusministeriumile 30 000, kokku 55 000. See on muidugi kiiduväärt, kui valitsus finantseerib seaduste väljatöötamist. Eestimaal on väga palju seadusi, mida tulebki täiendavalt finantseerida, aga kas rahandusministerium kontrollib selliseid ühekordselt välja antavaid summasid, eriti kui need on antud sama asja jaoks kolmele allikale korraga? Kes kasutab, kuidas ja kui efektiivne see on ning kas üldse selline kontrollisüsteem meil töötab?

R. Miller

Proua Lauristin, ma tahaksin öelda, et kirjastused, ei "Perioodika" ega teised, pole rahandusministri poole honoraride küsimuses pöördunud. Ma ei oska öelda, kas riigieelarve koondosakonna poole on pöördutud. Kui küsimus üles tõstetakse, me vaatame need probleemid läbi. Et nüüd televisiooni või raadiot oleks valitsus eelistanud, ma küll öelda ei taha, aga nemad tõstasid küsimuse lisaelarve projekti koostamise käigus.

Nüüd seadusloome finantseerimine ja kes kontrollib. Alates käesolevast aastast likvideeriti rahandusministeriumi kontrolli- ja revisjonivalitsus seoses riigikontrolli moodustamisega. Kahjuks riigikontroll ei ole veel jõudnud ennast komplekteerida, nii nagu tarvis oleks. Käesolevaks aastaks planeeritud 100 ametikohast on riigikontrollis 1. juuli seisuga komplekteeritud ainult 39 ametikohta. Vastavalt riigikontrolli seadusele peab riigieelarve vahendite kasutamise õigsust kontrollima riigikontroll. Aga ma tänan teid, proua Lauristin, et te juhtisite sellele tähelepanu. Nii palju me jõuame, et suudame need kolm fakti üle vaadata – huvi pärast, sest mul endal tekkis ka huvi selle kolme summa kasutamise kohta.

J. Liim

Härra minister! Ma tahaksin huvi tunda natukene spordiametile eraldatud summade vastu. Millistel eesmärkidel hakatakse neid summasid kulutama? Ja teine väike küsimus. Mainisite abistamise kohta, et ots otsaga kokku tuldaks. Millistele maakondadele ja linnadele on eraldatud abistamissummasid? Täna!

R. Miller

Spordisummadest finantseeritakse kõikide spordialaliitude ülalpidamist ja see summa ei ole viimastel aastatel oluliselt kasvanud. Väga paljud on läinud üle sponsorlusele. Näiteks "Kalevi" korvpallimeeskond elab praktiliselt täielikult sponsorite arvel, aga ka

rahvusvaheliste ja vabariiklike võistluste kulutused finantseeritakse spordiala keskliitude kaudu. Ma ei tea, kas ma sain küsimuse mõttest aru? Küsimus puudutas veel Sillamäed, et mille peale antakse. Kui me välja viisime tulud ja kulud kohalike eelarvete osas, siis, ma kordan veel kord, me tegime koondbilansi. Me ei vaadanud, kas hariduse finantseerimiseks jääb puudu 100 000 või tervishoius on 100 000 üle. Sest selliseid arvestusi praktiliselt eelarve osas ei ole võimalik teha, maakondade ja linnade eelarved kujunevad tulude üldsumma ja kulude üldsumma vahena. Siit ka vahekord riigieelarvega.

A. Paju

Lugupeetud juhataja, lugupeetud minister! Minul oleks kolm küsimust ja ma läheneks üksikult üldisemale. Vabariigi valitsuse reservfondist on I poolaastal eraldatud karskusliidule 40 000 rubla ülalpidamiskuludeks – see on peaaegu niisama palju kui Humanitaarinstituudile ja spordiametile. Kas on ka kontroll olnud, millega see liit tegeleb? Kas ta ehk organiseerib alkoholi müüki kommertshindadega või ongi tema tegevusaktiivsusest tingitud, et maal ei ole isegi enam talongiviina? Teine küsimus. Kui jälgida teie poolt kommenteeritud seaduseelnõu § 3, siis seal on määratud summad, mis riigieelarvest antakse rahalise toetuse näol eri maakondadele. Siit on kaks niisugust alaküsimust. Milline on teie arvamus: kas need miinused maakonniti on normaalne hetkeseis? Teine küsimus: kas eraldatavad summad on maakonna perspektiivseks arendamiseks, haldussüsteemi ümberkorraldamiseks või mingile objektile suunatud? Ja kolmas küsimus. Öelge palun kolm olulisemat strateegilist suunda, mida te arvestasite seda lisaeelarvet tehes! Oleme ju iseseisvumas ja teel turumajandusele. Aitäh!

R. Miller

Karskusseltsi 40 000 rubla on ette nähtud nende aparadi ülalpidamiseks, mitte muudeks kulutusteks. Lihtsalt palkade väljamaksmiseks ja majanduskuludeks. Kas on see nüüd karskusseltsi tegevus, et viina ei ole Jõgeval müügil, mul on raske muidugi öelda, aga ma võin öelda seda, et piiritusega on praegu raskusi, mida ma juba varem nimetasin. Ilmselt seetõttu on küsimus terav. Varem oli küsimus pudelite puudumises. Teisest küsimusest ma ei saanud hästi aru.

Juhataja

Lülitame veel kord Ants Paju mikrofoni sisse!

A. Paju

Teine küsimus puudutas teie poolt kommenteeritud seaduseelnõu § 3, mis määrab summad, mis eraldatakse riigieelarvest rahalisteks toetusteks maakondadele. Ja sealt on kaks niisugust küsimust. Esiteks: kas miinused maakondades on teie arvates normaalne seis? Ja teine: kas eraldatavad summad on määratud maakonna perspektiivseks arendamiseks, haldussüsteemi ümberkorraldamiseks või on mingile konkreetsele objektile suunatud?

R. Miller

Tõepoolest, summad on erinevad. Aga ma tahaksin öelda seda, et need rahad, mis on ette nähtud §-s 3 nii linnadele kui maakondadele, ei ole mitte arvestatud ühe konkreetse objekti peale, kuigi läbivaatamise käigus, kui kerkisid üles näiteks küsimused kapitaalmahutuste läbivaatamisel, siis vaadati läbi ka kapitaalehituste nimekiri, mis kavatakse sellel aastal lõpetada. Tavaliselt me alustatavaid objekte teisest poolaastast enam ei finantseeri, vaid põhisummad lähevad kapitaalmahutuste osas lõpetatavatele objektidele. Vaatasime ka objektide viisi need asjad läbi. Mingite perspektiivsete arengusuundadega oluliselt keegi välja ei tulnud. Jõgeval näiteks me vaatasime läbi Siimusti kooli ehitamise finantseerimise küsimuse ja leidsime selles osas ka lahendused. Selliselt toimusid läbivaatamised kõikide linnade ja maakondadega. Põhiline suund, mille me tahtsime käesoleva aasta II poolaasta eelarvega ära lahendada, oli kõigepealt sotsiaalsfääri töötajate, aga ka haldusaparaadi töötajate elatustaseme tõstmise küsimused: suurendada nende palku, nende sissetulekut. Koos sellega peaks leidma lahenduse ka stipendiumi saajate küsimus. Siin on mõeldud nii tehnikumide õpilasi, tudengeid kui ka aspirante ja doktorante. Teise küsimusena, mida me püüdsime olulise probleemina lahendada, oli anda veel täiendavalt vahendeid juurde põllumajanduse arenguks.

L. Hänni

Austatud rahandusminister, minu küsimus puudutab lisaelarve p. 2 teadusfondi rida. Lahtris, mis näitab töötasu, on kriips. Kas see tähendab, et kavandatud sotsiaalsfääri töötajate palga tõus ei puuduta teadustöötajaid? Ja teine küsimus puudutab metsaametile eraldatud 17,4 miljonit rubla. Kas siit võib järeldada, et metsade majandamine on endiselt riigile kahjulik ja tuleb peale maksta? Kas see on normaalne?

R. Miller

Palkade tõstmine 1,75 korda puudutab ka teadustöötajaid, sealhulgas ka kõrgkoolide õppejõude ja Teaduste Akadeemia ja tema instituutide töötajaid. Siin eraldi ei ole palka välja toodud. Küll on aga see üldistes eelarvearvestustes sees täpselt 1,75 korra ulatuses. Mis metsaametisse puutub, siis metsaametiga on olukord võrdlemisi keeruline. Küsimus on nimelt selles, et metsaametil jääb saamata kuskil 8 miljoni rubla ulatuses tulusid. Seoses omandireformi läbiviimisega on keelatud raiete tegemine nendelt maadelt, mis peaksid minema tagastamisele endistele omanikele. Praegu metsaamet tegeleb selle küsimusega ja vaatab läbi, kas on võimalik raiepileteid uuesti jagada, ning otsitakse variante täiendavate tulude laekumiseks. Kännuraha taksid kinnitati juba möödunud aastal ja seal ei olnud täies ulatuses arvestatud neid inflatsioonitemposid, neid kulutusi, mis tuleb teha metsade hooldamiseks ja taastootmiseks. Seoses sellega on praegu läbivaatamisel kännuraha küsimus, et korvata metsade hooldamiseks, raieks ja arenguks tehtav töö. Esialgu ei kata see kõike ja viiks kindlasti uuele inflatsioonile, hindade kallinemisele. Seetõttu on nüüd riigieelarves ette nähtud rahaline toetus metsaametile.

K. Kama

Austatud härra Miller! Minu küsimus puudutab eesseisvat omandireformi. Nimelt on 20. juunil Ülemnõukogu poolt vastu võetud omandireformi seaduste rakendamise otsuses tehtud valitsusele ülesandeks ka välja töötada organisatsioonilised ja majanduslikud tagatised omandireformi läbiviimisel. Tahaksingi nüüd küsida, kas selle lisaeelarve seaduse koostamisel on ka neid majanduslikke vajadusi arvestatud. Ma midagi spetsiaalset omandireformi kohta ei leidnud. Kas seda üldse on arvestatud? Kas see on peidetud mingite muude pealkirjade alla või peab valitsus reaalseks viia kogu omandireform läbi praegu olemasoleva kaadriga, nii-öelda muu töö kõrvalt? Tänan!

R. Miller

Ma ei olnud kaugeltki veendunud, et muu töö kõrvalt seda saaks teha. Omandireformi seadustepaketi väljatöötamine on väga suur ja mahukas töö. Ma toaksin või sellise näite, et rahandusministeerium vastutab ainuüksi viie seaduse väljatöötamise eest ja samuti majandusministeerium, riigivaraamet. Justiitsministeeriumil tuleb töötada välja terve pakk seadusandlikke materjale. Nende finantseerimise küsimusi on võimalik lahendada valitsuse reservfondi arvel, samuti omandireformi käivitumisega seotud kulud. Ma tahaksin öelda rahvasaadikutele, et vabariigi valitsus eraldas linnadele ja maakondadele uute ametikohtade

sisseviimiseks ametnikud, kes registreeriksid kodanikke, kes esitavad taotlused vara tagastamiseks, aga samuti kompuutrite ostmiseks.

K. Sergij

Lugupeetud härra minister! Täna oli vaba mikrofon. Meile esinesid saadikud, kes rääkisid meie pensionäride viletsast olukorrast. Eelarvet arutades võib veenduda, et see on tõesti vilets, ja tekib suur mure nende pärast. Millistest kriteeriumidest te lähtusite seoses üleminekuga vabadele hindadele, kui hinnad tõusevad enam kui kahekordseks, aga pensionäridele antakse dotatsiooni ainult 30 rubla? Kas saab neile tagada normaalse elatusmiinimumi? Tahaksin ka saada andmeid töötasu kohta vabariigis seoses riigieelarve ümberjaotamisega.

R. Miller

Mis puutub nüüd pensionäride olukorda, siis ma tahaksin öelda, et sotsiaalhooldusministeeriumi andmetel nende pensionäride pensioni suurus, kes on jäänud pensionile enne 1. maid k.a., on koos mitmesuguste dotatsioonide ja toetustega kokku 220 rubla lähedal ning riigieelarve osas on sellesamas lisaelarves kõikidele mittetöötavatele pensionäridele ette nähtud 50 rubla lisatoetuse maksmine. Ja sotsiaalministeeriumi arvestuste kohaselt füsioloogiline elatusmiinimum ulatub meil 200 rubla lähedale. See on muidugi vaidlusalune küsimus. Täna õhtupoole ametiühingute ja valitsuse esindajad sel teemal ilmselt kohtuvad ja räägivad ka palkadest. Proua Sergij, ma ei saanud aru, kas te tahtsite palkade suurust üksikute regioonide järgi või üksikute töötajate kategooriate järgi? Kui üksikute töötajate kategooriate järgi, siis kella ühe paiku ma võin teile need andmed anda, need andmed on mul kaasas.

Juhataja

Kas Klavdia Sergij täpsustab või on selge?

K. Sergij

Ma tahaksin veel üht asja täpsustada. Kui palju on suurenenud vahe pensionäride ja töötajate sissetuleku vahel?

R. Miller

Keskmine töötasu käesoleva aasta esimesel poolaastal – statistikast ma ei ole lõplikke andmeid saanud – on ligikaudsete arvestuste kohaselt 600 ja 700 rubla vahel. Pensionärid saavad praegu minimaalselt koos toetustega kuskil 220 rubla. Nii et vahe on ligi kolmekordne.

A. Sirendi

Austatud härra minister! Inflatsioon suurendas vabariigi eelarvelist maksevõimet 1,3 miljardi rubla võrra. Seda ei saa ütelda, et see oleks suurenemine tänu tootmismahu kasvamisele – see on nii tööstuses kui põllumajanduses tunduvalt vähenenud. Seesama inflatsioon ongi põhjuseks, miks on "Perioodika" rahalistes raskustes umbes 6 miljoni rublaga. Sealjuures II poolaastal see 600 000, see katab II poolaasta 3-miljonilisest puudujäägist väga väikese osa ja kui arvestada juurde palgatõusu, siis 600 000 võib katta kuidagimoodi palgatõusu ära, arvestades praegust teiste sfääride palgatõusu. Tähendab, küsimus on selline: kas rahandusministeerium on valmis vähendama reservfondi umbes 3 miljoni rubla võrra, et seda küsimust lõplikult lahendada?

R. Miller

Mina pakuks seda lahendust ka veel veidi teises variandis: nimelt lahendada see 100-miljonilise reservfondi arvel.

J. Jõerüüt

Härra eesistuja, härra minister! Minu küsimus puudutab paari arvu lk. 17, kus räägitakse stipendiumide määrade kavandatavast tõstmisest. Ja küsimus oleks mul selline. Siin on ette nähtud üliõpilastele 100 rubla kuus, välismaalastest üliõpilastele 400 rubla kuus. Minul tekkis terve rida küsimusi ja pretensioone selle filosoofia suhtes, mis niisugustes arvudes, kui me need vastu võtame, avaldub. Ma küsiksin niimoodi: kas on liialt detailne uurida teie käest, miks niisugune neljakordne vahe üliõpilaste vahel tehakse? Millele see tugineb? Või peaks seda küsima üldse haridusministrilt?

R. Miller

Ma arvan, et parem oleks vahest küsida haridusministri käest.

J. Jõerüüt

Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lembit Arro, teine küsimus.

L. Arro

Lugupeetud spiiker, ma palun seda mitte teiseks küsimuseks lugeda. Ma ei saanud esimese küsimuse vastusest hästi aru. Küsimus puudutab lasteaedade probleemi. Siin projektis on öeldud, et doteeritakse kolhooside ja sovhooside bilansis olevate lasteaedade ülalpidamise kulud. Vastus aga kõlas kuidagi nõndamoodi, nagu tuleks need lasteaiad anda üle munitsipaalomandusse ja need lähevad siis valla eelarvesse ja vallad hakkavad otse palka maksma. Mina saan nõndamoodi aru, et majandid koos rajoonivalitsusega või maakonnaavalitsusega esitavad lihtsalt oma eelarvelised kulutused nende ülalpidamiseks ja need doteeritakse. Kuidas tegelikult see asi käib?

R. Miller

Probleem on selles, kas võetakse eelarvelisele finantseerimisele need lasteaiad ja koolieelsed lasteasutused, mis ei anta üle munitsipaalomandiks. Meie arvestused on tehtud, lähtudes kõikidest lasteaedadest – nii nendest, mis antakse üle munitsipaalomandisse, kui ka nendest, mis jäävad majandisse.

I. Raig

Härra minister! Seaduseelnõus on kirjutatud, et pangale makstav põllumajandussaaduste hinna vahest tekkinud võlg on 776 200 000 rubla. Miks ei ole siin öeldud, milline see pank on, kellele võlgu makstakse? Ning teiseks, kas võlasummasse on arvestatud ka 1990. aastal Eesti Maapangale tekitatud võlg, mis oli konflikti allikaks? Kas see võlg tagastatakse ka selle summa sees?

R. Miller

Jutt on muidugi Maapangast ja jutt on ka 1990. aastast üle tulevast võlast, mis kasvas seoses põllumajandussaaduste dotatsioonide või hinnavahede väljamaksmisega. Käesoleva aasta lõpuks me planeerime võlga vähendada 40 miljoni rublani. Ja ma tahaksin öelda, et härra Volmeriga on meil põhimõtteliselt need konfliktisituatsioonid likvideeritud.

Juhataja

Suur tänu! Tõenäoliselt viimane küsimus. Jüri Kork.

J. Kork

Austatud juhataja, lugupeetud minister! Selles lisaeelarves ja üldse vabariigi eelarves on põhilisi raha saajaid ja edasijagajaid Eesti Sotsiaalfond. Tegemist on väga suurte summadega. Mida teie ise ja rahandusministeerium arvate sellisest struktuursest ühikust, nagu on Eesti Sotsiaalfond? Kas see üldse õigustab ennast? Ja kas ei oleks võimalik meie saadikutel saada täpsemat teavet raha kulutamise kohta, nende suurte summade kulutamise kohta sotsiaalfondi poolt I poolaastal? Täna!

R. Miller

Mult küsitakse seda täna juba teist korda. Ma väljendasin oma arvamust ja ma ei ole seda vahepeal muutnud. Järgmiseks aastaks ulatub sotsiaalfondi eelarve kindlalt üle 2 miljardi rubla, ulatub 2,5–3 miljardi rublani. See tuleks esitada kinnitamiseks vabariigi Ülemnõukogule. Kui te soovite käesoleva aasta sotsiaalfondi eelarvet näha, siis see on mul kaasas. Ma võin seda teile tutvustada.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Sellel istungil meil rohkem küsimusi ei ole. Jah, oleks palve küll, et me jagaksime sotsiaalfondi eelarve laiali. Kolleegid, üks hetk! Me peame kõigepealt võtma seisukoha, millise variandi me valime selle istungi lõpetamiseks. Üks võimalus oleks esimene lugemine lugeda lõppenuks ja sellisel juhtumil tuleb 24 tunni jooksul esitada parandusettepanekud. Tõenäoliselt see ei sobi. Õige oleks lugeda praegu esimene lugemine katkestatuks ja homme jätkata läbirääkimistega ning siis otsustada esimese lugemise lõppemine. On nii? Homme algab plenaaristung kell 14.00. Tänaseks head nägemist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

45. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

14. august 1991

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere päevast, kolleegid, asugem töökohtadele! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 70 rahvasaadikut, puudub 34. Vabariigi valitsus soovib üle anda Ülemnõukogule veel mõningate seadusandlike aktide eelnõud ja ma paluksin kõnetooli proua Kilveti.

K. Kilvet

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Siin on tõepoolest veel paar seaduseelnõu. Kõigepealt annan Ülemnõukogule üle haridusseaduse ja Eesti Vabariigi eraõppeasutuste seaduse eelnõud ning nende rakendusotsuste projektid, samuti Eesti kaubandusliku meresõidu koodeksi rakendusotsuse projekti. See on tänaseks kõik.

Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaelarve esimese lugemise jätkamine

J. Allik

Lugupeetud härra eesistuja! Enne tänast istungit mitmed saadikud pöördusid minu poole reglemendi tõlgendamise küsimuses. Küsimus on järgmine. Me arutame praegu eelarvet. Reglemendis on öeldud, et sisuline arutelu toimub esimesel lugemisel, kolmas lugemine võib toimuda teisega samal istungjärgul. Küsimus on selles, kas teisel lugemisel toimuvad ka sõnavõttud ja sisuline arutelu. Täpset vastust reglement sellele ei anna, see ei ütle, et ei toimu. Mul on ettepanek tõlgendada nii, et toimuvad küll. Aga peaksime ühele tõlgendusele jõudma, et inimesed teaksid valmistuda sõnavõttudeks ja komisjonid samuti.

Juhataja

Jah. Ka mina oleksin mõistnud seda küsimust selliselt ja loeme, et see on nüüd kooskõlastatud.

Ma püüaksin teile seekord erandkorras kirjeldada protseduuri, kuidas ma kavatsen

lisaelarvega seonduvat juhtida. Meil on ära kuulatud rahandusministri ettekanne ja esitatud temale küsimused. Töö korras ma selgitasin välja, et majanduskomisjon, täpsemalt eelarve-majanduskomisjon, kes on juhatuse poolt määratud juhtivaks komisjoniks, kaasettekannet esimesel lugemisel ei tee, kuid komisjoni esindaja ütleb oma seisukoha. Meil on vaja otsustada, kas tänase arutelu põhjal ja pärast läbirääkimisi, kui on ka teada komisjoni seisukoht, lõpetada esimene lugemine või mitte. Kuna tegemist on kiireloomulise protseduuriga, tuleb parandusettepanekud esitada eelarve-majanduskomisjonile 24 tunni jooksul pärast seda, kui esimene lugemine on lõppenud. Meil on vaja ainult otsustada täna veel üks asi, mida reglement väga täpselt ei sätesta: kas esimest lugemist katkestatakse või ei katkestata. Normaalsed protseduuri juures ei katkestata. Kuna esimesel lugemisel on praegu tegemist põhjaliku aruteluga, arvan ma, et vajadusel oleks ka õigus katkestada. Iseasi on, kas see oleks otstarbekas, kuna me leppisime äsja kokku, et arutelu läbirääkimiste vormis jätkub ka teisel lugemisel. Vastavalt reglemendile saab teine lugemine toimuda mitte varem kui järgneval istungjärgul ja soovi korral võidakse läbi viia ka kolmas lugemine. Kolmanda lugemise ajal enam erilist arutelu ei toimu. Selles osas tutvuge ise lähemalt reglemendiga, kuidas kolmandal lugemisel toimida. Tundub, et on selge. Vladimir Lebedev, kas ei ole selge?

V. Lebedev

Lugupeetud härra spiiker! Kas me oleme lõpetanud küsimuste esitamise ettekandjale või mitte?

Juhataja

Reglement näeb ette ainult selliseid piiranguid, et ühel istungil võib üks saadik ettekandjale esitada kuni kaks küsimust või kaks korda sõna võtta. Kui saadikud nõuavad, et täna tuleks esitada veel küsimusi ettekandjale, siis seda mul õigus keelata ei ole. Kas nõutakse, et ettekandja peaks veel vastama küsimustele? Kui nõutakse, siis sellisel juhul, me arvan, et ettekandja vastab. Kui ei nõuta, siis avan läbirääkimised. Tundub, et ei nõuta.

Nii. Jätkame siis lisaelarve probleemidega. Ma siiski oletan, et saadikud ei esita rohkem küsimusi ettekandjale. Kaasettekannet ei tehta esimesel lugemisel, komisjon ütleb oma seisukoha sõnavõtu vormis hiljem. Avan läbirääkimised. Kolleegid, kas keegi ei soovi sõna võtta selles küsimuses? Vladimir Lebedev, nüüd on tekkinud väike konkurents. Kõnel on eelisõigus ja kõnetooli palume Vladimir Kuznetsovi.

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Eilsest istungist möödunud aja jooksul jõudsin ma võtta ühendust oma valijatega ja Narva linna kohaliku nõukoguga. Nad olid väga hämmastunud meile 1991. aastaks pakutud eelarveprojekti üle. Et istungjärk on erakorraline, siis mina isiklikult oletasin, et ilmselt hakatakse arutama seda, mida teha nüüd, pärast 1. juulit, kui hinnad on tõusnud kohutavalt kõrgele. Ma isegi arvasin, et võib-olla on meile esitatavas eelarveprojekti eraldi artikkel, mis võimaldaks ühtlustada vähem kindlustatud elanikekategoriate elatustaset. Selliste inimeste hulka kuuluvad minu arvates esmajärjekorras pensionärid, invaliidid ja paljulapselised perekonnad. Ja minu meelest oleks ettenähtud raha tulnud üle anda kohalikele nõukogudele, sest kohtadel teatakse paremini, kellele abi osutada.

Mida aga näitas eelarveprojekt? Kavatsetakse hoopis suurendada töötasu ja muid arvukate ametkondade kulutusteks ettenähtud summasid, mille loetelule kulus 15–20 minutit. Järsku ilmus küll maksumäärade suurendamise tulemusena terve miljard rubla ja ilmselt oli see ka rahandusministeeriumile üllatuseks, et see summa on nii suur. Aga jaotamisel tuleb hoopis välja, et kohalikest eelarvetest võetakse ära veel raha, mida oli juba arvestatud kohalike eelarvete eriprogrammide väljatöötamisel ja lülitatud käesoleva aasta kuluartiklitesse. Tegelikult koostati need kohalikud eelarved defitsiidiga, ehkki see polnud ilmselt märgatav, kuid on teada, et lähtudes olemasolevatest vahenditest, kulutati need eelarved ära. Paljusid programme, sealhulgas ka sotsiaalhooldusprogramme, nendes kohalikes eelarvetes ei arvestatud.

See armetu summa, mida pakutakse Eesti Vabariigi lisaelarve seaduse eelnõus, on ilmselt ebapiisav. Sellest ei piisa isegi selleks, et viia elementaarse elatusmiinimumi tasemele nende vähekindlustatud inimeste kuluartiklid, keda ma juba loetlesin. Tegelikult on vähekindlustatud inimesed sellise tohutu suure hinnatõusu puhul lihtsalt väljasuremisele määratud. Ma arvan, et te nõustute minuga. Kui juba möödunud aastal ei saanud paljud lapsed koolis süüa tohutu kõrgete hindade pärast, mis neid siis veel käesoleval aastal ootab! Seda võib üksnes oletada. Aga see on kindlasti kole! Olen seisukohal, et me lihtsalt peame praegu vähekindlustatud inimestele abi osutama ja nad näljasurmast päästma.

Kui te olete oma valijatega kohtunud, siis olete näinud, et nende elatustase on madal. Sellistes tingimustes nad lihtsalt ei saa elada, ja seda olenemata rahvusest – selles suhtes peame, austatud kolleegid, küll ühel meelel olema.

Luban endale väikese kõrvalepõike, et ühe näite tuua. Mida te teeksite, kui näeksite, et kaks inimest upuvad? Elementaarne ausus nõuab, et päästaksite teile lähemal oleva inimese,

küsimata, kas ta valdab riigikeelt või mis rahvusest ta on. Alles pärast päästmist hakkate selgitama, kes ta on.

Kõik kannatavad – ma rõhutan seda veel kord. Meie aga oleme oma igasuguste arutlustega minu arvates lihtsalt rahvast eemaldunud. Me ei saa aru tema vajadustest. Istungjärg on ju erakorraline ja seepärast peavad ka küsimused olema erakorralised! Aga meie lihtsalt ei taha oma rahva kannatusi märgata!

Minul isiklikult on meeles see miiting, mis toimus mäletatavasti enne meie suvepuhkust 20. juunil Toompeal. Paljud elatanud inimesed võtsid sellest osa ja ma mäletan nende pisaraid. Need olid meeleheitelised. Nüüd on aga täiesti väljapääsmatus olukorras inimesed, kes saavad näiteks 170 rubla pensioni ja mingeid minimaalseid kompensatsioone. Milleks on meil vaja nii palju ametkondi? Milleks meile kaks sotsiaalministeeriumi? On ju mitu võimalust neid vahendeid jaotada. Meie aga oleme läinud seda teed mööda, mis ilmselt ei aita rahva elutingimusi parandada. Pealegi ei leidnud ma eelarvest seda kuluartiklit, mis tulevikus sinna ilmselt ilmub. Kas kavatakse kanda üle Liidu eelarvesse mingeid summasid? Kui palju ja millal? Lõpetuseks tahan veel kord rõhutada, et meil lihtsalt pole õigust teha nägu, et midagi pole juhtunud. Inimesed ei tea enam, kuidas edasi elada. Tänan!

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Tahaksin oma sõnavõttu alustada kaastundeavaldusega majandusministrile, sest ta on majandusajades kompetentne ja korralik inimene. Tal oli ilmselt väga raske sellele dokumendile alla kirjutada, mis meile esitati.

Nüüd mõni sõna täpsustatud eelarve kohta. Alustagem Riigikantseleist. Me esitasime küsimuse siseministeerium eritalituse kohta. Koosseisus on 138 inimest. Mitu inimest on Savisaare isiklikus kaitsemeeskonnas? Mulle öeldi, et kaks rühma. Luban endale märkida, et Karl Vainol, Eestimaa Kommunistliku Partei I sekretäril, oli kaks ihukaitsjat. Aasta alguses me kinnitasime selle eritalituse kulutusteks 590 000, täpsustatud eelarves oli 1 700 000, nüüd on juba 1 860 000. Tekib küsimus, kas on olemas mingisugune oht, et lugupeetud peaministri kaitsmiseks tuleb nii suuri summasid kulutada?

Nüüd on loodud veel kaks uut ametit. Kõige rohkem imestust äratav minus kalaamet. Võib-olla võiks siis luua ka juustuameti ja piimaameti ning veel mõned teised. Meil on olemas asutus, mida varem nimetati Eesti Kalurikolhooside Liiduks. On kalurikolhoosid, firma kauplused, on lõppude lõpuks ka koondis "Eesti Kalatööstus". Mis ametkond see veel on? 12 töötajat, eelarveks pakuti 220 000. Siis on veel lennuamet, kelle käsutuses pole ühtki lennumasinat, ja veeteede amet, ehkki meil on ka transpordiministeerium, Eesti

Tsiviilnõuanduse Valitsus, Eesti Merelaevandus. Milleks meile neid lisastruktuure vaja on? Seal on koosseisus 10–12 inimest. Selleks tuleb ka raha eraldada.

Ma esitasin eile küsimuse lugupeetud härra ministrile kahe aktsiaseltsi – "Lekto" ja "Eesti Kuurort" – kohta, kellele on ette nähtud dotatsiooni 8 miljonit rubla. Mulle näib, et see on väljapääsutee neile, kes hakkavad uut aktsiaseltsi moodustama, ja riik aitab neil nii jalule tõusta.

Me kinnitasime eelnõu, kus oli öeldud, et toll toob riigikassasse sisse 6 miljonit, poole aasta jooksul on laekunud 36 000. See on ühe personaalarvuti maksumus. Nii palju inimesi on tollis tööl ja nii vähe on riigikassasse laekunud! Seegi raha tänu ilmselt nende inimeste isiklike autode pagasiruumi läbiotsimisele, kes kilo vorsti asemel tahtsid välja viia poolteist kilo. Samal ajal vedasid veoautod koormate kaupa vabariigist ebaseaduslikult kaupu välja. Ometi palub valitsus tollikuludeks ettenähtud summasid suurendada.

Nüüd kerkib üles küsimus Kodukaitse eksisteerimise vajalikkusest. Miks peab riik ülal pidama ühe partei sõjaväestatud organisatsiooni? Milleks on vaja Kodukaitset, kui me räägime õigusriigist? Milleks on seda vaja, kui meil on politseiamet ja peaministri ettepanekul reorganiseeritakse siseministeerium? Kas selleks, et säilitada pinev õhkkond ja valvata neid kive Toompeal? See tähendab aga 600 000 rubla.

Esitasin küsimuse arvelduste kohta valdade, maakondade ja linnade eelarvetega. Me jõuame tagasi endise praktika juurde, kui see, kes kulutas, oli tubli, aga sellelt, kes kokku hoidis, võeti kõik ära. Kas te tõesti arvate, et Narval, Kohtla-Järvel ja maakondadel pole raha vaja? Mina arvan, et neil on vaja. Aga see, kes planeeris oma eelarve defitsiidiga, osutus taas võitjaks. Teisel poolaastal suureneb ettevõtelt maksude näol saadav summa 1 miljardi 60 miljoni rubla võrra. Esimesel poolaastal oli see ainult 371 miljonit rubla. Mille arvel see summa nii palju suureneb? Ärevust tekitavad ka need "muud maksud", mis annavad lisaks 138 miljonit rubla. Mis muud maksud need on? See valitsuse selgituskirjast ei selgu. Need kaks punkti tekitavad kartust, kas me ei lammata oma ettevõtjaid mitmesuguste maksudega? Milliseks kujuneb nende majanduslik seisund aasta lõpuks?

Riigikantseleile on ette nähtud eraldada valitsuse reservist 1,2 miljonit rubla teistele asutustele ülekandmiseks. Selgituskirjast ma ei leidnud seletust, mis asutused need on, kellele valitsus kavatses need summad üle anda, ja mis eesmärgil seda tehakse. Arusaamatu on riigiettevõtte "Perioodika" finantseerimine. Miks finantseeritakse ainult seda ettevõtet? Miks riik teisi ettevõtteid ei finantseeri? Meie valitsus on välja kuulutanud ülemineku turumajandusele. Ja samas annab riiklike dotatsioone 600 000 rubla suuruses summas. Mind pani lausa heldima see, et peaministri majandussõprade klubile on ette nähtud 25 000 rubla. Aga äkki on tal

homme kalameestest sõbrad või jahimeestest sõbrad? Võib-olla peaks ka meie näiteks koos Tiit Madega asutama mingi saadikute klubi – ütleme, lipsusõprade klubi – ja seda kõike maksumaksja arvel, hinnatõusu arvel. Vabanda, Tiit, see on nali.

Väga huvitav on põllumajandusministeeriumi võlgade kustutamine seoses omandi muutumisega 10 miljoni rubla ulatuses. Me revideerime omandiküsimusi, mis peaks eelarvet leevendama ja kasumit suurendada, aga meie eraldame sellele 10 miljonit rubla! Näib, et meil on raha palju.

Selles osas, mis puudutab tervishoiuministeeriumi, ei ole ette nähtud suurendada kulutusi ravimite ostmiseks. Kõik teavad, et ravimid on palju kallimaks läinud. Tuleb nii välja, et haiged saavad veel vähem ravimeid. Poole võrra on suurendatud kulutusi haigete toitlustamiseks. Kõik aga teavad, mitmekordselt on hinnad tõusnud. Ma nägin ise, milline on toitlustamine haiglas: lõunaks oli kord supp, kord praad, aga mitte kunagi mõlemad korraga. Seal oli ka elatanud inimesi saartelt ja maarajoonidest, kellel polnud linnas sugulasi, kes oleksid neile iga päev süüa toonud. Neist oli lausa kahju. Võib-olla mitte anda raha Kodukaitsele, juustuametile – vabandust, kalaametile! –, peaministri sõprade klubile, vaid lisada toiduraha haiglatele? See oleks humaansem.

On aeg tõepoolest üle minna turusuhetele. Need ajalehed, kes oskavad endale valida tarku korrespondente, ei kõrbe põhja. Miks peame ülal pidama väga palju ajakirjanikke? Nad ei ole kõik oma kutseoskuste ja kõlbeliste omaduste poolest vajalikul tasemel.

Meie eelarve kohta võib öelda, et sellest rahva vaenulikumat pole olnud ja loodetavasti ka ei tule. Suurendatakse kulutusi, paisutatakse suureks juhtimisaparaat, luuakse uusi täiesti mittevajalikke struktuure. Toon ühe näite. Mille arvel loodi kalaamet? Või võtame näiteks lihakombinaadid, kes tarnivad kauplustele liha 25 rubla kilo, Venemaale aga veavad 7 rubla kilo, kokkuostuhind on 7.50. Ja pärast seda kinnitab meie peaminister, et meil on hinnad vabaks lastud ja valitsus ei reglementeerid neid! Lihakombinaadid alluvad valitsusele ja ma arvan, et valitsusel on õigus nendelt ettevõtetelt aru pärida, miks nad inimesi paljaks riisuvad. Tootja müüb ju liha Rakvere ja Tartu lihakombinaadile hinnaga 7.50, ülejäänud saab valitsus, see peaks tähendama riiki. Aga millele me selle kulutame?! Kui me hääletame selle eelarve muudatuse poolt, siis me peame küll kõik lahkuma! Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Läks küll vähekene üle aja. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Kuna sõnavõtjaid täna eriti palju ei olnud, siis ma peatun ühel konkreetsetel küsimusel. Esinen ajakirjanduskomisjoni nimel, räägin vaid ühest uuest eelarve reast: aastaeelarves meil seda rida ei olnud, selle nimi on kirjastus "Perioodika". Teatavasti kevadel muudeti pärast pikemaid vaidlusi ajakirjanduses ja kultuuriministeriumis kirjastus "Perioodika" riigiettevõtteks. Nii saavutati üksmeel väga erinevate jõudude vahel ja ma tahaks tänada majandusministeriumi, eriti proua Tõnissoni, kes ka sellest küsimusest aru sai ja meiega ühte paati tuli. "Perioodika" süsteemi kuuluvad kultuuriväljaanded, tähendab kultuuriajakirjad laiemas mõttes, kaasa arvatud sellised ajakirjad nagu "Maakodu", haridusalased väljaanded, spordiajakiri "Spordiilm", samuti "Tehnika ja Tootmine", "Eesti Arst", "Eesti Loodus", "Akadeemia" ning maakondade ajalehed – igast maakonnast üks leht.

Ma ei tahaks polemiseerida eelkõneleja härra Lebedevi kriitikaga ajakirjanduse aadressil. See võib mõneti olla õige, rääkides ajakirjanduse konkurentsivõimest, kuid ma arvan, et härra Lebedev saab aru, et nende väljaannete puhul, millest mina räägin praegu – "Looming", "Eesti Loodus" või "Eesti Arst" või "Eesti Jurist" või maakonnalehed –, need ei ole võimelised muutuma turumajanduses konkurentsivõimeliseks. Tähendab, me leidsime "Perioodikat" riigiettevõtteks muutes, et sellesse tuleb suhtuda praegu ja ka edaspidi nii, nagu tuleb suhtuda ERSO-sse, nagu me suhtuma RAM-i ja nagu me suhtume teatritesse. Need on ja peavad jääma riiklikule dotatsioonile ning mitte tegelema äriajamisega ja kasumi tootmisega. Just nimelt see piiratud ring ajakirjandusest.

Kogu süsteemi plaaniline kahjum sel aastal oli 2 miljonit rubla, seda ilma paberihinna tõusuta, mis tuleb II poolaastast, aga paberi hind on tõusnud kümnekordseks. Ilma selleta oli plaaniline kahjum 2 miljonit rubla ja sellega nad siis töötavad tänase päevani. Praegu on kujunenud olukord, et ainuüksi II poolaasta paberi jaoks on täiendavalt vaja 4,4 miljonit rubla. Planeeritud on riigieelarve projektis 600 000, mis, nagu meil on kirjutatud, on 50% kultuuriväljaannete paberi kahjumist. Välja arvatud on sealt "Maakodu", "Tehnika ja Tootmine" ja veel mõned, nagu "Spordiilm" ja taolised spetsiifilised väljaanded.

Härra Miller eile vastas, et ülejäänud 50% tuleks katta üksikmüügi ja üksiknumbrite kallinemise arvel. See on lootusetu, sest üksikmüük on paberipuudusel niikuinii vähenenud, kallinemisel aga väheneb see ju veelgi. Ajakirjanduskomisjon on arvamisel, et meil tuleb katta kogu paberi kallinemine vabariiklikele ajakirjadele, s.o. 2 miljonit, võttes sinna hulka ka "Maakodu" ja "Tehnika ja Tootmise", ning jätta 2,4 miljonit, s.o. maakonnalehtede paberi kallinemine, maakonna eelarvete katta. Maakonnal tänu tulumaksu tõusule on see raha ja

näiteks Viljandi maakond otsustas 100 000 rubla anda oma väljaande paberi kulude katteks. Tähendab, siit tuleks siis 2 miljonit rubla.

Edasi: palgad ja honorarid, millest eile oli ka küsimuste esitamisel juttu. Selles süsteemis on jäänud sel aastal teostamata see 60- ja 100-rublane palgatõus, mis riigieelarveliste asutuste süsteemis on toimunud, sest see pidi tulema omavahendeist, aga omavahendeid ei ole. Ajakirjanduskomisjon on arvamusel, et palgatõus, mis on sotsiaalsfäärile nüüd ette nähtud, tuleks läbi viia selle riigiettevõtte raames, kuid me ei taotle 1,75-kordset palgatõusu nagu kogu sotsiaalsfäärile, vaid 1,5-kordset. Tõepoolest on mitmeski väljaande toimetuses inimesi liiga palju, võrreldes välismaa analoogiliste väljaannetega. Koosseise on võimalik koondada ning töö ära teha väiksema inimeste arvuga. 1,5-kordse palgatõusu juures oleks süsteemile vaja täiendavalt eelarvelisi vahendeid koos sotsiaalmaksuga 400 000 rubla.

Eile tõstatas proua Lauristin honoraride küsimuse ja härra rahandusminister vastas sellele, et seda ei ole tõstatatud kirjastuste poolt. Teistest kirjastustest ma ei tea rääkida, aga kirjastuse "Perioodika" puhul oleks honoraride 50%-liseks tõusuks koos sotsiaalmaksuga vaja täiendavalt 215 000 rubla. Seega praegu eelarveprojekti planeeritud 600 000 rubla asemel me paluksime täiendada kirjastuse "Perioodika" rida: paluksime juurde 2 miljonit, millest siis 600 000 oleks palgafond. Esitame oma ettepanekud majanduskomisjonile kirjalikult. Aitäh!

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Täna hommikune aeg läks eelarvega detailseks tutvumiseks. Ja see oli tõeline elamus. See on sisult neosotsialistlik, aga vormilt improviseeriv eelarve. Õieti ega meil siin midagi öelda ei ole – ega selle struktuuri ei muuda. See on lisaelarve. Eelarve enda struktuur on vaieldud sirgeks juba tublisti pool aastat tagasi, kui selle aasta eelarvelisi põhimõtteid paika pandi.

Mis isiklikult minusse puutub, siis ma olen aru saanud, et ükskõik missuguseid ettepanekuid ma ka ei tee, ükskõik kui palju või vähe ma neid ei tee, mitte ühtegi ei arvestata. Seepärast konkreetseid ettepanekuid ma vahest täna tegema ei hakka. Ma tean, et ei rahandusministeerium, valitsus ega eelarve-majanduskomisjon neid arvesse ei võta. Ma lihtsalt jagan teiega neid muljeid, mis eelarvega tutvumine mulle endis.

Väge õpetlik ja kasulik oli arvatavasti kõikidele kolleegidele kuulata ära rahandusministri vastuseid kahel päeval – üleile ja eile. Mulle tundus, et need olid mõnetigi vastuolulised. Kuid nad aitasid selgitada meile tegelikku olukorda eelarve koostamise ümber ja taandada seda mõtet, mis meisse on juurdunud, et kõigepealt peaks plaanikomitee või rahandusministeerium koostama kontseptsiooni eelarve kohta, nii nagu ta seda vanasti tegi.

Nüüd on lihtsalt olukord muutunud. Rahandusministeerium on tõsiselt jalgadele tõusnud ja üleeilne väide, et ei jõuta tuleva aasta eelarvet koostada, kuna plaanikomitee ei ole omapoolseid suuniseid andnud, ei maksa enam. Sest lisaeelarve on koostatud ju otsesuhtlemisel ettevõtete ja organisatsioonidega ning tehtud ära rahandusministeeriumi poolt ilma majandusministeeriumi sekkumiseta. See on kahtlemata suur samm edasi, progressiivne samm edasi. See näitab, et majandusministeeriumi tegevussfäär on ahenenud. See näitab seda, et majandusministeerium hakkab tulevikus endast kujundama peaministri ajustrusti üldmajanduspoliitika väljakujundamisel. Eelarve asjad on aga rahandusministeeriumi asi, nii nagu ta peaks olema.

Mulle tundub siiski üks asi natuke ligadi-logadi olevat. Peaksime kõigepealt siiski maksusüsteemi asjad omavahel klaariks rääkima, enne kui me ükskõik missuguse eelarve juurde saaksime tulla. Maksusüsteem, mis osaliselt sai Ülemnõukogu poolt vastu võetud, on osutunud väga jõuliseks. Ta toob sisse väga palju raha. Aktsiisimaksu näol tahetakse peagi veel raha juurde, õieti teadmata, kuhu seda panna. Ma kutsuksin üles eelkõige siiski mõtlema maksusüsteemi kui terviku peale ja läbi vaidlema küsimus, kas meie ettevõtetele ja üksikisikutel peaks olema käes rohkem raha, mida nad saaksid investeerida, koguda raha selleks, et tulevikus investeerida, või võtame ettevõtete ja kodanike käest ära võimalikult rohkem neid rublasid ja rajame sellel baasil korraliku sotsiaalhooldussüsteemi. Viimasel juhul jätame oma ühiskonna põhimõtteliselt vaeseks ega anna võimalust rohkem luua materiaalseid väärtusi, millest ka tulevikus näiteks vanad inimesed kasu saaksid. Niisiis, maksusüsteemi asi jääb lahtiseks. Kui võtame lisaeelarve vastu, jõuame peagi täpselt samasse vanasse asendisse tagasi, kus me praegu oleme.

Edasi. Me ei ole ka aru saanud sellest, et rahandusministeeriumi koosseis ei ole nii võimekas operatiivselt ette nägema, mis elu meile toob. Kui te vaatate lehekülge 2, kus on lisaeelarve tulude jaotus, siis te näete, kui täpselt ja üksikasjalikult on rahandusministeeriumi inimesed näinud ette, palju II poolaastal on loodetav laekumine. Rubla täpsusega! Aga noh, hea küll. Sellel on hoopis proosalisem tagapõhi. See on läbielatud aastate mõju siin, et kui nüüd I poolaastal on nii palju raha tulnud ja aastaeelarve on nii palju, siis võtame ja lahutame maha praeguse tulemuse ja II poolaastal peab tulema täpselt nii palju, kui on puudu. Aga kui ei tule? Või tuleb rohkem? Ma arvan, et tulevikus niisugust oodatavat prognoosimist vast ei ole antud segast seisu arvestades. Nagu öeldud, elame ikka oma kuud ja päevad korruga. Vaatame, mis elu toob. Kasutame seda raha, mis meil on, nii-öelda operatiivselt. Eelkõige muidugi meie sotsiaalhooldussüsteemi toetamiseks.

Ma olen nõus kolleeg Lebedeviga ja "tõlgin" tema jutust ühe osa eesti keelde. Nimelt tõesti meie valitsusaparaat on vohama hakanud. Seda vaatamata nendele lubadustele, mis poolteist aastat tagasi valitsuse esimehe poolt lubati, et seda hakatakse kokku võtma. On igasuguseid huvitavaid ameteid. Mind vapustas, või ütleme, mulle pakkus kõige suurema elamuse see, kui ma lugesin, et meil on kohtuotsuste täitmise amet ja kohtueelse uurimise amet. Miks meil ometi ei ole vahi alla võtmise ametit? Meil peaks olema ka see amet, siis oleks komplekt täielik. Sellele tasuks mõelda.

Aga samas me subsideerime riigieelarvest turismiametit, mis peaks olema vaesuse tingimustes täiesti isemajandav, või veel hullem, sõprusühingut – tema nimi oli niimoodi varem, nüüd on tal natukene pidulikum nimi: välisühingute assotsiatsioon –, mis tegeleb turismiga. See peaks olema jälle isemajandav. Seda asutust me subsideerime. Suhkru hinna tõusu maksame kinni, kuigi oleme hinnad nagu vabaks lasknud. Edasi. Sillamäe majaehituskooperatiiv ei ole omadega ots otsaga kokku tulnud ja vahe maksab valitsus kinni.

Vaat siisuguseid toredaid, mõnusaid elemente leiab sellest eelarvest ja see tekitab kuidagi südames siisuguse sooja tunde või äratundmise, et me ikkagi oleme elanud väga huvitaval ajal kõik need 30–40 aastat. Need on jätnud meisse ja meie eelarve koostajatesse sügava jälje. Ainult paarile asjale ma julgen nii-öelda poole suuga tähelepanu juhtida või õigemini ettepanekuna esitada. See on küll lihtsalt ainult sellepärast, et öelda, ma tean, et niikuinii te seda ei arvesta. Kui on vähegi võimalik, lugupeetud kolleegid rahandusministeeriumist ja valitsusest, kui te vähegi tahaksite pingutada, siis võiks üliõpilaste stipendiume tõsta. See 30-rublane tõus on tühiselt vähe! Kui te vähegi saaksite üle sellest mõttelaadist, et pensionisüsteem peab olema võimalikult keeruline, et üks osa on baaspension ja sellele lisaks kompensatsioon, siis ei ole veel kindel, millal vanad inimesed ükskord raha kätte saavad. Võib-olla te siiski määrate kõrgema minimaalpensioni. Praegu pidi olema kokku 250 rubla. Määrame siis 270 või 280 rubla minimaalpensioniks! Vanad inimesed saaksid selle lihtviisil ilma alandusteta, ilma ootamisteta kätte. Muidugi, ma saan aru, kaadrit on vähe, ruume ei ole, vahetevahel sajab ja siis on jälle päike, ja siis tuli suur koer vastu ja sõi võileiva ära, ja loomulikult ei saa ametnikud nii teha. Ma tänan.

P. Priks

Austatud rahvasaadikud! Seletuskirjas, mis meile on välja jagatud Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaelarve kohta, on leheküljel 17 selgitus, millest koosneb hariduskulude lisaelarve, ja seal on öeldud, et 5 911 000 rubla on vaja palgatõusuks alates 1. aprillist, à 60 rubla töötaja kohta 9 kuu jooksul. Arvan, et selle 60 rublaga on tehtud, planeerides seda n.-ö. pea peale või isiku

kohta, viga. Et palgatõusu planeerida, tuleb arvestus teha mitte töötaja, vaid töökoha kohta. Ja selleks ette näha ka vastavad summad. Muidu käitutakse ebaausalt nende pedagoogide suhtes, kes õpetajate puuduse tõttu tahavad ja suudavad võtta endale lisakoormust ja töötavad näiteks poolteise kohaga, saades palgatõusu ikkagi 50 rubla 90 rubla asemel. Ja see on siiani juba toimunud. Sellepärast pole neil justkui mõtet seda lisakoormust endale võtta, jäägu lapsed või õpetamata. Arvan, et nii on rikutud põhimõtet, et suurema hulga töö eest peab saama ka proportsionaalselt suuremat tasu. Siiani tehtud viga tuleks parandada ja ka selle poole koha eest saamata jäänud raha välja maksta.

Ülalöeldut arvesse võttes peab ümber vaatama võib-olla ka teiste sotsiaalsfääri, võib-olla arstide jne. töökohtade tasustamise tingimused. Me ju teame, et arstid ka harilikult töötavad poolteise kohaga. Ka kavandatava 1,75-kordse palgatõusu sisseviimisel alates 1. septembrist 1991 ei tohi korrata sedasama viga, et kõik arvestatakse jälle ainult peade arvu, mitte töökohtade arvu järgi, muidu keegi ei soovi seda tarvilikku lisatööd ära teha. Ma loodan, et sotsiaalministeerium ja rahandusministeerium arvestavad seda, mis ma siin rääkisin, ja viivad sisse vastavad parandused, et me selle uue koefitsiendiga – 1,75 – seda ebaõiglust, mis meil antud küsimuses siiani toimus õpetajate suhtes, veelgi ei võimenda. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Minu arvates on koostatud lisaelarve rahvaenulik. Miks? Sellepärast, et see jätab ikkagi võimaluse pidevaks hindade tõusuks ja seega elatustaseme halvendamiseks. Kui me ei hakka põllumajandust subsideerima vastavate sihtprogrammidega, siis me edasi ei liigu. Valitsuse põllumajanduspoliitikas, valitsuse programmis, mis esitati poolteist aastat tagasi, on öeldud: "Lähtudes riikliku iseseisvuse taotlustest ning arvestades Eesti looduslik-kliimaatilisi tingimusi, peab valitsus vajalikuks välja töötada põllumajanduse subsideerimise programmi, mis tagab tootmise stabiilsuse ja põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamise lühima aja jooksul." Kahjuks on poolteist aastat möödunud, kuid mingit valitsuse poolt väljatöötatud põllumajandusprogrammi esitatud ei ole. Hiljaaegu esines peaminister koos ministritega televisioonis, kus põllumajandusministri asetäitja Kõõp tõi sellise näite, et meie vabariik eraldab eelarvest põllumajanduse subsideerimiseks 10–11%, kusjuures Soome eraldab ainult 5,6%. Rahvast on selliste näidetega, kui ei tungita sisse, hea lollitada. See 5,6% Soomes on 7 miljardit marka.

Kujutage ette Soome eelarvet, mis peab sel juhul olema 140 miljardit marka. Kui võrrelda 7 miljardit meie 400 miljoni rublaga, mida eraldatakse põllumajandusele, siis 7 miljardit on 125 korda suurem, kusjuures põllumajandusmaad, millest osa on ka söödis, on Soomel Eestimaast 2–2,5 korda rohkem. Soome põllumees saab hektari kohta *ca* 3000 marka, Eestimaa põllumees 300 rubla. Mis saab 300 rubla eest? Põllumees ei saa omale riideidki selga osta, et tööd teha! Või teistpidi, samal esinemisel televisioonis märkis peaminister isiklikult, et hinnad on tõusnud 3,5 korda, palgad 2 korda, aga me likvideerime selle vahe alates 1. oktoobrist, kuna tõstame kultuuritöötajate palka võrreldes 1989. aastaga 3,5 korda – 200 rublalt 700 rublale. Mis põllumeestest saab, kelle palgad vähenevad? Laekumisi ei ole. Hinnad on kallid. Kaupade hinnad üha tõusevad, raha palga maksmiseks järgi ei jää. Põllumeeste tegelik palk on vähenenud, eriti kolhoosides, lisandunud on üksikisiku tulumaks ja kokkuvõttes on reaalpalk väiksem. Kas on ikka õige seda teed minna? Kui me oma Eesti Vabariigis põllumajandust paika ei pane, siis ma kardan, et me läheme põhja. Olukord on selline – külmhooned on täis nii liha kui võid. Rapla piimakombinaat paigutab võid praegu juba Kirovi kolhoosi heeringalattu, või võib varsti hoopis loomasöödaks muutuda. Aga letil ei ole. Ja kaupmehed on kuupalgal. Kaupmees ütleb mulle nõndamoodi: "Ma ei ole huvitatudki sellest liha raiumisest ega ..." Kas tõesti valitsus ei saa olukorra parandamiseks midagi konkreetselt ette võtta?! Praegu käib ainult niisugune äri, et ostetakse odavat riigikaupa, hangitakse kaupa ja müüakse 10-kordse hinnaga maha. Ma saan aru, kui ma teen kas või kartulikorvi valmis ja lähen turule ja müün selle maha 100 või 200 rublaga – ma olen selle ise teinud, olen tööd teinud. Praegu tekivad just sellised rikkad mehed, kes äritsevad, toota aga ei taha. Valitsus lubab oma programmiga panna tööstuse põllumajanduse heaks tööle. Mitte midagi ei ole tehtud. Tuleks praegu töötada välja kindlad sihtprogrammid põllumajanduse subsideerimiseks. Praegu on piimaga nii: piimale kehtestati alates 1. juulist uus GOST, nõutakse vastavat temperatuuri, puhtust jne., et saada kõrgemasse klassi. Talumehed ja majandid piima eest tegelikult rohkem ei saa, ehkki räägitakse, et hinnad on tõusnud. Kvaliteet langeb. Oleks vaja summasid, et hankida vastavaid külmseadmeid nii talumeestele kui ka majanditele. Kui teeks niisuguse programmi: hapupiima kvaliteedi tõstmise programmi, millele võiks anda raha mõnikümmend miljonit rubla. Või teravilja ja taimekasvatuse tehnoloogilised programmid. Ei ole talumeestel praegu mittemingisugust tehnikat, ei kuivatamiseks ega vilja puhastamiseks. Läheb suurest kolhoosikuivatist läbi lattu ja sordiseeme rikutakse ära. Midagi sellist ei ole välja töötatud. Ja kui asjad ikka nõndamoodi edasi lähevad, kuhu me jõuame? Mujal maailmas doteeritakse põllumajandust, eriti

Põhjamaades, ei jõua ju siin Eestimaal toota selliste omahindadega odavalt, nagu toodavad Ameerika Ühendriigid või Kesk-Euroopa. See peaks ju loomulik olema.

Kas on vaja selliseid kompensatsioone kõikidele inimestele maksta? Me võime põllumajandust subsideerida ja põllumajandustootmise hinnad alla lasta, ja asi oleks ju kõik lihtne ja paigas. Ma tahaks, et meie valitsus hakkaks mõtlema ja pööraks ennast näoga rohkem põllumajanduse poole. Ja majanduskomisjonile on maaelukomisjonilt ettepanek, et valitsus hakkaks subsideerima põllumajandust vastavate sihtprogrammide järgi. Aitäh!

P. Jermoškin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Ma ei hakka kordama kõiki neid kriitilisi märkusi, mida eelmised sõnavõtjad lisaeelarve kohta tegid. Tuletan teile vaid meelde muinasjuttu alasti kuningast. Alles siis, kui väike poiss hüüdis: "Aga kuningas on ju alasti!", hakkasid kõik rääkima, et kuningas on tõepoolest alasti. Ma ei hakka rääkima kõigist selle lisaeelarve puudustest, tahan ainult juhtida teie tähelepanu selle ülesehitusele. Selle lisaeelarve põhipostulaadiks ja valitsuse nii-öelda lubaduseks, millega ta tahab meie toetust võita, on liha- ja piimatoodetelt võetava käibemaksu kaotamine. Ent pöördugem tagasi 1991. aasta algusesse, kui meie vabariigis pörkusid kokku kaks seadust: käibemaksuseadus ja aktsiisimaksu seadus. Mäletatavasti puhkes siis suur skandaal. Ja Eesti Vabariigi Valitsus seletas vajadust revideerida aktsiisimaksu määrasid ja tühistada see punkt, mille kohaselt aktsiisimaksuga maksustatud kaupadelt ei võeta käibemaksu, sellega, et meie arvestussüsteemi ja kaubandusettevõtete arvutustehnikaga varustatust arvestades on võimatu pidada arvet, sest ei tohi olla nii, et ühed kaubad maksustatakse käibemaksuga ja teisi ei maksustata. Viimase 6–7 kuuga pole meie kaubandusettevõtteid hakatud paremini varustama arvutitega. Nüüd, pärast lisaeelarve arutamist, hakkame arutama ja muutma aktsiisimaksu seadust. Ma kahtlen väga, kas me saame võtta vastu otsuse aktsiisimaksu muutmise kohta. Meile selgitatakse jälle väga viisakalt ja argumenteeritult, et tehniliselt pole võimalik liha- ja piimatoodete käibemaksu tühistamist kinnitada. Seepärast ma arvan, et me ei toimi õigesti, kui me alustame üldisest enne, kui lahendame üksiküsimused. Oleks ilmselt parem kõigepealt arutada kõiki neid muutusi, mis on selle lisaeelarve konstruktiivseks aluseks. Tänan tähelepanu eest!

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleegid! Seoses sellega, et Eesti Vabariigi 1991. aasta lisaeelarve projekti arutamisel on kõige teravamad ja aktuaalsemad sotsiaalprobleemid ning

eelkõige nn. riskigrupi – pensionäride, invaliidide, üliõpilaste jne. – elatustaseme parandamine, siis teen ettepaneku, et eelnõu teisel lugemisel 46. istungjärgul oleks kohal nii sotsiaalminister härra Arvo Kuddo kui ka sotsiaalhooldusminister proua Siiri Oviir.

Teatavasti leidis eile siin Toompeal aset Ametiühingute Kesknõukogu esindaja Siim Kallase ja valitsuse esindaja Edgar Savisaare kohtumine. Siim Kallas ütles, et eeldatavasti on käesoleva aasta 1. septembril elatusmiinimum juba 525 rubla. Lugupeetud ministrid peavad meile täpselt ütleva, mida nemad ja kogu Eesti Vabariigi Valitsus kavatsevad lähemal ajal ette võtta, et tõsta pensionäride, invaliidide, üliõpilaste jne elatustaset vähemalt elatusmiinimumini. Kui palju läheb selleks raha vaja? Me peame seda teadma, et seda küsimust lahendada, et vähendada muid kulutusi ja leida see raha.

Isegi põgus tutvumine selle enam kui sajaleheküljelise dokumendiga lubab öelda, et seda on võimalik teha, ja sõnavõtjad tunnistasid ka seda. Seepärast pöördun teie poole, lugupeetud kolleegid, ja soovitan veel kord need materjalid väga tähelepanelikult läbi vaadata ja otsida võimalusi vähendada kulutusi ning lahendada meie pensionäride ja riskigrupi sotsiaalsed probleemid. Tänan!

A. Novohatski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Mõned aastad tagasi teatas Sillamäe linna täitevkomitee linna elanikele, et kõik, kes tahavad oma raha eest endale elamispinna muretseda, võivad esitada vastava avalduse täitevkomiteele. Nendest inimestest, kes avalduse esitasid, moodustati elamuehituskooperatiiv. Elamu ehitamiseks sõlmiti leping riikliku ehitusorganisatsiooniga, kes allub valitsusele. Selles lepingus olid kirjas ehituse valmimise tähtaeg, ehituse kvaliteedile esitatavad nõuded ja summa, mille inimesed pidid maksma.

Seoses sellega, et riiklik ehitusorganisatsioon on selle elamu eksploatatsiooni andmise tähtaegu juba mitu korda edasi lükanud ja Eesti Vabariigi Valitsus on selle aja jooksul jõudnud kaks korda ehitusmaterjalide hindu tõsta, tekib loomulikult küsimus, kes peab kompenseerima need ettenägematud kulutused, mis on tekkinud sellepärast, et ehituse tähtaegadest pole kinni peetud. Sellest ongi jutt eelarves.

Täna Tiit Made ütles siin sõna võttes, et valitsus finantseerib millegipärast mingit elamuehituskooperatiivi Sillamäel. Eile ma kritiseerisin väga teravalt valitsust sellepärast, et ta pole täitnud meie otsust tšernobõllaste kohta. Aga täna pean ma valitsust kaitsma. Ma arvan, et antud juhul on see õige abinõu. Kui me liigume turumajanduse poole, siis peab see, kes oma kohustusi ei täida, selle eest nii-öelda maksma.

Tahan juhtida kolleegide tähelepanu veel ühele asjaolule. Täna saime dokumendi, mis dešifreerib eraldised Eesti Vabariigi Valitsuse reservfondist esimesel poolaastal. Selle 1. leheküljel paremal pool päris all on üks rida, millest selgub, et IME programmi finantseeritakse ikka edasi riigi rahaga. Minu arusaamise järgi on IME programmiga meil lõpp. Ainus, mida me pole veel teinud, on see, et me pole talle marmorist mälestussambast püstitanud. Kui need 90 000 rubla, millest on jutt, eraldati 1991. aasta esimesel poolel selle marmori jaoks, siis olen ma sellega nõus. Aga ma arvan, et teisel poolaastal sellist finantseerimist enam kirja ei panda. Tänan!

J. Kork

Austatud juhataja! Praegu me arutame siin lisaeelarvet, aga ma leian, et meie ei arvesta praegu kogu vabariigi eelarve raha, sest välja on jäänud sotsiaalfond, mis moodustab ühe kolmandiku vabariigi eelarvest. Ja kui vaadata laekumisi sotsiaalmaksust sotsiaalfondile, s.o. 20% palgafondist, siis pidi laekumine olema kinnitatud eelarve järgi 774 miljonit rubla. Kuna praegu palk on siiski tunduvalt tõusnud, on tegemist sadade miljonitega, mida meie, Ülemnõukogu liikmed, ei tea, kuidas neid kasutatakse ja mis tarbeks. Leian, et eelarve arutamise juures me peaksime eraldi saama peale sotsiaalfondi kinnitatud eelarve ka samasuguse lisaeelarve, nagu me praegu kogu riigieelarve kohta arutame.

Teiseks. Sotsiaalfondist on üldse raske aru saada, ka nende rahade kasutamisest. Näiteks täitmise koha pealt võin praegu väita, et nemad täidavad, nagu nad heaks arvavad, ja seesama kinnitatud paber, mis nendel ees on. Kui inimeste tervise jaoks sanatoorsete tuusikute väljaostmiseks on siin ette nähtud 14 miljonit rubla, siis kokku tehti lepinguid ainult 3 miljoni rubla eest terve aasta peale. Nii et see raha, mis pidi minema inimeste tervise jaoks, kusagil 10–11 miljonit, on kasutamata ja jääb kasutamata aasta lõpuni, sest sanatoorsete tuusikute lepingute tegemise aeg on otsas.

Edasi, sotsiaalfondi tulude pooles ei näe ühte arvu. Ma ei või kindlalt väita, kus pangas hoiab sotsiaalfond oma raha, kuid pangaprotsenti, mis selle miljardi liikumise juures peaks olema küllalt suur, tulude poolel kusagil näha ei ole. Kus need rahad on ja kuidas need tegelikult liiguvad, sellest tahavad saadikud ka ülevaadet. Nii palju lühidalt sotsiaalfondi kohta.

Ühte osa, mida eelarvest meie praegu arutamise juures ei näe, on vabariigi valuutaeelarve. Kas selline asi on olemas? Kuidas need rahad liiguvad? Kas saadikud peavad sellest teadma või ei pea?

Nendele küsimustele ootan vastust ka rahandusministrilt. Tänan!

N. Aksinin

Lugupeetud Ülo Nugis, lugupeetud kolleegid! Pean oma kohuseks kanda parlamendile ette, et viimase kuu jooksul olen kohtunud enam kui 10 000 Suure Isamaasõja invaliidi ja veteraniga ning vahendanud humanitaarabi jaotamist. Nendest 10 000 inimesest on pooled eesti rahvusest veteranid. Kibe tunne tekkis sellest, kuidas nad, ordenid rinnas ja pisarad silmis, need almused vastu võtsid.

Kui me ei rakenda resolutsioone meetmeid ega aita pisutki neid inimesi, siis võivad nad jälle oma ratastoolides ja karkudega Toompeale tulla. Muide, 20. juulil nad tulid siia ja esitasid oma nõudmised. Kaitsesin rüütli Marju Lauristini, kes läks nende õnnetute inimeste juurde. Aga vastust nende nõudmistele pole antud ja presiidium pole seda küsimust arutanud. Mida pean ma veteranidele vastama? Palun vastake teie sellele küsimusele! Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, tundub, et rohkem sõna soovijaid ei ole. Meil on eelnevalt kokku lepitud, et lõpuks saab sõna eelarve-majanduskomisjoni liige Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid! Nagu teid eelnevalt informeeriti, ei tee eelarve-majanduskomisjon esimesel lugemisel kaasettekannet, vaid majanduskomisjon otsustas sellega esineda teisel lugemisel. Mul on volitused anda pisut informatsiooni. Majanduskomisjon on saanud selle projektiga sisuliselt tutvuda n.-õ. kodutöö korras eile ja täna ning siis tänasel koosolekul.

Nagu te mäletate, võtsime möödunud aasta 20. detsembril vastu Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta seaduse ja me vaatasime lisaelarve seadust, mis meil täna on arutusel, läbi selle prisma, sest see on üks tervik. Me pöörasime möödunud aastal eelarveseaduses tähelepanu §-dele 3 ja 4, mis käsitlesid riigieelarve kulusid ja kulude jaotust, ning vaatasime ka käesoleva pakutud eelnõu paragrahve 3 ja 5 kuni 7. Meie eesmärk oligi selles, et me ei vaadanud üksikuid numbreid, mis on meie eelarve lõikudes paika pandud. Eelarve on tervik ja kui palju keegi kuhu kulutab, seda otsustame siin ühiselt. Seda ei saa majanduskomisjon ette kirjutada, sest eluvaldkonnad on väga erinevad. Me pidime jälgima, et see seaduseelnõu, mida me arutame, oleks kooskõlas seadusega riigieelarve kohta, mis on võetud vastu juba ammu, ja et meie poolt arutatav seadus oleks seaduslik. Nii et jälgisime tähelepanelikult seda. Samuti vaatasime meile pakutud eelnõu aktsiisimaksu määrade kohta.

Ja rohkem ei saagi teid informeerida, sest rohkemaga me ei tegelenud. Kuid meil tekkisid omad probleemid, mis nii või naa on selle eelarvega seotud. Paluks kõikidel komisjonidel ja kõikidel saadikutel anda oma ettepanekud kirjalikult. Teeme ettepaneku esimene lugemine lõpetada, sest rohkem sõnavõtte ei tule ja ei ole mõtet esimest lugemist venitada. Kuna eelarvesse, tänasesse projekti on kodeeritud 1. septembril käivituvad protsessid, siis me peame selle kinnitamisega ühele poole saama augustikuu jooksul, muidu lihtsalt teatud programmid ei käivitu. Ettepanekud võib viia tuppa 264. Me püüame need eelarve-majanduskomisjonis läbi arutada, et järgmisel nädalal saaksime teise ja kolmanda lugemisega ühele poole. On vaja ka valitsuse esindajatega läbi rääkida, kas teie ettepanekud on kohe aktsepteeritavad. Ja kui valitsus nõustub, siis ei ole meil vaja üldsegi hääletada, vaid need pannakse eelarvesse sisse. Me peame jälgima, et eelarve oleks tulude ja kulude poole peal tasakaalus, et see ei läheks defitsiiti. Ees on tehniline töö, aga poliitilised vaidlused selles küsimuses, kes saab rohkem, kes vähem, otsustate kõik ühiselt. Nii et meie poolt kõik. Teen ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja eelarveseadust edasi arutada ainult selles valguses, et tulud ja kulud oleksid tasakaalus. Kes tahab rohkem, siis näitab ära, kust see raha tuleb.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kõik protseduurilised nõuded esimese lugemise lõpetamiseks on täidetud. Kas ollakse nõus lõpetama? Loeme esimese lugemise lõppenuks. Nagu öeldud, parandusettepanekud palutakse esitada 24 tunni jooksul, kuid me leppisime just selle istungjärgu alguses kokku, et ka teisel lugemisel toimuvad läbirääkimised. Teine lugemine toimub järgmisel istungjärgul ning lepime siis ka selles kokku, et teisel lugemisel esitatavad parandusettepanekud esitatakse 24 tunni jooksul, mis eeldab seda, et kolmas lugemine võiks siis olla praktiliselt ööpäeva pärast. Kui sinnamaani jõutakse.

Samas võttis juhatus eile vastu otsuse, kus ta määras juhtivaks komisjoniks eelarve-majanduskomisjoni, ja palub kõikidel teistel komisjonidel saata sinna oma ametliku esindaja. Nii kujuneb meie töö operatiivsemaks. Suur tänu, kolleegid!

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu täiendava, 46. istungjärgu läbiviimise kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, juhatus sõandab tulla teie ette palvega täiendada päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega. Asi puudutab nimelt veel ühe täiendava istungjärgu läbiviimist,

mille kohta otsuse projekt on teile juba välja jagatud. Kas kõik on leidnud? Vaadake hoolega! Kas teil on olemas otsuse projekt, mis käsitleb täiendava, 46. istungjärgu läbiviimist? On leitud. Kohaloleku kontroll! Kohal on 79 rahvasaadikut. Puudub 25. Palun hilinejatel kiiresti registreerida!

Ü. Uluots

Härra eesistuja, võib-olla kõlab demagoogiliselt, kuid me oleme eelnevalt võtnud vastu mitmeid otsuseid, mida arutada 46. istungjärgul. Kas ei peaks need asjad edasi lükkama 47-dale? Olgem juriidiliselt puhtad!

Juhataja

Seda küsimust arutati juhatuses ja otsustati, et kõik istungjärgu järjekorranumbrid nihkuvad, nii et see, mis praegu tuleb, on 46., ja kui muid muudatusi ei tule, siis 9. septembril algab 46., jne. Need seni vastuvõetud otsused nende istungjärgude kohta pannakse loogiliselt oma õigesse järjestusse.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Kas antud juhul on tegu erakorralise istungiga, korralise istungiga või täiendava istungiga? Kui täiendavaga, siis on reglemendis ka sätestatud, mismoodi töö toimub.

Juhataja

See on sulatõsi, et praegu kõlab see reglemendis veel erakorralisena, kuid me töö käigus nimetame seda täiendavaks. Lihtsalt sellepärast, et see oleks nagu meie ühine kokkulepe, kuni me selle paranduse reglementi sisse viime.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva, 45. istungjärgu päevakorda otsuseprojekti arutamiseks, mis käsitleks täiendava istungjärgu läbiviimist? Palun hääletada! Lihthäälteenus. Selle ettepaneku poolt on 63 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid 6. Päevakorda täiendatakse.

Lugupeetud Ülemnõukogu, vastavalt teie otsusele paluksin ma luba selgitada probleemi oma töökohalt. Ma käsitlesin seda siis, kui palusin päevakorda täiendada. Kas sellel teemal on vaja läbirääkimisi pidada või asume kohe otsustama? Asume kohe otsustama.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus täiendava, 46. istungjärgu läbiviimise kohta 19.–22. augustini? Palun hääletada! Vaja on

53 häält. Selle ettepaneku poolt on 65 rahvasaadikut, vastu 2, erapooletuid 7. Täiendav istungjärk toimub. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Ka valitsusel on ettepanek täiendada käesolevat, 45. istungjärku ühe kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb ühte seaduseelnõu, täpsemalt muudatuste tegemist aktsiisimaksu seaduses. Kui Ülemnõukogu on nõus päevakorda täiendada, siis viiksime täna läbi esimese lugemise. Käsitleme seda teemat vastavalt §-le 16. Kas ma võin panna hääletusele päevakorra täienduse? Kohaloleku kontroll! Kohal on 83 rahvasaadikut, puudub 21. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb seaduseelnõu muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu 12, erapooletuid 6. Päevakorda on täiendatud.

Nagu öeldud, esitame selle seaduseelnõu aruteluks vastavalt §-le 16. Esimesel lugemisel toimub ka sisuline arutelu. Soovitav oleks ära kuulata ka komisjonide kaasettekanded. Antud juhul, kui vähegi võimalik, ootame seda eelarve-majanduskomisjonilt. Johannes Kass, kas teil on enne alustamist küsimusi? Ei ole.

R. Miller

Lugupeetud Ülemnõukogu! Aktsiisimaksu seaduse muutmise on tihedalt seotud lisaeelarve seadusega, kuna see puudutab riigieelarve täiendavaid tulusid. Lisaeelarves, nagu te esitatud materjalidest nägite, olid viidud tulud ja kulud tasakaalu. Seejuures ma tahaks märkida, et oli arvestatud aktsiisimaksu määrade tõstmisega alkohoolsetelt jookidelt, mida toodetakse vabariigis, samuti vedelkütuselt. Ühtlasi oli riigi eelarve tulude osas arvestatud sellega, et oleks võimalik ära kaotada alates 1. septembrist käibemaks lihalt ja lihasaadustelt ning piimalt ja piimasaadustelt, kuna nende hinnad on kõrged ja neid võib lugeda n.-ö. esmatarbekaupadeks. Käibemaksu ärajätmine lihalt ja lihasaadustelt, piimalt ning piimasaadustelt vähendaks meie arvestuste kohaselt käibemaksu laekumist aasta lõpul umbes 48 miljonit rubla. Sellest osa riigieelarve arvel ja osa kohalike eelarvete arvel, mis tuleks

kohalikele eelarvetele sellisel juhul kompenseerida. Käibemaksu ärajätmine on ette nähtud tootmise algstaadiumist peale. Nüüd, mis puudutab alkoholsete jookide aktsiisimaksu määrade tõstmist, siis see annaks riigieelarvesse täiendavalt tulusid k.a. veel 50 miljonit rubla. Selles osas oleksid nagu tulud ja kulud tasakaalus. Siinjuures ma tahaksin ära märkida, et kangetel alkoholsetel jookidel nagu "Viru valge" ja "Valge viin" tõuseks aktsiisimaksu määr 7 rubla ühe pooleliitrise pudeli kohta ja "Viru valge" hakkaks maksma koos käibemaksu ja taaraga selle aktsiisimaksu määra vastuvõtmisel Ülemnõukogu poolt 23 rubla 38 kopikat senise 15 rubla 68 kopika asemel. 40-kraadise valge viina puhul on ette nähtud suurendada aktsiisimaksu määra pooleliitrise pudeli kohta 5 rubla ja senise 15 rubla 2 kopika asemel koos taara ja käibemaksuga maksaks see 20 rubla 55 kopikat.

Mis puutub teistesse alkoholsetesse jookidesse nagu lahjad liköörid ja viinatooted, mille kangus on alla 30 ja 40, siis nende hind tõuseks 7.50-lt umbes 11 rublale. Kangete likööride hind, näiteks "Lõunamaine", tõuseks 19.30-le. Veinihindade osas tahaks ära märkida, et meie vabariigis toodetavad veinid on märksa odavamad kui sisseveetavad veinid. Sisseveetavad veinid maksavad praegu meil 10–11 rubla pudel. Tooksin mõned näited. Tallinna Karastusjookide Katsetehase puuviljaveinid maksavad praegu 3.60 kuni 4.60. Aktsiisi- ja käibemaksuga koos moodustaks nende veinide hind 0,7-liitrilisel pudelil 6.20 kuni 8 rubla. Näiteks Karksi kolhoosi puuvilja- ja marjavein hakkaks maksma 3.38 asemel 4.49. Juurde tuleks veel arvestada käibemaks. Kallimad puuviljaveinid oleksid Valtu kolhoosi poolt toodetud puuvilja- ja marjaveinid, mille hind tõuseks 4.48-lt 5.90-le. See küsimus puudutab alkoholsete jooke. Meil on siin kohal transpordi- ja sideminister härra Vähi ja mul on eesistujale palve, et vedelkütuse aktsiisimaksu osas antaks sõna härra Vähile, aga ma oleksin nõus vastama küsimustele, mis puudutavad alkoholsete jooke. Õlle osas määrad ei muutu.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, lepime kokku, et alkoholiga seonduvad küsimused rahandusministrile ja naftasaadustega seonduvad juba härra Vähile. Alustame küsimuste esitamist.

I. Hallaste

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Ma tahaksin esitada üldise küsimuse, mis on seotud bensiini hinna tõstmisega. Kui suur see hinnatõus on ja kui palju sellega seoses tõusevad tööstuskaupade hinnad? See on üks küsimus. Ja teiseks. Meil on alkoholi hind praegu jõudnud piirini, kus kõrgema hinnaga seda enam eriti ei osteta. Kui palju te

prognoosite kodusel viisil samagonni ajamise suurenemist? Muidugi jätkuvad probleemid suhkru ja muu toorainega, millest saaks alkoholi teha. Aitäh!

R. Miller

Ma vastaksin enne teisele küsimusele. Ma ei prognoosi samagonni valmistamise eriti olulist kasvu, kuna seda on seni valmistatud põhiliselt suhkrust ja suhkrut, nagu te teate, ei ole. Müügile tulnud suhkur on väga kallis. Nii et kas sellest enam tasub alkoholi keeta, on hoopis teine probleem.

Nüüd kokkuvõttes bensiini hindade kallinemine tervikuna käesoleva aasta nelja kuuga moodustab 72 miljonit rubla. Kui palju nüüd sellest hindadesse läheb? Põllumajandustoodang kallineb ligi 25 miljonit rubla. Me täna arutasime seda küsimust majanduskomisjonis ja leidsime, et põllumajanduses on võimalik seda riigieelarvest hüvitada. Nimetaksin ka allikad – kuna meil eelarve oli tasakaalus, siis te tahate kindlat allikat teada. Küsimus on nimelt selles, et täna hommikul mul oli telefonikõne Valgevene rahandusministriga. Nad otsustasid, et Tšernobõli jaoks meiega kokkulepet selle 20 miljoni rubla peale, millest meil eelnevatel päevadel juttu oli, ei sõlmi. Sellega jääks meil 20 miljonit rubla kulude poolel vabaks ja me võiksime suunata selle põllumajandusse bensiinikulutuste katteks. Seetõttu põllumajandustoodete hinnad ei tõuse. Aga üldise tooraine kallinemise juures ei ole see eriti suur, kui arvestada, milline kallinemine ootab meid veel tulevikus ees Liidust tuleva tooraine osas.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud minister! Lubage kõigepealt lisada teie esimesele vastusele, mis puudutas alkoholi ajamist suhkrust, et minu andmetel ajavad alkoholi suhkrust kehvade torudega väikeste korterite elanikud. Jõukamad mehed ajavad seda muust toorainest. Kuid nüüd küsimus. See puudutab seaduseelnõu punkte 1.1 ja 1.3, kus on ette nähtud aktsiisimaksud viinadele kangusega 41 ja enam ning viinadele kangusega kuni 40. Mina loen siit välja, et kui viinatootmise ettevõtte laseb välja viina, mille kangus on 40–41, siis ta ei maksa aktsiisimaksu. Kas ja millistel kaalutlustel on tootjatele antud selline võimalus?

R. Miller

Härra Kork, ma tahaksin öelda, et viina toodetakse kangusega kuni 40, aga vahepealse kangusega, näiteks 40,5 GOST ette ei näe.

T. Kork

Aga mis takistab hakata sellist tootma?

R. Miller

Kuidas?

T. Kork

Mis takistab "Livikol" hakata tootma viina kangusega 40,8 või 40,2? Võib-olla siiski parandame ära, see on ilmselt näpuviga.

R. Miller

Võib teha.

K. Kama

Ma tahan küsida käibemaksu kohta. Kas te arvate, et pärast liha- ja piimasaaduste käibemaksust vabastamist liha- ja piimasaaduste hinnad poelettidel langevad? Ja kui ei lange, siis kelle tasku see raha läheb, mille maksavad kinni alkoholi- ja naftasaaduste tarbijad?

R. Miller

Ma arvan seda, et esialgu kindlasti liha- ja piimasaaduste hinnad langevad, hiljem aga, kuna meil on tegemist vabade hindadega, võib see küsimus muidugi mõnevõrra muutuda, arvestades tootjate kulutusi, turukonjunktuuri. Kuidas olukord muutub, on raske ennustada, aga esialgu nende kaupade osas, mis on praegu kauplustes ja ladudes, see 10% läheb maha. Seda praegu rahvas ka ootab.

K. Kama

Kas ma tohin jätkata küsimust? Kuidas te sel juhul seletate, et pärast seda, kui piima kokkuostuhindu juuli keskel alandati uuesti rubla pealt 60 kopika peale, jäi või hind poodides endiseks?

R. Miller

Piima kokkuostuhindade alandamiseks eraldas Ülemnõukogu riigieelarvest kokku 66 miljonit rubla ja see läheb tootjatele, aga omahinda läheb ta vahetult sisse ikkagi 90 kopikaga.

Kalkulatsioon on tehtud nii, et tootjatele vahe kinni maksta. Võib-olla ma eksin, ma ei ole põllumajandusspetsialist, aga ma konsulteerin ja annan täpsema vastuse hiljem.

J. Põld

Lugupeetud juhataja, austatud minister! Mul on võib-olla veidi kohatu küsimus nii mõnegi kolleegi jaoks, aga ma siiski sõandan küsida. Me praegu käsitleme seaduseelnõu, mis puudutab "inimkütust" ja siis masina mootorikütust, aga kas selle seaduseelnõu koostamisel on mõeldud ka tubakatoodete aktsiisimaksu tõstmisele. Ma olen kunagi olnud ka ise suitsumees ja ma arvan, et seda küsimust võiks komplekselt käsitleda.

R. Miller

Ei. Tubakatoodete aktsiisimaksu me praegu ei tõstatanud. Meie arvates, arvestades tubakatoodete kvaliteeti, on hind küllaltki parajal tasemel.

J. Põld

Aitäh!

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud härra ettekandja! Kui meenutada 1930. aastaid Ameerika Ühendriikides ja nende nn. kuiva seadust ning alkoholihindade tõusu, siis sellel olid negatiivsed tagajärjed ja USA pole sellest siiani üle saanud. Juba praegu on seoses alkoholihindade tõusuga Eestis massiliselt levinud puskariajamine. Olen elanud siin küllalt kaua ja tean, et varem ei olnud see nii levinud. Nüüd on hakanud levima ka narkomaania. Ka narkomaania levikut USA-s seostasid Lääne eksperdid sellega, et alkohol kui ergutusvahend oli noortele kättesaamatu. See on ka ümberlülkamatu tõsiasi. Ja selle tagajärjel suureneb muidugi kuritegevus. Teile kui valitsuse liikmele on arvatavasti teada, kui suur protsent kuritegudest sooritatakse narkootikumide ja igasuguste parfümeeriatoodete mõjul. Seoses sellega on mul teile küsimus. Kas sotsioloogid, psühholoogid ja majandusteadlased on komplekselt uurinud, kuidas alkoholihindade tõus mõjutab olukorda vabariigis? Puskariajamine tähendab seda, et tekib probleem suhkru ja ka kartuliga. Ja teiseks. Minu kolleegid rõhutasid juba seda, et bensiinihinna tõusuga kaasneb automaatselt hinnatõus kõigis valdkondades, kõigis majandusharudes ja see käib vahetult lihtsa inimese tasku pihta. Ma arvan, et te ei hakka sellele vastu vaidlema. Kas on prognoositud ka seda olukorda ja selle tagajärgi vabariigile? Tänan!

R. Miller

Alkoholi ja bensiini hinna tõstmise oodatavate tagajärgede osas kompleksuurimisi läbi viidud ei ole. Tahaksin öelda, et narkomaania ja toksikomaania hakkasid levima siis, kui Nõukogude Liidus taheti kehtestada kuiv seadus. Küsimus ei ole ainult hinnas. Mis puudutab bensiini hinda, siis ma härra Hallastele juba vastasin.

R. Järlik

Austatud härra juhataja, austatud härra Miller! Kui ma nüüd rängalt ei eksi, siis jäi mulle kõrvu, et te ütlesite nii: "Lihalt ja piimalt ning liha- ja piimasaadustelt kaotatakse käibemaks nende tootmise algetapist alates." või midagi ligilähedast sellele. Kas te mõtestaksite selle lahti? Teiste sõnadega, kas see ei tähenda seda, et seni on mõnelt tootelt makstud käibemaksu korduvalt? Aitäh!

R. Miller

Siin on küsimus lihtsalt käibemaksu arvutamise tehnoloogias ja see on nn. lisandunud väärtuse maks, kus 1% lisandub väärtusele pidevalt tootmise algetapist juurde ja hiljem lahutatakse maha juurdearvestatud käibemaksu summa, varem juba arvutatud ja tasutud käibemaks, nii et see on käibemaksu tehnoloogia.

T. Mets

Lugupeetud härra minister! Kas te ei arva, et aktsiisimaksu tõstmisega kaasneb tervistkahjustavate surrogaatide järsk tarbimine ja sellele tarbimisele kaasneb omakorda nagu ahelreaktsioon enam haigestumine, mille ravimisega suurenevad jälle sotsiaalkulud? Ja teine küsimus. Alkohol, eriti valge viin, on kujunenud omalaadseks konverteeritavaks valuutaks, mis maksab rohkem kui Ameerika dollar või Soome mark. Tänu praegusele valgele viinale niidetakse hein, küntakse maa, tehakse kõik sotsiaalteenused. Ja kui me praegu selle alkoholi hinda tõstame, kas te ei arva, et sellega kaasneb kõigi muude hindade kasv?

R. Miller

Noh, alkoholi hinna tõusuga me ausalt öeldes teiste hindade kasvu seostada ei tahaks.

P. Priks

Lugupeetud härra minister! Ma küsiks punkt 1.7 ehk etüülpõlvituse kohta, kus hind on 402 rubla 80 kopikat dekaliiter. Seoses arutatava lisaelarvega ma lugesin välja, et esimesel

poolaastal eraldati 754 000 rubla Teaduste Akadeemia instituutidele piirituse kallinemise katteks. Kuidas see arv, mis me praegu siit loeme, on seostatud nende Teaduste Akadeemia instituutidega? Kas seda on arvestatud?

R. Miller

Ei, see mis Teaduste Akadeemia instituutidele eraldati, oli seotud etüülpriiritusele aktsiisimaksu kehtestamisega, aga tänases projektis ei ole ette nähtud etüülpriirituse aktsiisimaksu määra tõstmist.

P. Jermoškin

Lugupeetud härra spiiker! Selgituskirjas selle seaduse kohta on öeldud, et aktsiisimaksu suurendamine võimaldab edaspidi müüa alkoholseid jooke talongideta. Vabariigi enamikes piirkondades müüakse juba piiritusveine ilma talongita ja kauplustes neid ei näe. See-eest müüb kaubandusmaffia neid mitmesugustes müügipunktides 3-4 korda kõrgema hinnaga. Kas ei juhtu sama lugu ka viinaga, kui talongid likvideeritakse? Me ootame, et eelarvesse laekub täiendavalt raha 50 miljonit rubla. Kui palju raha aga voolab teie arvates varimajandusse viina ja muude kangete alkoholsete jookide illegaalse müügi teel? Tänan!

R. Miller

Ütleksin, et mittelegaalne alkoholi müük toimub vaatamata politsei kontrollile kogu aeg. Näiteks kommertskaupluste ukse taga. Aga ma arvan, et selle müük ilma talongideta võib-olla hoopiski vähendaks seda.

J. Allik

Lugupeetud härra minister! Mul on selline küsimus. Kes määrab alkoholi või viinapudeli hinna meie vabariigis? Tähendab, see on riigi monopol. Kas selle hinna, ma mõtlen hinna ilma aktsiisimaksuta, määrab riik või määrab selle tootmiskoondis "Liviko" või on see vabaturu hind? Te tahate Ülemnõukogule veeretada hinnatõusu. Aga kas ei oleks õigem tõsta hinna ja siis anda Ülemnõukogule arutada, palju maksu peaks peale panema. Siis teeks seda valitsus, sest Ülemnõukogu hindu ju ei määra. Ja teine küsimus. Viina teatavasti ei ole saada, isegi talongiviina. Kas ei oleks õigem laiendada viina tootmist? Mis seda takistab? Ja sealt see raha kätte saada, mitte järjekordselt hindu tõsta.

R. Miller

Vastavalt kehtivale korrale peab hinna kinnitama vabariigi hinnaamet. Aga meie ei leia võimalust kinnitada enne uut hinda, kui on aktsiisimaksu määr vastu võetud. Kui me kinnitame uue hinna, kuhu see hinnavahe läheb siis? Kuhu ta jääb? Nüüd teine küsimus: mis takistab viinatootmise laiendamist? Küsimus on teraviljas kui piirituse peamises tooraines.

Ü. Uluots

Härra Miller, majanduskomisjonis lihtsalt ei jätkunud aega teie käest küsida ühte asja. Kui me omal ajal arutasime aktsiisimaksu seadust, siis oli siin saalis hääli, et kehtestada erinevad käibemaksud erinevatele tooteliikidele: lihale erinev, piimale erinev jne. Siis ütlesid kaupmehed, et nemad ei ole võimelised iga päev, iga nädal, iga kuu ümber arvestama eri toodetele eraldi käibemaksu, et nendel ei ole selleks tehnilisi vahendeid jne., jne., jne. Ja ütlesid, et nemad teevad seda kogu käibe pealt. Nüüd aga võtame kätte ja võtame ära käibemaksu lihalt, piimalt, liha- ja piimasaadustelt. Kas te olete üldse nõu pidanud kaupmeestega? Äkki nad tulevad jälle siia ja ütlevad, et nemad ei ole võimelised seda tehniliselt tegema.

R. Miller

Jah, tõepoolest, me oleme seda küsimust arutanud nii ETKVL-i kui kaubandusministeeriumi rahvaga. Tegu on siin liha- ja piimasaadustega, mille jäägid ei ole päeva lõpuks või kuu lõpuks oluliselt suured. Kuna käibemaksu arvestatakse üks kord kuus käibe pealt, siis lähtudes sissetulekudokumentidest ning viies välja kuu alguse ja lõpu jäägid vastavatele toodetele, on selles osas võimalik kindlaks määrata eraldi käive nii liha ja piima kui ka liha- ja piimasaaduste osas. Selles osas on meil kaupmeestega kokku lepitud.

L. Arro

Lugupeetud minister, kas te võite vastata sellisele küsimusele: mis pärast meie vabariigis on konjak nii kallis – 50, 80 ja 250 rubla jne.? Ma hiljaaegu käisin Moskvast, seal ei ole selliseid konjakihindu. Moskva ise ei tee konjakit ja toob sealt, kust ka meie vabariik. Kui need on kokkuleppehinnad, kas meie kaubandusmehed ei oska siis kaubelda või milles on siis küsimus?

R. Miller

Küsimus on kokkuleppehindadega sisse ostetud konjakis ja selle tõttu on ka vastavad hinnad. Aga miks kaupmehed seda ei ole suutnud teha riiklike fondide alusel, ma ei oska teile vastata. See küsimus kuulub härra Laose kompetentsi.

A. Mölder

Austatud minister, meil on välja kuulutatud üsna oluline teravilja kokkuostuhinna tõus. Ja kuna viina põhitooraine on teravili, kas see mõjutab lähemal ajal meie viina hinda?

R. Miller

Küsimus on selles, et ega meie vabariigis toodetud teravili kõik piirituse tootmiseks ei lähe. Põhiosa läheb meil elanikkonna toiduks. Seetõttu on meil eelarves ette nähtud dotatsioon ja edasi sõltub sisseostetava tooraine hindadest.

Juhataja

Suur tänu! Loodetavasti enne vaheaega viimane küsimus. Tiit Käbin.

T. Käbin

Lugupeetud härra minister! Seletuskirjas on öeldud, et kuivõrd aktsiisimaksud kehtestati rublades kaubaühiku kohta, siis toodete hinna tõusuga ei kaasne muu hindade tõus. Ja sellest siis on tingitud vajadus vaadata nende toodete aktsiisimaksu määrad regulaarselt läbi. Praegu on muidugi nii, et aktsiisimaksu tõusuga kaasneb toodete hinna tõus ja loogiliselt peaks sellega kaasnema uus aktsiisimaksu tõus. Tähendab, et mõne aja pärast oleme sunnitud jälle sama küsimuse juurde tagasi tulema. Kas ei oleks üldse siin õigem siis määratleda aktsiisimaks mingi protsendina hinnast, mis tähendab seda, et kui toote hind tõuseb, siis tõuseb ka aktsiisimaks ja Ülemnõukogul ei ole vaja pidevalt nende küsimustega tegelda? Tänan!

R. Miller

Küsimust on arutatud. Aga kujutage näiteks ette, et kui määrame aktsiisimaksu määraks 90% ja toodangu kulud kasvavad näiteks 5 rubla, siis kui palju tuleks hinda tõsta, et säiliks see 95%-line aktsiisimaksu määr või et saaks sama suure aktsiisi kätte. See viiks praktiliselt hindade tõusu mitmekordistamisele. Antud juhul, kui tooraine kallinemise tõttu tuleb hinda

tõsta, siis aktsiisimaksu määr on stabiilne ja igalt pudelilt me saame ikkagi sama summa aktsiisimaksu kätte. See küsimus on põhjalikult läbi töötatud.

Juhataja

Suur tänu! Vaheaeg 20 minutit, istung jätkub 16.20.

V a h e a e g

Juhataja

Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 33. Ma palun hilinejatel end registreerida ja palun kõnetooli härra Milleri. Jätkame küsimuste esitamist, mis käsitlevad alkoholi aktsiisimaksu. Vladimir Kuznetsov.

V. Kuznetsov

Lugupeetud ettekandja! Ma arvan, et keegi ei hakka vaidlema selle vastu, et mõjuv vahend on peale hindade tõstmise ka nende alandamine. Ajakirjanduses on vilksatanud peaministri väide, et võib-olla alanevad mõnede kaupade hinnad. Kas te ei selgitaks, millal seda võib oodata ja milliste toodete hinda alandatakse? Tänan!

R. Miller

Ma juba oma ettekandes täna nimetasin, et alkoholsete jookide aktsiisimaksu määra tõstmine on vahetult seotud toidukaupade, nimelt liha ja piima ning liha- ja piimasaaduste hindade alandamisega. Mis puutub edasisse hindade alanemisse, siis see sõltub juba konjunktuurist.

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on järgmine küsimus. Kuidas teie arvates mõjub alkoholsete jookide hinna tõus elanike suhkruga varustamisele? Puskarit aetakse ju ikka edasi.

R. Miller

Ma arvan, et kuna suhkur tuleb müügile väga kõrge hinnaga, siis sellest enam alkoholi ajada ilmselt ei tasu.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja ja rahandusminister! Me räägime täna siin, et me tõstame aktsiisi ja alkoholi hinda ainult kaudselt, kui me neid makse paneme juurde. Kuid sellega seoses tõuseb inflatsioon veelgi, sest mitteametlikult loetakse töömehe päevapalka ikkagi selles, kui palju maksab viinapudel, kui palju maksab või ja kui palju maksab bensiin. Need on kolm niisugust kauba võtmeartiklit. Nii et pensionäril tuleb reaalselt küttepude saagimise ja lõhkumise eest maksta ikkagi rohkem, sõltuvalt sellest, kui palju maksavad viinapudel ja need teised asjad. Kas see ei suurenda ikkagi veel inflatsiooni?

R. Miller

Igasugune hinnatõus suurendab inflatsiooni, ükskõik milline see ka ei oleks.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Ma palun teid hetkeks minna oma töökohale, ma pean täiskoguga nõu. Kas Jaak Allik on küsimuse esitaja? Ma panen ta nime ka kirja ja selgitan, miks ma niimoodi talitan. Kolleegid, minule on laekunud mitme saadikurühma poolt ettepanek täiendada päevakorda ühe kiireloomulise küsimusega. Seda paluvad teha kommunistlik fraktsioon, võrdsete õiguste eest võitlejad, "Virumaa" ja "Koostöö". Kolleegid, milleks te erutate?! Mille üle te nurisete?! Lugupeetud kolleegid, vastavalt reglemendile tuleb kiireloomulise küsimuse arutamine kõne alla igal tömomendil. Kolleegid, mina ei esita kiireloomulist küsimust. Ma nimetasin teile, kes esitavad. Ja neil on selleks õigus, dokumendid on vormistatud nõuetekohaselt. Kas olete kätte saanud? Lugupeetud kolleegid, see lähtub loogikast, kuid reglement ütleb, et igal tömomendil võetakse kiireloomuline küsimus arutusele või otsustatakse selle päevakorda lülitamise küsimus. Kas te kõik olete esitatud projekti kätte saanud? Otsige palun, teie laudadel peab olema. Neli saadikufraktsiooni, ma nimetasin need, teevad ettepaneku lülitada päevakorda ühe otsuseprojekti arutelu, mis puudutab Nõukogude Liidu presidendi pöördumist liiduvabariikide ülemnõukogude poole seoses liidulepinguga.

Mul on ka üles kirjutatud härrade Grigorjevi, Novohatski ja Alliku nimed – kui juhtumisi kuvaril midagi sassi läheb, siis nad kaotsi ei lähe, järjekord säilib. Ma arvan, et Vladimir Lebedev valmistub ettekandeks. Küsime kõigepealt, kas täiskogu soovib päevakorda täiendada. Või on küsimus mulle? (Hääl saalist.) Seda pole ette nähtud. Niisugust asja pole ette nähtud.

Kohaloleku kontroll, kolleegid! Palun kiirustada! Kohal on 82 rahvasaadikut, puudub 22.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma panen hääletusele nelja saadikufraktsiooni ettepaneku päevakorda täiendada. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva, 45. istungjärgu päevakorda ühe otsuse aruteluga, mis puudutab Nõukogude Liidu presidendi pöördumist liiduvabariikide ülemnõukogude poole, s.o. liidulepinguga? Lihthäälteenamus. Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 17 rahvasaadikut, vastu 52, erapooletuid on 5. See ettepanek ei leidnud toetust.

Ma palun kõnetooli uuesti härra Milleri! Jätkame küsimuste esitamist alkoholi aktsiisimaksu kohta. Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud härra minister! Mul on lühike küsimus. Käesoleval aastal sõlmisime lepingu Eesti ja Leningradi vahel. Selle ühes punktis on juttu kooskõlastatud tegevusest hinnapoliitika küsimustes. Kas alkoholi ja bensiini hinna tõusu on kuidagi kooskõlastatud Sobtšaki ja Jarovi poliitikaga? Tänan!

R. Miller

Alkoholi hinna muutus Leningradiga kooskõlastatud ei ole. Seda võin öelda ka, et Läti on juba tõstnud alkoholi hinda ja siis me jõuame Lätiga enam-vähem ühele tasemele.

Juhataja

Suur tänu! Anatoli Novohatski, teine küsimus.

A. Novohatski

Palun vabandust, aga ma tahaksin jälle esimese küsimuse juurde tagasi pöörduda. Asi on selles, et nii elementaarkeemia kui ka miilitsaprotokollid näitavad, et ühest kilogrammist suhkrust teevad ebaausad saamahimulised inimesed umbes liitri 70 puskarit. Kordan veel kord, et kui liiter viina hakkab nüüd maksma umbes 40 rubla, siis jääb suhkrudefitsiit püsima seni, kuni ka kilo suhkrut hakkab maksma 40 rubla. Kas te olete selle peale mõelnud? Te ütlesite, et kui me tõstame suhkru kilohinna 10 rublani, siis see lahendab probleemi. Ei lahenda, kuni suhkur ei hakka maksma 40 rubla kilo. Tähendab, see on järjekordne toiduainete kallinemise voor, kusjuures see puudutab põhilisi toiduaineid. Tänan!

R. Miller

Ma arvan ainult seda, et küsimus on selles, et meil suhkrut ei jätku kõigepealt söögiks. Kui me saame II poolaastal iga inimese kohta ühe kilogrammi suhkrut, siis vaevalt sellest hakatakse alkoholi tootma, see tarvitatakse ära söögiks.

J. Allik

Lugupeetud härra minister! Valitsus on selle alkoholihinna tõusu, aktsiisimaksu tõusu väga demagoogiliselt sidunud liha- ja piimahinna käibemaksu alandamisega. Mis te ise arvate, kust see 50 miljonit leida? Võtta 30 miljonit valitsuse tohutust reservfondist ja 20 miljonit Valgevene Tšernobõli lepingu pealt, kui me bensiini aktsiisimaksu ka ei tõsta, ja ongi 50 miljonit käes? Kuidas te ise suhtute sellesse?

R. Miller

Ma oma suhtumise ütlesin välja juba esitatud aktsiisimaksu seaduse eelnõu esitamisega.

P. Grigorjev

Lugupeetud härra minister! Asi on selles, et kõik teile esitatud küsimused olid mingil moel seotud toodetega, mis on riigi monopol, esmajärjekorras alkoholsete jookide tootmisega. Arvan, et neid küsimusi tuleb käsitleda koos. Lisaeelarvet arutades me juhtisime tähelepanu sellele, et seal on kavandatud küllaltki suured assigneeringud meie vabariiklikule riigikontrollile. Kas te ei saaks meile öelda, mida on riigikontroll teinud selleks, et teha lõpp korralagedusele, mis valitseb alkoholsete jookide müügi valdkonnas, ning raha äravoolule varimajandusse? Tänan!

R. Miller

Riigikontrolli on moodustanud Ülemnõukogu. Ma ei tahaks hakata Ülemnõukogule aru andma talle alluva organi tööst. Härra Meril on puhkus lõppenud, ma arvan, et kõige õigema ja täpsema informatsiooni saaksite temalt.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Tundub, et alkoholi ja aktsiisimaksu kohta rohkem küsimusi ei ole. Palun kõnetooli härra Vähi.

T. Vähi

Väga austatud Ülemnõukogu! Transpordi- ja sideministeeriumi poolt on ette valmistatud aktsiisimaksu seaduse muutmise eelnõu vedelkütuse osas ja ma tahaksin öelda, et siin on kaks probleemi, mida me tahame lahendada. Esimene probleem on see, et tuleb leida kate augu jaoks, mis on tekkinud kallinemisest sellel aastal, et jätkata enam-vähem normaalset tegutsemist teede korrashoiu ja ehituse alal. Teine küsimus on muidugi hoopis sügavam. Me tahame teede- ja transpordipoliitika sisuliselt reformida.

Mis puutub nüüd esimesse probleemi, siis ma tahaksin tuua ainult mõned arvud. Möödunud aasta teede remondi maht oli 105 miljonit. Me täitsime krediidi arvel 9 miljonit üle, kokku tegime teid ning ehitus- ja hooldustöid 114 miljoni rubla eest. Käesoleval aastal kinnitatud teedefond on 121 miljonit miinus 9 miljonit, mis me möödunud aastal ära kasutasime. Sisuliselt on see täpselt sama summa, mis oli möödunud aastal. Ja kui me nüüd võrdleme neid kallinemisi, mis sel aastal on olnud võrreldes eelmise aastaga, me peame tegema järelduse, et kui me raha juurde ei leia, väheneb tööde maht rahapuuduse tõttu umbes kaks korda või natuke vähem.

Samas ma tahaksin öelda, et me tahame minna turumajandusele. Infrastruktuuri areng turumajandusele üleminekul on üks kõige tähtsamaid alasid. Võtame siin Ida-Saksamaa näite, kus eraldatakse kolossaalseid summasid just teede ja sidesüsteemi arengule. Me arutame praegu välisinvesteeringute seaduse eelnõu ja sellega kaasnevaid küsimusi. Ma arvan, et see seaduseelnõu ei aita, kui Eestis ei ole infrastruktuuri kultuuri, mis ka välisinvesteeringut juurde tõmbab.

Ning nüüd teine. See puudutab reformi, mida me tahame läbi viia. Ma tahaksin öelda, et tegelikult on see vedelkütuse aktsiisimaks väga tinglik nimetus. Me peaksime seda vaatama hoopis teisena, teedemaksuna. Me tahamegi saavutada sellise probleemilahenduse, et nii nagu kõikides Euroopa arenenud maades, maksavad teede korrashoiu ja ehituse kinni nende kasutajad. Ja seda on võimalik teha mitmete süsteemide järgi. Euroopas kasutatakse tavaliselt sellist süsteemi, kus kütuse aktsiisimaksu kaudu laekuvad rahad ja lisaks on veel mingid tasulised sillad, mis on alternatiivsed variandid. Või näiteks Ameerika süsteem, mis on ka sisuliselt selline süsteem, aga kus väga palju rakendatakse teedemaksu. Ma tahaksin öelda, et meie kehtestame teedemaksu sisuliselt kütuse kaudu: igaüks, kes kulutab liiter kütust, jätab tee peale teatud hulga kopikaid, mis läheb siis teede jaoks.

Ma tahaksin öelda, et teine probleem, mida me tahame siin lahendada, kui me räägime maanteedest, on see, et praeguseni olid olemas riiklikud teed, mille võrk oli 15 000 kilomeetrit, ning kolhooside ja sovhooside ametkondlikud teed, mille võrk oli ka 14 000

kilomeetrit. Praegu seoses erastamisega ja ka sellega, et kolhoosid ja sovhoosid kütuse eest juba maksavad aktsiisimaksu, ei oleks õige nendelt küsida nüüd topelt. Nad peaksid omavahendite arvel ka oma teid korras hoidma ja seoses sellega ongi nüüd ettepanek, et need teed, mis praegu olid kolhooside ja sovhooside territooriumil, muutuvad tulevikus vallateedeks. Vahendid juba laekuvad teedemaksu või nn. kütuse aktsiisimaksu kaudu ja me olime sel aastal juba planeerinud, kalkuleerinud, kui suured on need summad, mida kolhoosid ja sovhoosid eraldasid. See oleks umbes 30 miljonit praegustes hindades aasta arvestuses ja selle aasta arvestuses umbes 15 miljonit. Sellel aastal kavatsesimegi leida need 15 miljonit, et eraldada maakondadele raha just nende vallateede ülalpidamiseks.

Veel üks küsimus. Me räägime kallinemisest ja ütleme, et transport kallineb. Ma ei ole päris hästi nõus sellega, et transport nüüd oluliselt kallineb. Teed moodustavad transpordi hinnast vaid ühe osa. Ma olen saanud näha Rootsi ja Lääne-Euroopa uuringuid. Transpordi maksumuses on teede osa kuskil 15–20%. Ja tõesti, halbu teid pidi võib sõita ainult odava autoga. Aga praegu maksab "Ikarus" 1 miljon rubla, "Scania" 180 000 dollarit ehk umbes 6 miljonit rubla ja isegi rohkem, vedukauto koos haagisega umbes 100 000 dollarit. Otsasoni kursi järgi on see umbes 3 miljonit rubla. Kui paneme need nüüd sõitma neid halbu teid pidi, siis näeme, kui suured on kulutused ja kui palju pudeneb kasutult teele. Kallinemine on hoopis komplekssem küsimus.

Veel üks küsimus, millele ma tahaksin tähelepanu pöörata. Me vaatame teid kui infrastruktuuri osa komplekselt. Arendada tuleb mitte ainult maanteid, vaid ka raudteid ja veeteid, arvatavasti ka lennuteid. Minu käest on isegi küsitud, kas nüüd selle autokütuse aktsiisimaksu kaudu me hakkame üleval pidama ka raudteid. Ei, me oleme kokku leppinud Eesti Raudteega ja ka merenduse ettevõtetega, et nemad maksavad ka selle kütuse pealt, mis nad "Eesti Kütuse" kaudu ostavad, aktsiisimaksu. Ja meie anname neile investeerimiseks tagasi sellesama raha. Nii et see ei tule mitte Eesti Autovedude arvel ega autokütuse arvel, vaid sellelt, mis kulutatakse kütusele raudteel või veeteedel. Ja ma arvan, et see oleks ka väga kasulik, sest et veel 2 aastat tagasi eraldati Eesti Raudteele tsentraliseeritud vahendeid umbes 15 miljonit. Eelmisel aastal mul isiklikult õnnestus saada 2 miljonit. Sellel aastal tsentraliseeritud vahendid praktiliselt puuduvad. Järelikult me peame ka siin nägema sellise isetasuvuse süsteemi, kus transpordi kasutajad ise tasuvad teedehoiu eest.

Ma tahaksin pöörduda teie poole palvega suhtuda positiivselt sellesse aktsiisiküsimusse, kuna kütus on meil praegu siiski väga odav. Meie kütuse aktsiisimaksu numbrid kujunevad bensiini A-76 osas 379 rubla tonn, varem 154 rubla, bensiin A-92 438, varem 213, diislikütus 384, varem 159. See teeb liitri hinnaks vastavalt 54, 65 ja 48 kopikat. Võrdluseks ütlen, et Lätis on

kehtestatud bensiini hinnaks 80 kopikat liiter. Ja ma tahaksin veel seda öelda, et arvatavasti selline kütuse kallinemine tekitab tendentsi hoida kokku ja vähendada kulutusi. Ja kolmandaks: me oleme praegu väga seotud odava kütusega, mis tuleb idast, ja kui see üsna varsti kallineb, siis me oleme šokiseisundis. Mina isiklikult arvan, et praegu tuleks seda protsessi juba ette näha. Me tahame teedehitust jätkata. Võib-olla varsti ma olen siin ja ütlen teile, et me ei saa töid isegi enam kolmandikus mahus jätkata, kuna kütuse hind kallineb. Me peame siis niikuinii oma plaane korrigeerima. Aga praegu oleks mõistlik tööd jätkata. Aitäh!

Juhataja

Saadikutel on hulgaliselt küsimusi, ja nagu kokku leppisime, esimesena esitab küsimuse Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud minister! Tahaksin täpselt teada, kui palju hakkab näiteks maksuma bensiin A-93? Praegu maksab see bensiin meil 530 rubla tonn, Kingissepas, s.t. Leningradi oblastis aga 420 rubla tonn. Kuidas tavatsetakse tõkestada spekulatsiooni? Kui palju tuleb maksta ühe tonni bensiini eest selle tarnijatele Eestisse? Kui näiteks 1000 rubla, kui palju maksab siis vabariik? Te rääkisite aktsiisimaksust kui teedemaksust. Sel juhul tuleb see kulutada teede rajamiseks, aga mitte liha ja piima käibemaksu tühistamise kompenseerimiseks. Palun selgitage mulle seda asja.

T. Vähi

Esimene küsimus. Ma juba nimetasin, kui palju on praegu ette nähtud aktsiisimakse ja milliseks kujuneb kütuse hind nii A-76, A-92 ja diislikütuse osas. Ma nimetaksin veel kord: bensiin A-76 liitrihind 54, A-92 65 ja diislikütus 48 kopikat. Need on ilma käibemaksuta. Sellele lisaks tuleb juurde käibemaks, kusjuures aktsiisimaks on siis 379, 438 ja 384 rubla tonn.

Mis puutub spekulatsiooni, siis mul oli möödunud aastal võimalus olla Kanadas ja sõita sealt autoga Ameerikasse. Kuna Ameerikas oli kütus odavam, siis kõik sõitsid sinna tühjade paakidega, ostsid sealt kütust ja keegi ei pidanud seda spekulatsiooniks. Ja ma arvan, et meie praegune ülesanne olekski selline, et me peaksime kindlustama kütuse. Kui tõesti kütuse hind on kuskil odavam ja tarbija ostab sealt, siis ta ei saa ka spekuloida, kuna ka siin on kütus olemas.

Mis puutub aktsiisimaksu, siis seda süsteemi kasutatakse kõikides maades. Näiteks Soomes

on olemas tegeliku sisseostetava kütuse maksumus umbes 1 mark ja väljamüügi maksumus umbes 4–5 marka. Mujal toimitakse sama süsteemi järgi nagu meil: laekub riigieelarvesse ja sealt jagatakse, kaasa arvatud teedefondi. Need materjalid on mul olemas.

Mis puutub nende summade kasutamisse, siis me tahame neid kasutada komplekselt. Mis laekub autotranspordist, läheb maanteedele, kaasa arvatud sovhooside, kolhooside ja vallateed. Mis raudteelt laekub, läheks raudteele. Ma leian, et see on igati loogiline süsteem. (Hääl saalist.) Meil on aktsiisimaksu protsent umbes kolmandiku võrra väiksem kui praegu Soomes. Aga ma arvan, et kütuse mõningane kallinemine toob kindlasti kaasa kütuse kokkuhoiu suurendamise, mis on väga vajalik. Kui praegu on Lätis kütuse hind 80 kopikat ja meil 50 kopikat liiter, siis kahtlemata püüavad lätlased siit kütust hankida. Kui on vastupidi, siis kahtlemata meie kütuse tarbimine väheneb, kuna tühja paagiga oleks kasulikum sõita üle piiri ja seal tankida. Aga proportsioon on praegu nii, et sisseostetav on umbes 1/4 või 1/3 sellest, mis on väljamüük.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid ja kõik muud asjaosalised, ma meenutan, et tegemist on kiireloomulise küsimusega ja põhjalik arutelu toimub ka esimesel lugemisel. Kõigil on õigus saada sõna, kuid praegu esitame küsimusi. Ja küsija ning vastaja peavad hakkama saama kahe minutiga. Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud härra minister! Te püüdsite nii veenvalt tõestada, et meil tuleb rahakotti kergendada, et tekib kohe tahtmine rohelisele nupule vajutada ja aktsiisimaksu poolt hääletada. Küsimus on aga selles, kes tagastab mulle raha, mida ma olen juba teedemaksuks maksnud igal aastal oma auto eest aastamaksu tasudes. Millegipärast tundub mulle, et te esinete Soome parlamendis, mitte aga Eesti parlamendis. Meie tarbijakorv on auklik. Kõik need hinnatõusud avaldavad otsekohe mõju kõigi tööstuskaupade hinnale, sest kauba- ja transpordikulud moodustuvad ju vahetult kaubatoodangu omahinnast. Meie ei ela aga Soomes, vaid vaeses Eestis. Tänan!

T. Vähi

Kõigepealt esimene küsimus. Kuigi ma ei agiteeri kedagi vajutama kohe rohelisele nupule, on siiski loomulik, et kui ma tulen oma projekti kaitsma, siis ma kahtlemata püüan tõestada, et see projekt on hea. Mis puutub Soome parlamenti või momendil Eesti Ülemnõukogusse, siis

ma tahaksin öelda, et on alati kasulik uurida, mis ümberringi toimub. Ei ole mõtet ise jalgratast leiutada. Kuna ma olen nende asjadega palju tegelenud, tahtsin lihtsalt informeerida, et mujal maailmas on ka niimoodi. Mis puutub sellesse, et kui palju ja kuidas makstakse teede osas kinni, siis just alles hiljuti, umbes kaks kuud tagasi, olin ma Ülemnõukogu Presiidiumis, kus me muutsime need Ülemnõukogu otsused, mis nägid ette 0,3%-lised ja 2%-lised teedemaksud. Praegu on jäänud veel sõiduautode registreerimise maksu võimalus maakonniti, aga vabariigis isegi see ei eksisteeri enam.

J. Kass

Härra minister! Millistel alustel on tehtud arvutused naftasaaduste aktsiisimaksu määra arvutamiseks? Kas on lähtutud eelistusest ühele või teisele sise põlemismootori liigile? Ma näen, et kõiki on võrdselt tõstetud. Teile kui tehnikainimesele pole vaja selgitada, millised eelised on näiteks diiselmootoril. See on esimene küsimus. Ja teine küsimus oleks täienduseks eelküsijale. Kas on tehtud prognoose, kui järsult tõuseb elukallidus, kui me tõstame 150%, s.o. 1,5 korda aktsiisimaksu naftasaadustele? Sest tänapäeva ettevõtlus koosneb transpordist ja transport pole muidugi enam mitte hobutransport. Kas on tehtud neid prognoose? Sisuliselt me anname praegu väga järsu hoo elukalliduse tõusule. Ja siit galopp edasi: elukallidus tõuseb teedehitajatel jne., jne., jne.

T. Vähi

Alustame küsimuse viimasest poolest. Ma tahaksin öelda, et 150% ei tõuse, kuna meil on praegu olemas ka aktsiisimaks ja kütuse naturaalmaksumus. Me arvestame, et praegu kütustel, mis maksid kuskil 40 või 50 kopikat liiter, tõuseb hind 13–15 kopikat. Seega kütusehinna maksumus tõuseb vaid 1/3 võrra. See on esimene küsimus. Teiseks, ma tõesti tunnistan, et me ei ole erilist vahet teinud bensiini- ja diislikütusega autodel. Siin kahjulikud mõjud on, aga meil ei ole vastavaid uurimusi, et saada teada, kui palju kahjustavad teed diisliautod, kui palju bensiiniautod. Bensiiniautod on võib-olla mõnikord kahjulikumad ökoloogiale, diislikütuse autod on tavaliselt raskemad ja võib-olla kulutavad kütust vähem, aga lõhuvad teid rohkem. Siin me ei ole pidanud vajalikuks täpset analüüsi teha.

Mis puutub elukalliduse tõusu, siis kahtlemata me näeme, et kütusehinna tõus on hinnatõus ja vastavad protsessid toimivad, aga mis puutub reisijate veo hinda, siis need hinnad, mis praegu on kehtestatud, arvestavad sellist hinda. Mis puutub transpordihinda, siis ma pean ütlema, et transpordiministeerium on olnud väga operatiivne. Sõidutransport on kallinenud kaks korda ja viimase hinnatõusuga tõusis hind veelgi. Me tahame jätkata sellist tasakaalustatud poliitikat ja

me ei näe, et see tooks kaasa eriti olulise hinnatõusu. Transporditurul on pakkumine tasakaalus, olgugi et on ka häireid.

J. Liim

Härra minister, selle küsimuse ma võtan teie sõnavõtust. Te ütlesite, et teede maksumuse peaksid üldreeglina kinni maksma selle kasutajad ja et ka seda maksu võiksite niimoodi käsitada. Ühed suured kasutajad on ka oma ülivõimsa tehnikaga Nõukogude armee väeosad, suured lõhkujad roomik-sõjatehnika. Kuidas ja millist võimalust näete selliste kasutajate ja liiklust pahatihti segavate transpordivahendite maksustamisel ja kahjude hüvitamisel? Praegu peab kogu elanikkond kõigi eest tasuma. Tänan!

T. Vähi

Hea meelega ma üldse ei näeks, et Nõukogude armee tankid lõhuksid teid, aga ma ei saa kahjuks seda keelustada. Kui me koos välja mõtleme, kuidas sõjatehnika kasutamist teedel ära keelata, siis ma olen nõus selles töögrupis osalema. Praegu on olukord niimoodi, et Nõukogude armee saab minu teada kütust otse, mitte "Eesti Kütuse" kaudu. Kui ta saaks "Eesti Kütuse" kaudu, siis ta sisuliselt maksustatakse. Aga ta saab otse, nii et teda siiski ei maksustata. Me oleme okupeeritud riigi seisus ja midagi teha ei ole.

P. Lutt

Lugupeetud härra minister! Eelmine minister oli puldis rõõmsa näoga ja lubas toiduainete hinda alandada, kuna kaob ära käibemaks. Teie tulite pulti ja tõstate bensiini- ja kütusehinda. Öelge palun, kui palju te sellega tõstate toiduainete hindu? See on esimene küsimus. Teine küsimus on selline. Nagu te teate, on paljud teed ametkondlikud, eriti põllumajanduses, ja neid teid on küllaltki palju. Siiani on põllumajanduselt võetud teedemaksu, seda võeti ka möödunud aastal, kuigi ebaseaduslikult, aga ikkagi võeti. Öelge palun, kui palju ja kus kohas see kajastub riigieelarves? Kas hakatakse maksma majanditele, kes hoiavad korras nn. oma teid, kuid mida mööda sõidab ka muu riigitransport? Aitäh!

T. Vähi

Mulle see küsimus meeldib, sest see just ongi selle kontseptsiooniga lahendatud. Kõigepealt sellest põllumajandusettevõtetelt võetavast teedemaksust. Ma olin kaks-kolm kuud tagasi Ülemnõukogu Presiidiumi ees, kus me kõik need seadused, mis seda korraldasid, tühistasime. Ja alates sellest aastast seda maksu ei võeta. Ma ütlen veel kord, et me näeme aastaarvestust

maakondade kaudu põllumajandusettevõtetele 30 miljonit rubla järgmisel aastal ja sellel aastal 15 miljonit. Teie teine küsimus on naelapea pihta. Ma räägin sellesama aktsiisimaksu kohustusest. Loogika on ikka samasugune, et kõik põllumajandusettevõtted kasutavad kütust. Kütuse kaudu võib teede kasutamist maksustada. Aga järelikult peab siis ka see teede kasutamine või teede hoidmine sealt kinni makstama. Ja nii ongi see planeeritud. Kuidas? Eelarves on 15 miljonit sees. Ju siis tuleb see ebatäpsus parandada, aga põhimõtteliselt on nii, et 170 miljonit, sealhulgas 15 miljonit ja 2 miljonit meresadamatele käesoleval aastal. Meresadamate osas on see väga tähtis, kuna meil on kokkulepe, et meile antakse üle juba sellel aastal viis sadamapunkti ja meil ei ole mõtet neid nii üle võtta, et me ei hakka nendega midagi tegema. Nii et ka siin peame kulutusi tegema.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud minister! Minul on üks küsimus, mis tuleneb teie informatsioonist. Te nimetasite, et Lätis maksab bensiiniliiter 80 kopikat. Ma kuulsin kolleegidelt, et neil on mingi tingimus, kus lätlastel on õigus 100 liitrit bensiini saada odavamalt. Teine küsimus. See võib-olla on tõesti loomulik protsess, et bensiin on kallim kui "Boržomm" ja "Värska". Te nimetasite selle summa, mis on vajalik teede ehitamiseks. Kas sellest summast on ette nähtud ka tööd teede ökologiseerimiseks, teede kaitsekindlustuseks jne., jne.?

T. Vähi

Ma rääkisin täna enne siia tulekut telefoni teel Läti transpordiministri asetäitjaga ja küsisin, kuidas neil see küsimus lahendatud on. Ta ütles, et nende bensiini hind on 80 kopikat liiter. Ma ei ole ise neid dokumente, seadusandlikke dokumente näinud, mis selle kehtestavad, ja ma ei oska täpsemalt selle kohta praegu selgitusi anda. Mis puutub teedesse – te nimetate teedehitust, ma nimetan kogu aeg teede korrashoidu pluss ehitus –, siis ma arvan, et kõik küsimused tuleks siin lahendada komplekselt, kaasa arvatud ka ökoloogiaküsimused, ja neid me ka arvestame. Ja üldse teedehitusest on võib-olla liigne rääkida, sest me oleme selle teedehituse juba niigi konserveerinud, sest ülemöödunud aastal puht kapitaalehituse objektide jaoks 100 miljonist eraldasime 10 miljonit, sel aastal me planeerisime 115 miljonist 15 miljonit ja selles suurusjärgus asi on. Nii et põhiline läheb siiski korrashoiu peale. Ja ma tahaks öelda, et mul on hea meel, et siin on olnud ka mõned spetsialistid mujalt ja nad ütlevad, et me teed polegi väga hullud. Me tahame seda tööd jätkata ja selleks on raha vaja.

P. Priks

Lugupeetud minister! Et see aktsiisimaks läheb teede ehitamiseks ja parandamiseks, see on väga tore ja meeldiv asi. Aga mis mind häirib, on kahtlus, ja ma arvan, et see on paljudel saadikutel. Üldiselt on teada, et meie teedehitus on nagu üks must auk. Näiteks tuuakse 100 koormat kruusa, kirja läheb 130. Ei julge nagu seda raha anda. Kas on midagi niisugust, mis minu kahtlused kõrvaldaks?

T. Vähi

Kõigepealt mul on hea meel, et te toetate aktsiisimaksu. Aitäh selle eest! Teine küsimus. Me oleme kogu aeg tegelenud sellega, et teede raha kasutada efektiivsemalt. Eelmise aastani kehtis süsteem, mille järgi nii palju kui kulutati, said ka fonde. Ja teedeorganisatsioonid elasid sellest, kui palju nad kulutasid raha. Sellest tulenesid arvestuslikud fondid jne. Seda süsteemi on muudetud. Praegu on teedeorganisatsioon tee peremees ja ta võib jätta raha teistele kohtadele. Tema enda kulutused määratakse eelarveliselt. Kui ta kirjutab 100 koormat kruusa tee peale rohkem, ei saa ta sellest viie koorma kruusa raha enda arenguks. Me oleme seda arvestanud, aga ma tahan öelda, et maailmas ei ole midagi väga lõplikku, eriti palju juhtub nendel, kes teevad. Kui minna asja kuskile uurima, leiame kindlasti vigu, ja ma arvan, et kontroll teederahade kasutamise üle riigikontrolli poolt, aga miks ka mitte mingi parlamendikomisjoni poolt, Ülemnõukogu komisjoni poolt võiks ka tulevikus toimuda. Ma tervitaksin seda. Probleeme on ja katsume neid edasi lahendada, aga fakt on siiski see, et möödunud aasta 115 miljonit selle aasta 15 miljoni vastu viib meie teedepoliitika krahhi, kui me ei leia lahendust. Arvatavasti me oleme sunnitud andma põllumajandusele 15 miljonit. Oleme arvamusel, et seda võiks tagasi maksta dotatsiooni korras. Kui me tahame minna turumajandusele, siis peaksid kõik tegijad olema võrdsed. Härra Miller ütles, et võiks 20 miljonit tagasi maksta, miks ka mitte.

Juhataja

Suur tänu! Peame ikka kinni ajalimiidist! Nikolai Zolin.

N. Zolin

Lugupeetud härra minister! Lihtsaid arvutusi tehes jõudsime järeldusele, et keskmine autoomanik sõidab aastas umbes 10 000 kilomeetrit. 1990. aastal maksime automaksu 35 rubla. Bensiini kulub 10 000 kilomeetri läbimiseks umbes 800 liitrit. Vastavaid arvutusi tehes tuleb välja, et hinnatõus tuli selle 800 liitri puhul umbes 4 kopikat liitri kohta. Kui me nüüd

seda aktsiisimaksu arvestades jagame 438 rubla bensiinitonni eest selle läbisõidetud maa pikkusega, siis tuleb välja, et hind tõusis 43 kopikat. See tähendab, et tavaline autoomanik peab aastas maksma 350 rubla seda maksu. Selgitage palun, mis see on: kas röövimine või aktsiisimaks?

T. Vähi

Ma tahaksin veel kord korrata, et mis puutub transpordivahendi maksu, siis seda ei ole praegu kehtestatud vabariikliku maksuna. On võimalus see maks kehtestada maakondades. Mis puutub sellesse, et kas kütuse arvel praegu transpordivahendi omanikku röövitakse või mitte, siis ma pean ütlema, et ma sõidan oma isikliku autoga VAZ-09 ja ma olen kindlasti nõus maksma kütuseaktsiisi, kui ma tean, et mul on võimalik normaalse autoga sõita ja ta ei lagune teel.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Kuznetsovi teine küsimus.

V. Kuznetsov

Lugupeetud minister! Kui kütusehindu tõstetakse, siis hakkavad autotranspordiettevõtted otsima viise, kuidas kütust kokku hoida. Üheks võimaluseks on võtta kasutusele kvaliteetsemad transpordivahendid. Ma ei ütle, et need peaksid päris uued olema. Kui te olete viimase kolme kuu jooksul Narvas käinud, siis arvatavasti märkasite seal, kui viletsad bussid linnas ringi sõidavad. Minul on küll meie lugupeetud transpordiministeeriumi pärast häbi. Mida te kavatsete teha bussipargi seisukorra parandamiseks? Ma ei räägi ainult Narvast, aga mind muidugi huvitab selle linna autobussipargi olukord. Kas kavatsetakse amortiseerunud bussid uuemate või päris uute vastu välja vahetada?

T. Vähi

Me oleme selle küsimusega ilmselt paar aastat hiljaks jäänud. Seda sellepärast, et transpordiministeerium oli kontsern, aga enam ei ole kontsern. Kui Ülemnõukogu tõesti tahaks, et oleks kontsern ja et me tegeleksime hankimisega ning ettevõtete otsejuhtimisega, siis tuleks meil oma poliitikat muuta. Mina olen kogu aeg rääkinud seda, et transpordiministeerium on riiklik transpordi juhtimise organ. Ettevõtlus on eri asi ja need küsimused puudutavad konkreetselt ettevõtlust. Ma muidugi olen kursis, kuidas on olukord praegu transpordivahendite saamisega, ja ma võin öelda, et käesoleval aastal ei ole vabariik

saanud ühtegi "Ikarust", varematal aastatel oli fond 100 kuni 140 tükki. Ma võin öelda, et käesoleval aastal ei ole meile ühtegi ametlikku eraldust ühegi transpordivahendi osas peale LAZ-busside – umbes 1/3 eelmise aasta fondist – ja sõiduauto GAZ-24, mis on ka rohkem otsesidemega saadud kui riikliku eraldusega. Edaspidine autode hankimine nii Idast kui Läänest jääb ettevõtluse hooleks. Ja transpordivahendite hinnad on ka üsna palju tõusnud.

N. Aksinin

Lugupeetud härra minister! Tahtsin välja selgitada, kumb neist on korrektsem. Asi on selles, et sellest kõnetoolist pole juba ammu kõlanud sõna "okupant". Just okupandid annavad meile odavamalt bensiini. Teie aga räägite jälle okupantidest, meenutate vanu asju. Võib-olla peaksite heitma pilgu entsüklopeediasse ja vaatama, mida tähendab sõna "okupant". Palun!

T. Vähi

Ma püüan selle sõna tähenduse selgeks õppida ja tulevikus kasutades olla ettevaatlikum.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ausalt öeldes pole minu meelest õige see, et meile esineb transpordiminister, sest oli ju nagu juba otsustatud, et aktsiisimaksu me kehtestame ja kulutame just nimelt selleks.

Mul on teist laadi küsimus, kui härra minister juba siin on. Tõstes bensiinihinda, oleme meie, õigemini transpordiministeerium ja ettevõtted, sunnitud tõstma autotranspordi teenuste hinda. Sellest tulenevalt suureneb kogu selle toodangu omahind, mida Eesti territooriumil valmistatakse. Kõik see tuleb jällegi tavalise inimese taskust. Ta maksab bensiini eest, mida tema auto vajab, ja peale selle maksab kinni kogu ülejäänud hinnatõusu. Kas te saate praegu öelda, kui palju kallinevad bussipiletid?

T. Vähi

Ka praegu ei näe me ette autobusside tariifi tõstmist. Mis puutub üldisesse kallinemisse, siis tõesti see tuleb ja tekib. Aga ma veel kord tahan öelda, et transpordi maksumus ei ole mitte ainult teede maksumus, vaid kompleksne maksumus, mis on ühelt poolt teede maksumus, teiselt poolt transpordivahendite kulumine sellel teel, kui nad seal sõidavad, ja kolmandaks ökoloogia. Muuseas, mujal maailmas just need esimesed summad on enam-vähem konkreetsete: kui palju läheb teedele ja kui palju läheb transpordivahenditele. Aga see, mis puutub ökoloogiasse, on määramatu, sest ei ole isegi uuringuid, mis suudavad päris täpselt

kindlaks määrata, kui suured need kahjustused on. Ma siiski ei taha teile öelda, et see kompleksne maksumus odavneb, aga ma veel kord ütlen, et kallite autodega sõitmine halbadel teedel on võib-olla kallim, kui need teed ära remontida ja siis sõita.

Juhataja

Suur tänu! Illar Hallaste teine küsimus.

I. Hallaste

Lugupeetud spiiker, austatud minister! Teie poolt esitatud kontseptsioon teedemaksust on väga kena ja õige. Kuid ma tahaksin meelde tuletada, et me arutame praegu aktsiisimaksu, mitte teedemaksu. Praegu ei ole mingit garantiid, et see raha, mis bensiinihinna tõstmisega valitsus juurde saab, läheb tõepoolest teede ehitamiseks. See läheb üldisesse katlasse, kust aetakse kõiki muid asju. Ja seega teedehitus jääb ikkagi toppama. Mul on kaks küsimust. Esimene küsimus on, kas teie ministeerium või kas teie olete valmis esitama eelnõu teedemaksu kohta? Sest ma loodan, et see aktsiisimaksu eelnõu läbi ei lähe siin Ülemnõukogus, millega tõepoolest võiks teed tulevikus muutuda paremaks. See on üks küsimus. Teine. Kas võiks olla praegu lahenduseks see, et lisaeelarves valitsuse reservfondist, mida valitsus küsib juurde veel 100 miljonit, võetakse need 10 miljonit ära ja pannakse teede ehituseks, kui aktsiisimaksu vastu ei võeta? Ja on küsimus lahendatud. Sellega ei tõuse hinnad. Aitäh!

T. Vähi

Härra Hallaste, suur aitäh selle eest, et te toetate seda kontseptsiooni! Ja teine küsimus. Lahendusi on mitmesuguseid. Kahtlemata, kui ei lähe läbi, siis tuleb tööd jätkata. Sellepärast ma olen päris veendunud, et me peame neid teid edasi ehitama. Ja kui esimesel etapil ei lähe läbi, ma olen siin nõus käima 10 korda ka järgmisel aastal ja ka sel aastal nii kaua, kui mind ametis peetakse. Sest kui teed üha halvemaks lähevad, siis arvatavasti ei peeta. Nüüd mis puutub sellesse, kas aktsiisimaks või teedemaks. Siin ma tahan veel kord öelda, et põhimõtteliselt mujal maailmas kasutatakse ka aktsiisimaksu, see antakse üldisesse katlasse ja parlament nüüd otsustab, kuidas see välja tuleb. Leitakse, et see on demokraatlikum. Mina isiklikult arvan, et oleks parem, kui ta tuleks otse teedefondi. Aga ma ütlen veel kord, et ma arvestan seda demokraatiat, mis mujal igal pool on, ja siin on parlamendil, Ülemnõukogul, rohkem sõna öelda. Nii et ma olen selle seisukoha siiski omaks võtnud, nagu see praegu mujal maailmas on. Ja kahtlemata on ka lahendus see, et kui me k.a. lihtsalt leiame raha,

lahendamaks seda küsimust. Aga see on minu arvates halb lahendus, tunduvalt halvem kui see lahendus, mida mina pakun. Sellepärast, et siis me ei saa seda kompleksset süsteemset lahendust, me lihtsalt topime augu korraks kinni ja me peame kindlasti uuesti hakkama teed otsima selle kompleksse ja süsteemse lahenduseni.

R. Järlik

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra minister! Meie teid iseloomustavad kahjuks ka sügavad augud asfaltkattes, samuti kruusapinnases. Nüüd, kus autovaldaja teab, et ta osa bensiinihinnast tasub teede korrashoiuks, kas te olete selleks valmis, et nüüd hakkab ta nõudma hüvitust teede remondi eest vastutavalt ehitusorganisatsioonilt, kui auto purunemine või rike on teede lohaka hooldamise tulemus: mingi kaevetööde tähistamata jätmine, lohakas hooldus. Seda lohakat hooldamist me näeme kahjuks liiga palju. Aitäh!

T. Vähi

Härra Järlik, ma olen samal seisukohal kui teie.

A. Tamm

Lugupeetud minister! Suurem osa traktoripargist, olgu see siis põllumeeste, ehitajate või kellegi teise kasutuses, töötab peamiselt väljaspool maanteed. Kas on mõeldud ka selle peale, kuidas kompenseerida sellest lisanduvast aktsiisimaksust tahes-tahmata tulenevat hinnatõusu, mis hiljem peegeldub toiduainete hindades? Ma laiendaksin teie loal täna teie poolt naaberriigi põhjal toodud näidet, kuna seal just on selle peale mõeldud. Tavaliselt on seal põllumeeste traktorites kasutatav kütus teist värvi ja tunduvalt odavam. Kuidas meie tingimustes võiks seda küsimust lahendada? Aitäh!

T. Vähi

Esimene lahendus on see, et me sel aastal planeerimise eraldada 15 miljonit, järgmisel aastal 30 miljonit kolhooside ja sovhooside teede korrashoiuks maakondade kaudu. Ja neid on kilomeetrite järgi niisama palju, kui on suuri magistraal- ja riigiteid. Teiseks, härra Miller juba ütles, et põllumajandusele tuleks anda kompensatsiooniks umbes 20 miljonit selle aasta arvestuses. See oleks siis kompensatsioon traktorikütuse kasutamise osas, millelt võetakse aktsiisimakse teede jaoks, aga tegelikult kasutatakse põllul.

T. Mets

Härra minister, mul kripeldab hingel ikka üks väike asi, mida te kogu aeg toonitate: et vaadake, kui odav on meie bensiin. Aga miks te ei ütle seda, missugust hingehinda maksab see plekk-karp, millest see auto tehtud on? Sest mina olen juba 52-aastane mees ja me ei ole seda karpri siinamaani kätte saanud. Ja kui ma nüüd selle hingehinna eest kätte saan, siis ma hakkank hingehinda bensiini eest maksma. Ja teiseks, teedevõrku kasutab ikkagi intensiivselt rasketransport, mida omavad ühed või teised asutused. Kas mitte tõsta neil makse, aga mitte neil, kes nagunii on selle juba mitmekordselt kinni maksnud?

T. Vähi

Ma püüan elus näha rohkem head kui halba. Ja kui ma näen, et miski on odav, siis ma rõõmustan ja katsun vähem muretseda selle üle, kui miski on halvem. Olgugi et see on muretsemist väärt, et see plekk on väga kallis. Mis puutub nüüd sellesse, et sõiduauto lõhub vähem teed, siis ma ütleks ka, et ta kasutab vähem kütust ja proportsionaalselt kütuse vähema kasutamisega ta maksab ka vähem aktsiisimaksu.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra minister! Midagi on selles kontseptsioonis viltu. Ma esitaksin ühe küsimuse, et teie mõttelaadi natukene paremini mõista. Selge see, et teed on korrast ära. Selge see, et bensiin on odav. Ja nüüd te põhjendate kõigi nende hädade ja viletsuse reguleerimise võimalust sellega, et aktsiisimaksust tulevad summad läheksid teede korrastamiseks. Teie olete pidanud ministriametit juba mitu aastat ja olnud seotud ka meie eelmise valitsuse aegsete eelarvetega. Mis on seni seganud teid korda tegemast? Nüüd on järsku avanenud võimalus aktsiisimaksu kaudu teed operatiivselt korda teha. Kui see nii oleks, oleks väga tore. Teine küsimus. Kas te ei leia – ma ei vaidlusta teie kontseptsiooni –, et sellisel juhul peaks olema eelarves oma rida, teatud summa teede korrastamiseks? Siis oleksid autojuhid ja kõik sellega nõus. Kuid praegu on kolleegid tõesti õigesti märkinud, et me ei näe täpselt, kuhu need summad hakkavad liikuma. Kas te selgitaksite, kuidas nüüd järsku aktsiisimaksu kaudu saavad meie teed korda, kui seni seda ei ole suudetud teha tsentraalse finantseerimise, Liidu eelarve kaudu, kus oli alati võimalik iga kell raha saada nii palju, kui te seda soovisite?

T. Vähi

Teede ehitus ja korrashoid on väga pikk protsess ja teedehituse projektid võtavad 5 ja 10 aastat aega. Ma ütlen ka seda, et kui me nüüd täna vajutaksime rohelisele nupule, ega siis homme teed veel korras pole. Selle kahe ja poole aasta jooksul, mis mul on tulnud teedega tegelda, olen pidevalt katsunud seda süsteemi parandada. Ma ise arvan, et mõned asjad on paremaks läinud, aga palju on tegemata jäänud ja nendega tuleb edasi tegelda. Mis puutub sellesse, et eelarves ei ole teede rida, siis sellele ma vaidlen vastu. Härra Miller võib öelda, et eelarves, kus on olemas transpordiministeeriumi kulud, on konkreetselt sees ka teede rida. Aktsiisimaksu osa ei ole aga eelarves kirjas. (Hääled saalist.) Tähendab, kui küsimus on selles, et aktsiisimaks tuleks teha teedemaksuks, siis ma leian, et see on tehniline küsimus ja arvatavasti on seda võimalik parandada. Ma ei ole selle vastu. (Hääl saalist.)

Juhataja

Kolleegid, läbirääkimised järgnevad kohe. Suur tänu! Marju Lauristin.

M. Lauristin

Härra minister, mul ongi küsimus seoses selle alternatiiviga, mis siin on välja pakutud teedemaksu näol. Teedemaksu, nagu ma aru saan, maksaksid meie vabariigi elanikud. Kui palju on neid läbisõitjaid, kes tangivad meie tanklates ja kes maksaksid aktsiisimaksu meie vabariigile?

T. Vähi

Vaadake, küsimus on selles, et kui see läbisõitja võtab kütuse Eesti tanklast, siis ta sisuliselt maksab seda maksu.

M. Lauristin

Ma küsisin, palju neid on? Umbes.

T. Vähi

Ei ole arvestust peetud selle üle ja ma tõesti ei oska proportsionaalselt öelda, missugust osa kütusest kasutavad autod väljastpoolt vabariiki ja missugust osa meie autod omakorda väljaspool vabariiki. Ma arvan, et meie omad sõidavad siiski rohkem väljaspool, nii et tasakaalustus on nagu meie kasuks.

Juhataja

Suur tänu, härra Vähi! Tundub, et praegu küsimusi rohkem ei ole.

Kolleegid, ma värskendan teie mälu, kuidas me seda päevakorrapunkti käsitlema hakkame. Tegemist on kiireloomulise küsimusega, nagu te teate. Siis järgneb põhjalik arutelu. Avame läbirääkimised ning meil oleks vaja teada eelarve-majanduskomisjoni seisukohta. Kas eelarve-majanduskomisjon on praegu valmis kaasettekandega esinema? Kalju Koha, palume kõnetooli.

K. Koha

Austatud juhatus, lugupeetud kolleegid! Ega eelarve-majanduskomisjon pikka juttu teile ei aja. Täna me oma koosolekul seda seaduseelnõu ametlikus korras ei arutanud, kuid seoses lisaeeelarve seaduse eelnõuga me siiski seda puudutasime ja vaatasime kahte punkti, sest see seaduseelnõu, mis teile ette on antud, on kaheosaline. Üks on aktsiisimaksu määra tõstmine alkoholile. Seda nomenklatuuri ei ole mõtet ette lugeda. Ja teine on siis see naftasaaduste pool: bensiin ja diislikütus. Ja me hääletasime läbi ka vastavalt. Alkoholi suhtes majanduskomisjonil vastuväiteid ei olnud. Majanduskomisjon toetab seda aktsiisimaksu määrade tõstmist nii, nagu ette pandud, kuid naftasaaduste aktsiisimaksu määrade tõstmisel läksid meie majanduskomisjoni liikmete arvamused lahku. Tuletaks teile kõigile meelde, et aktsiisimaks on kaudne maks, mida rakendatakse tarbimise reguleerimiseks ja riigieelarve tulude saamiseks. See on aktsiisimaksu seaduse 1. paragrahv. Nii et siit ka meie lahkarvamused. Sest on selge, et kui aktsiisimaksu määrad tõusevad, siis alkoholi me ei pea jooma igäüks, aga bensiin ja naftasaadused on sisuliselt meie elu osa ja selle kaudu tõusevad ka toodangu omahinnad. Oleks loogiline mitte tõsta, kuid teiselt poolt: Eesti Vabariigi kütusebilanss maailmahindades on 1,1 miljardit dollarit – vähemalt ühest paberist sai niimoodi välja loetud – ja meie enda potentsiaal selles on kuskil 300 miljonit dollarit. Nii et lõviosa oma kütusest me ostame sisse ja riik oleks ka kohustatud läbi selle maksu reguleerima selle tarbimist. Ei saa ju vahet teha, kellele anname ja kellele mitte. Fondimajanduse jaotusega oleme ju tõestanud, et see süsteem ei hakka tööle. Kõige parem vahend on, kui rahanumber on ees ja sa pead mõtlema, et kas ostad või ei. Nii et Ülemnõukogul jääb teha valik, kas tõstame seda maksumäära või ei. Ja nagu härra transpordiminister ütles, olukord võib kujuneda selliseks, et see hind tõuseb ilma meie maksumääratagi nii soliidiselt, et mõjub šokeerivalt. Nii et rohkem eelarve-majanduskomisjonil öelda ei ole. Ühes küsimuses oleme ühel meelel, teises küsimuses on meil lahkarvamusi. Otsustama peab Ülemnõukogu. Aitäh!

Juhataja

Nüüd minupoolne küsimus. Kas eelarve-majanduskomisjon soovitab esimese lugemise lõpetada või mitte?

K. Koha

Ma ei saa sellele vastata, kuna me ei ole sellist otsust teinud. Me peame selle siis kohe ära tegema.

Juhataja

Pidage töö korras nõu, saadikud peavad niikaua läbirääkimisi.

K. Koha

Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Mart Madisson.

M. Madisson

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Lisaeelarve, mida ma nimetaksin inflatsioonieelarveks, ühe osana on ette nähtud siis aktsiisimaksu tõstmine alkoholile ja bensiinile ning diislikütusele. Tervikuna saaks siit täiendavalt tulu käesoleval aastal 62,6 miljonit rubla, kusjuures alkoholist siis 45 miljonit ja bensiinist-diislikütusest 23,9 miljonit rubla. See on see osa, mis veel nüüd sel aastal saada on, kuna aktsiisimaksu teatud protsent oli juba varem olemas, see on see täiendav osa. Ja me vist kõik saame aru, miks valitsus ei tee ettepanekut toiduhindu tõsta.

Ma arvan, et praegu siiski ei ole aeg aktsiisimaksu tõstmiseks bensiinile ja diislikütusele, kuigi ma väga jagan härra ministri paljusid argumente selle kasuks, et seda tuleks tõsta. Ma rõhutan veel kord, et praegu ma leian, et ei ole aeg selle tõstmiseks. Miks siis? Kõigepealt esitatud aktsiisimaksuga kütusele käivitame me uue hindade tõusulaine. Kasvavad muidugi kõigepealt põllumajandussaaduste hinnad, kuid mitte ainult põllumajandussaaduste hinnad, vaid ka tööstuskaupade hinnad transpordikulude tõttu. Hinnad tõusevad siiski ja meil on võib-olla raske prognoosida, kui palju need tõusevad, aga ma võin ka seda öelda, et kasv on olnud alati suurem kui see põhjus, miks seda tõstma peab. See on esiteks.

Teiseks. Meie elanikkonna liiklemine on muutunud ikkagi juba küllaltki keeruliseks, eriti pärast viimast bussipiletite hinna tõusu, mis oli ju teatavasti küllaltki suur ja ränk ning inimeste teatud kontingendile mõjus see ikkagi täiesti šokina. Ja kui nüüd sellele otsa järgneb kohe ka eraautode liiklemise kallinemine, on väga suuri probleeme rahvahulkades. Ja juba ammu pole eraauto meil mingi luksusasi, vaid ikkagi tarbeasi, eriti maal. Seletuskirjas on kirjutatud, et see raha läheb maanteedele, aga ka raudtee-, vee- ja meretranspordi arendamiseks. No siit muidugi tekib kohe küsimus, miks siis peab autoomanik kinni maksma näiteks meretranspordi arendamise.

Kolmandaks. Bensiini ja diislikütuse hind kasvab pidevalt niigi, ilma aktsiisimaksu tõstmata. Ja ma usun, et lähematel kuudel või tuleval aastal tõuseb see tänu sellele, et peame hakkama kütust ostma kommertshindadega, mis ju praegu juba toimub. Tähendab, kommertshinnaga bensiini ja diislikütuse ostmise suhe, proportsioon kindlasti kasvab, seda me ei saa ju keegi eitada. Tähendab, ilma selle aktsiisimaksuta, ma loodan – noh, võib-olla ma eksin – tõuseb meie autokütuse ja ka traktorikütuse hind tunduvalt. Võtame seda kui tõsiasja ja sellepärast, kui me selle aktsiisimaksu juba praegu siin Ülemnõukogus kinnitame, siis Ülemnõukogu aktsepteerib eestimaalastele toreda asja küll.

Ja veel on siin terve rida ohte, millest võib-olla on varagi rääkida. Bensiini aktsiisimaks teeb seda, et autoomanik maksab ju tegelikult kahekordselt: kõigepealt bensiini eest aktsiisimaksu näol ja teist korda, kui ta läheb poodi ja aktsiisimaksu tõttu on kaubad seal kallimad. Sellepärast on siin minu arvates suur vahe, kas teha seda praegu aktsiisimaksu või teedemaksu kaudu. Ma usun, et teedemaks niimoodi inimese taskut kahekordselt ei tohiks kergendada.

Ja veel. Seni põhjendati meie autode hinda, millest siin ka härra Mets rääkis, sellega, et sinna sisse on programmeeritud juba kulutused teedele. Kas see nüüd enam ei kehti? Meie autode hinnad on tõusnud ju küll mitmekordselt, kas see raha siis selle vana reegli järgi enam ei kehti?

Ja veel on oht, et kui me täna kinnitame aktsiisimaksu lisa või selle aktsiisimaksu lisa bensiinile, diislikütusele, ma kardan, et mõne aja pärast kinnitame siin saalis ikkagi ka teedemaksu. Ja siis oleks see jälle kahekordne maks. Nii et ma veel kord kordan, et momendil ei tohiks me seda kinnitada. Kust aga siis võtta raha nende programmide finantseerimiseks, mis eelarves on ja kus on arvestatud juba aktsiisimaks sisse? Ma ei saa hästi aru. Härra Vähi ütleb, et see raha läheb teedele, meretranspordile ja ühesõnaga kõigele transpordiga seotule, aga kui ma ei eksi, siis härra Miller mainis siin, et see on ka üks osa, mis läheks käibemaksu ärajätmise kulude katteks lihale ja piimale. Nii et siin on väike vasturääkivus. Või oli alkohol see, mis läheb lihale ja piimale – siis ma vabandan.

Minu arvates neid allikaid, kust siiski seda liha ja piima käibemaksu ärajätmise raha saada ja samuti ka teede remondiks ja korrastamiseks, on meil võimalik leida, kui me ikkagi praegu seda lisaeelarvet väga hoolega vaatame. Kõigepealt on meil paljud tulud maksustamata. Härra Miller teab seda väga hästi, aga me ei saa neid makse kätte. Mõningatel hinnangutel on need väga suured summad. Katsume siis seal pressi peale panna ja raha kätte saada.

Muidugi teine võimalus minu arvates oleks teha vähem juurde valitsusstruktuure, mis ikka hädavajalik ei ole, arvestades meie viletsat olukorda ja rahapuudust. Vaatame ikka neid asju veel. Praegu tundub, et neid on küllaltki kergekäeliselt juurde tehtud. Kolmandaks allikaks on, nagu on ka välja pakutud, reservfond, mida juba võiks siin hakata vaatama. Sest need summad ei ole nii suured, kui on praegu aktsiisimaksust ette nähtud. Neljas võiks olla tõepoolest alkoholi tootmise laiendamine. Ja veel: doteerime vähem seda liha ja piima, mida me tarnime Nõukogude Liitu. Siin on ju praegu suur ülekohus. Neid asju arvesse võttes ma palun küll tungivalt seda aktsiisimaksu kütustele mitte heaks kiita ja ma teen ettepaneku seaduseelnõust jätta välja punkt 3. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid, ma vabandan ninatarkuse pärast, kuid praegu oleks nagu soovitatav sõnavõttud suunata sellele, kas lõpetada esimene lugemine. Sest ka siis on õigus ja vajadus esitada parandusettepanekud 24 tunni jooksul komisjonile. Ja kui esimene lugemine on lõppenud, siis me suuname sõnavõttud sellele, kas seadus vastu võtta ja millisel kujul. Peame teadma neid asjaolusid, muidu me peame väga pikalt nõu, peame läbirääkimisi ja ei saa esimest lugemist lõpetatud, eks ole? Kes soovib veel sõna? Aldo Tamm.

A. Tamm

Lugupeetud kolleegid, ma tuleks oma küsimuses tõstatatud probleemi juurde tagasi. Ma kardan, et toiduainete hinnad tahes-tahtmata tõusevad, kui põllumehed peavad nüüd selle lisanduva aktsiisimaksu näol diislikütuse eest hakkama rohkem maksma. Ja mul on ettepanek, et valitsus tooks meie ette meetodika või lahenduse, kuidas hüvitada põllumeestele see kütusehinna tõus. Isiklikult näeksin võimalust, et talu või majandi konkreetselt realiseeritud toodangu pealt, olgu see siis taime- või loomakasvatussaadus, arvutada koefitsient ja selle järgi hüvitada see hinnavahe. Enne seda küsimust päevakorda mitte võtta. Aitäh!

Juhataja

Nii et ma palun, kolleegid, suunata sõnavõttud sellele, kas lõpetada täna esimene lugemine või

mitte. Teisel juhul, kui näiteks eelarve-majanduskomisjon positiivset hinnangut ei anna või mõni saadikufraktsioon nõuab tagasilükkamist, tuleb mul hääletusele panna. Suur tänu! Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kõnetoolist kõlas juba väljend "inflatsioonieelarve", mina kasutasin sama sõna eelarve-majanduskomisjoni istungil. See kinnitab valitsuse püüet mitte kärpida oma kulutusi, riigi kulutusi, vaid suurendada neid maksustamisega. Ma arvan, et võib olla kaks tendentsi. Üks: kasutada diferentseerimist ja saada selle arvel mingit tulu, kui teistes vabariikides pole inflatsioon veel nii suur. Teise tendentsi puhul võiks olla eesmärgiks vähendada seda inflatsiooni nii palju kui võimalik. Me peame kaaluma, mis on Eesti rahvale kasulik. Kui diferentseerimisest rääkida, siis selle tagajärjel kannatavad kõige vähem kindlustatud elanikkonnakihid Eestis, eelkõige need vanemad inimesed, kel on hoiukassas 1000–2000 rubla. Kui me selles tempos edasi läheme, siis muutub nende raha aasta lõpuks nulliks. Sellel tühjal kohal on võib-olla kergem Eesti kroonile alus panna, aga kas valijad meile selle eest aitäh ütlevad. Mis puutub konkreetseesse seadusse aktsiisimaksu kohta, siis peame endale selgeks tegema, kas me anname nõusoleku inflatsioonimehhanismi hoogustamiseks või ei. Kõik muud mõtisklused selle üle, et valitsus võib mingil moel dotatsiooni anda või selle raha põllumajandusse tagastada, ei vii meid kuhugi. Mehhanism hoogustub üha enam, kui ka dotatsioonid muutuvad põrmuks. Peale selle peame kindlalt teadma, mille poole me püüdleme. Kas me tahame turumehhanismi, mille puhul need mehhanismid reguleerivad end põhiliselt ise, või seda, et valitsuse ja meie kätte koonduks üha rohkem vahendeid, mida me voluntaristlikult jagaksime nii või teisiti. See oleks tagasipöördumine sotsialistliku jaotamise juurde. Seepärast teen majanduskomisjoni liikmena enda nimel isiklikult ettepaneku tagastada see seaduseelnõu valitsusele. Tänan!

A. Paju

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Me oleme kuulnud väga erinevaid ütlemissi pakutavate seaduseelnõude kohta. Ja täna, kuulates siin transpordiministri väljaütlemisi ja neid loodetavaid muutusi, mis aktsiisimaksuga naftasaadustele tuleb, tekib muidugi ihukarvu püsti ajav tunne. Kuid ma ütlesin küsimuseski, milline on meil "Boržommi" ja "Värska" hind, ja see ei aja sugugi meil ihukarvu püsti. Härra Madissooni kõhklustest tulenevalt oleks mul ettepanek. Enne kui me päris kindla ei või jah ütlemine, oleks palve, et öeldaks, milline on toodete omahind. Näiteks piima omahind ja missugune protsent läheb transpordile. Ja kas

näiteks aktsiisimaksu tõstmine kajastub piima omahinnas või on see põhjuseks, et seda võib tõsta rohkem? Selles suhtes on mul niisugune ettepanek: esimene lugemine siiski lõpetada, teisel lugemisel esitada see analüüs, et saalil oleks järelduste tegemiseks ja lõpplahenduse langetamiseks enam kindlust, sest nendes seostes me ei lähtu praegu siiski üldriiklikelt seisukohtadelt. Esimees lähtub esimehe seisukohalt, autoomanik lähtub oma mätta otsast ja ametkond lähtub ametkondlikust seisukohast. Meil peaks andmestik olema suurem.

Juhataja

Suur tänu! Ma paluksin Kalju Koha ette.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Töö korras uurisin eelarve-majanduskomisjoni liikmetelt nende arvamust. Härra Kois on ainukene, kes on vastu. Komisjoni ettepanek on lõpetada esimene lugemine ja suunata seaduseelnõu teisele lugemisele. Ja nüüd omalt poolt isiklikult, kui tohib, härra Pajule vastuseks. Põllumajanduses on energeetika osa omahinnas, s.o. elekter ja kõik muu kokku on 2–5%, bensiini osa sellest on alla protsendi. Need on proportsionaalsuhted ja nii oli see paar aastat tagasi. Praegu on need suhted samasugused. Maailmas on energia osa omahinnas vägagi soliidne, ületab 10–20%, olenevalt tootmisliigist. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Komisjoni seisukoht on teada, ettekandjad on esinenud, kes sõna on soovinud, on sõna saanud, laekunud on üks parandusettepanek. Ükski fraktsioon ei ole nõudnud tagasilükkamist. Kas loeme esimese lugemise lõppenuks? Loeme lõppenuks. Esimene lugemine on lõppenud. Ma paluksin parandusettepanekud esitada ööpäeva jooksul eelarve-majanduskomisjonile, kes koos autorite-ministritega hakkab parandusettepanekutega tegelema. Teine lugemine on järgmisel istungjärgul.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Kaubandus-Tööstuskoja arbitraažikohtu kohta" eelnõu teine lugemine

Juhataja

Kolleegid, meil on jäänud ametliku tööaja lõpuni veel 10 minutit, kas võtame ruttu ühe päevakorrapunkti veel kõne alla, mis käsitleb arbitraažikohust? Eesti Kaubandus-Tööstuskoja arbitraažikohtu seaduse teine lugemine. Kui te mäletate, meil esimesel lugemisel üldse probleeme ei olnud. Palumegi kõnetooli härra Raidla.

J. Raidla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Eesti Kaubandus-Tööstuskoja arbitraažikohtu seaduse eelnõu esimesel lugemisel oli neli probleemi, millest ma teile ette kandsin.

Eelnõu autorid ja õiguskomisjoni liikmed pidasid ka nüüd nõu, nagu ka esimesel lugemisel. Õiguskomisjoni neli parandusettepanekut on lülitatud parandatud ja täiendatud seaduseelnõu projekti enne teise lugemise algust. Et mitte korrata esimesel lugemisel tehtud ettekande põhipostulaate, milleks ilmselt vajadus puudub, ma kannan teile selguse mõttes ette, millised on need neli parandust, mis kooskõlastati õiguskomisjoniga ja viidi teksti sisse.

Esimene parandus sisaldub §-s 1. On tehtud täpsustus selle kohta, et Eesti Kaubandus-Tööstuskoja arbitraažikohus on sellesama tööstuskoja poolt moodustatav kohus. Teine täiendus on samuti sisse viidud § 1. Nimelt on lisatud sellele paragrahvile teine lõige, millega on sõnaselgelt kinnitatud, et arbitraažikohus on mitteriiklik institutsioon, ja üheselt öeldud, et ta ei kuulu ega saagi kunagi kuuluma riigikohtute süsteemi, mille reform teatavasti meil lähema kahe kuu jooksul ees seisab.

Kolmas täiendus tehti § 3 lõikesse 2, kus viidati selgelt ära, et arbitraažikohtu reglement töötatakse välja ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjoni arbitraažireglemendi alusel. Teatavasti see ÜRO poolt vastuvõetud reglement on dateeritud kuupäevaga 15. detsember 1976, resolutsioon nr. 31/98. Arbitraažikohtu tegevuse reglementeerimine, kogu protsess ja reeglistik, mille järgi õigusemõistmine vahekohtus käib, saab selle reglemendiga paika pandud ja on välistatud vajadus neid küsimusi lahendada käesoleva seaduseelnõu raamides ning ühtlasi on viidatud ka selge alus, mille järgi see reglement konkreetsel juhul kehtestatakse. Paragrahvist 5 on välja jäetud mittevajalik viide sellele, et arbiterid on erapooletud. On konstateeritud ainult tõsiasi, et nad on kohustuste täitmisel sõltumatud, mis

loob teatavad keelavad tingimused näiteks riigiorganitele või asjasse mittepuutuvatele isikutele avaldada survet või muul viisil mõjustada arbiteride tegevust. Sellega on eeltoodud neli täiendust ka seaduseelnõus arvesse võetud.

Juhataja

Täna härra Raidlat! Meie aeg on tänaseks ümber ja me lõpetame oma töö. Homme toimub istung kell 10.00. Head nägemist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

45. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

15. august 1991

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu! 45. istungjärg jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 70 rahvasaadikut, puudub 34. Kolleegid, vastavalt meie reglemendile ja eelnevale kokkuleppele palub Villu Jürjo kristlike demokraatide nimel anda täiskogu ees üle ühe seadusandliku akti eelnõu.

V. Jürjo

Lugupeetud juhataja, austatud rahvasaadikud! On ju riigi üheks esimeseks ülesandeks tagada oma kodanike heaolu ja turvatunne. Kui me nüüd arutame riigieelarvet, siis peaaegu kõigi eluvaldkondade jaoks on riigieelarves ette nähtud mingisugune rida, millest neid finantseeritakse, on ette nähtud küll summasid haridusele, tervishoiule, kultuurile, aga me ei leia sealt ainsatki kopikat religioonile. Võidakse öelda küll, et religioon on inimeste eraasi, aga eks seda peaks olema ju ka sport ja muud valdkonnad. Paraku on nõnda, et kui asi jõuab maksustamiseni, siis selle koha peal on küll kirikutele ja religioonidele ette nähtut üsna palju ridasid.

Meie Eestimaa kirikud on jõudnud ohu tunnetamiseni ja sellepärast on väga mitmelt poolt ja väga mitmel tasandil nõutud võtta midagi ette maksudega. Osadest maksudest on kohalikud omavalitsused kogudusi püüdnud kas täielikult või osaliselt vabastada, aga see on kandnud ka

juhuslikku ja kohalikku iseloomu. Kohalikud omavalitsused saavad teha maksusoodustusi ainult nende maksude osas, mis laekuvad neile, s.o. siis maamaksu ja üksikisiku tulumaksu osas. Maksud laekuvad aga väga erinevatesse rahakottidesse ja sellepärast on kristlike demokraatide saadikurühm otsustanud pöörduda Ülemnõukogu poole taotlusega vabastada Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirikud, neile kuuluvad hooned ning nende poolt tehtavad väljamaksed 50 aastaks kõikidest maksudest.

Taotlus ei ole ise nii pretseedenditu, kuna Eestis ka talud on vabastatud viieks aastaks maksudest. Ja selles kirikute taotluses on koht ka maamaksul. Linnades teadupärast on ju maamaks kuni 3 rubla ruutmeetrit. Kui me nüüd tõepoolest tagastame kogudustele nende maad, mis repressiooni käigus on ära võetud, ja koguduse talud on esialgu tunduvalt halvemal stardipositsioonil kui teised talud, siis toob maksustamine endaga kaasa maade uue sundvõõrandamise. Arv 50 on sümboolse tähendusega. Me kõneleme ju palju repressioonikahjude heastamisest. Kirikute osas midagi reaalselt ära tehtud ei ole. 50 aastat on olnud repressioonide aeg ja seetõttu palume rahvasaadikutelt heatahtlikku suhtumist meie kirikuhoonetesse ja meie kogudustesse, et ei juhtuks nõnda, et uues Eesti Vabariigis koguduste olukord muutuks veel raskemaks, kui ta oli Nõukogude Eestis, kus repressioonid olid avalikud.

Täna teid heatahtliku suhtumise eest, sest need saadikurühmad ja üksiksaadikud, kellega on kõneldud eraviisiliselt, on põhimõtteliselt olnud valmis taolist taotlust toetama. Ja lubage mul siis saadikurühma poolt otsuseprojekt anda üle.

Juhataja

Täna!

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta

Juhataja

Kolleegid, meil on jäänud kinnitatud päevakorrast arutamata teine, kolmas, neljas, seitsmes ja kaheksas päevakorrapunkt. 7. ja 8. päevakorrapunkti osas ei ole minul selgust, kes teeb ettekande. Praegu just täpsustasin asjaolusid. Seoses ettekandja puhkuse viibimisega ei saa 7. ja 8. päevakorrapunkti sellel istungjärgul arutada. Nii alustame teisest: Eesti Vabariigi

Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta. Palun kõnetooli õiguskomisjoni esimehe härra Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Otsuseprojekt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra muutmise kohta sisaldab ettepanekuid valitsuse volituste lõppemise aluste ja uue valitsuse moodustamise korra kindlaksmääramiseks. Sama küsimust on kord juba Ülemnõukogus arutatud, kuid siis oli õiguskomisjon sunnitud eelnõu tagasi võtma. Arutelu katkes tookord selle tõttu, et saadikurühmad ja üksiksaadikud esitasid väga palju erinevaid ettepanekuid, mida polnud kohe võimalik arvestada. Täna uuesti arutatava projekti aluseks on endiselt kolleeg Valeri Koisi poolt 8. aprillil k.a. Ülemnõukogule esitatud ettepanekud, mida paluti tookord läbi vaadata õiguskomisjonis ja esitada Ülemnõukogule ühine seisukoht. Kolleeg Valeri Kois osalebki kaasautorina kõigis õiguskomisjonis toimunud aruteludes ja samuti osales otsuseprojekti arutamisel reglemendi töögrupp eesotsas kolleeg Jaak Allikuga. Erilist tähelepanu palun pöörata projekti järgmistele osadele. § 19 lg. 5. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab valitsusele umbusalduse avaldamise või valitsuse esimehe, peaministri või kogu valitsuse tegevuse võimatuse küsimuse absoluutse häälteenamusega avalikul hääletamisel. Teiseks, § 20 lg. 5. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu arutab läbi ja nimetab ametisse valitsuse isikkoosseisu tervikuna avalikul hääletamisel lihthäälteenamusega, kusjuures sellise otsuse poolt peab olema vähemalt 2/5 Ülemnõukogu kõigist liikmeist. Ja viimane, olulisi muudatusi hõlmav säte on § 21 lg. 3. Eesti Vabariigi Valitsuse liikmel on õigus esitada valitsuse esimehele, peaministrile avaldus oma volituste mahapaneku kohta, kusjuures valitsuse esimees-peaminister on kohustatud valitsuse liikmed ametist vabastama kahe kuu jooksul, teatades sellest Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumile. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi härra Antonile? Ei ole. Ma tänan härra Antonit! Kas meil on selles küsimuses ka kaasettekanne? Ei ole kaasettekannet. Avan läbirääkimised. Liia Hänni.

L. Hänni

Austatud kolleegid! Ei ole ilmselt kahtlust, et käesolev eelnõu puudutab üht kõige keerulisemat ja tähtsamat põhiseaduslikku küsimust: nimelt rahvaesinduse ja valitsuse volituste ja tasakaalustamise küsimust. Sellepärast tuleb meil veel ja veel kõik sätted läbi

kaaluda. Ma püüan teile praegu esitada mõned mõtted ja ettepanekud käesoleva eelnõu kohta, mis sündisid vahepealsest mõttetööst suure hulga saadikute ja valitsuse esindajate osavõtul.

Kõigepealt § 19 punkt 4, mis näeb ette, et Ülemnõukogu võib võtta vastu otsuse valitsuse esimehe või valitsuse tegevuse võimatuse kohta. Tegevuse võimatus – see formuleering on küllaltki ebamäärane. Kui me õiguskomisjonis arutasime seda eelnõu lõiku, siis mõtlesime eelkõige peaministri haigust või mõnda poliitilist sündmust, mis võiks viia valitsuse töö tõkestamisele. Siiski veelkordsel kaalumisel leidsime, et selliseid ebamääraseid sätteid ei tohiks käesolevasse eelnõusse jätta, vaid seaduseelnõus Eesti Vabariigi Valitsuse kohta tuleks teha vajalikud muudatused ja kirjutada lahti, mis juhul siis on peaministri tegevus tõkestatud ja valitsuse tegevus tõkestatud. Ja vastavalt sellele on ka meie ettepanek § 19 lg. 4 välja jätta ja vastavalt ka teistes sätetes, kus nimetatud küsimust puudutatakse, lõigud välja jätta.

Juba eelmine kord, kui me antud eelnõu arutasime, oli üleval küsimus sellest, kui tihti võib algselt umbusalduse avaldust valitsusele. Ja ka tookord oli kaalumisel ettepanek, et seda ei tohiks teha väga tihti. Teeme ettepaneku lisada § 19 punkt 4 lõppu veel järgmine formuleering: "Kui Ülemnõukogu lükkab umbusalduse avaldamise ettepaneku tagasi, siis ei saa küsimuse päevakorda esitanud Ülemnõukogu liikmed või Ülemnõukogu saadikurühmade liikmed seda uuesti nõuda enne kolme kuu möödumist." Ma juhin tähelepanu, et see piirang ei kehti Ülemnõukogu Presiidiumi kohta, kellele jääb õigus ükskõik millisel ajahetkel küsimust uuesti päevakorda võtta. Me arvame, et see distsiplineerib meid kõiki ja sunnib läbi mõtlema, kui põhjendatud on meie ettepanekud.

Järgmine parandusettepanek puudutab § 20 lg. 1 ja parandusettepanek tuleneb sellest, et vastavalt sellele eelnõule võib meil moodustada ka vähemusvalitsuse. Ja selleks, et ei tekiks olukorda, kus Ülemnõukogu Presiidium esitab peaministri kandidaadiks vähemuse esindaja, juhul kui enamus on olemas, on ettepanek § 20 lp. 1 sõnastada järgmiselt: Ülemnõukogu Presiidium esitab kahe nädala jooksul pärast valitsuse volituste lõppemist Ülemnõukogule kinnitamiseks valitsuse esimehe, peaministri kandidaadi, keda on nimetanud oma kirjalikus avalduses üle poole Ülemnõukogu valitud liikmetest. Juhul, kui sellist kandidaati pole, esitab Ülemnõukogu Presiidium sama tähtaja jooksul pärast eelnevaid konsultatsioone kõigi Ülemnõukogu fraktsioonide ja sõltumatute saadikutega kandidaadina isiku, keda toetab kirjaliku avalduse alusel enamik Ülemnõukogu valitud liikmetest.

Järgmine parandusettepanek puudutab § 21 ja siin me tahaksime tagasi pöörduda ettepaneku juurde teha valitsuse paikapanek, ametisse nimetamine, aga samuti üksikute ministrite ametisse nimetamine, juhul kui toimuvad muudatused, avalikul hääletamisel. Ja samuti juhul, kui toimub üksiku valitsusliikme vabastamine, teha seda samuti avalikul hääletamisel ja mitte

absoluutse häälteenamusega, sest see ei lähe kokku meie põhimõttega, mis on väljendatud § 20 lg. 5, kus võimaldatakse 2/5-ga valitsus kinnitada, et ka valitsusliikme vabastamine oleks võimalik lihthäälteenamusega, kusjuures neid hääli peab olema vähemalt 2/5.

See on nüüd kõik nende parandusettepanekute kohta, mis vahepeal on sündinud. Ja selleks, et neid saaks veel kord kaaluda nii õiguskomisjonis kui saadikurühmades, ma teen ettepaneku selle eelnõu vastuvõtmine praegu katkestada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Aga katkestamisetpanek tuleks kirjalikult esitada mulle. Aga seni läbirääkimised jätkuvad. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Ma ei kavatsenud sõna võtta selles küsimuses. Ja ma lootsin, et me suudame selle otsuse vastu võtta viie minutiga läbirääkimisi avamata. Te mäletate seda vaidlust, mis siin toimus mõned kuud tagasi projekti üle: siis läks ta tagasi õiguskomisjoni. Me töötasime väga põhjalikult käsikäes lugupeetud proua Hänniga, härra Antoniga, härra Koisiga. Ja jõudsime tõepoolest kooskõlastatud variandini, mõlemad pooled tegid kompromisse. Ja selline variant on praegu teie ees. Te näete, et see eelnõu, kui me võtame praeguse valitsuse seisukohalt, tunduvalt lihtsustab praeguse valitsuse peaministril vabastada ministreid, neid asendada jne. Ja seetõttu oli mul väga kurb kuulata proua Hänni sõnavõttu, kus § 21 osas, mis on kompromissi alus, mindi tagasi täpselt selle seisukoha juurde, mis oli kolm kuud tagasi. Kompromissi alus selles eelnõus on nimelt see, et valitsus tervikuna nimetatakse ametisse avalikul hääletamisel ja üksikud ministrid, kui nende nimetamine hiljem tekib, nimetatakse ametisse salajasel hääletamisel, s.t. konkreetse isiku hääletused on salajased. Proua Hänni ettepanek viib meid uuesti vastuollu reglemendiga. Me peame uuesti reglementi muutma, ma pean uuesti rääkima seda, mis ma rääkisin kolm kuud tagasi. Täheandab, asi on kahjuks tagasi nullseisus. See on see muutus § 21 osas. Mis puutub muutusi §-s 20, mida ma nüüd esimest korda üldse kuulsin, siis need muutused on minu meelest üsna naljakad. Täheandab, proua Hänni pakub seda, et Ülemnõukogu Presiidiumilt võetaks õigus esitada uus peaministri kandidaat. Selle asemel korraldatakse siin saalis n.-ö. rahvahääletus või rahvaküsitlus. Enne kui valitsus ametisse pannakse, selgitatakse, kas sellel valitsusjuhil on 53 toetajat. Või kui seda ei ole, kas teda toetab enamus või vähemus. Eriti seda viimast protseduuri on selles saalis hoopis kummaline teha. Enne käib siis mingi leht ringi ja korjatakse allkirju, siis minnakse härra Rüütli juurde ja öeldakse, et me saime 42 või

54 häält kokku. Nüüd te peate nimetama selle või teise isiku peaministriks. Ma ei saa aru, milleks see üldse vajalik on. Ülemnõukogu otsustab lõplikult uue peaministri või peaministri üle mitte tema isikuomaduste, vaid selle valitsuse koosseisu alusel, mille ta esitab Ülemnõukogule, ja siis me hääletame ta lõplikult ja näeme, kas tal on 42 või 53 poolthäält. Me läksime selle peale, kui ma nüüd opositsiooni nimel räägin, et me oleme nõus vähemusvalitsusega, oleme nõus 42 häälega.

Tähendab, mulle on sügavalt arusaamatu, miks proua Hänni või tema selja taga seisvad ringkonnad praegu hakkasid seda eelnõu üldse puutama – pärast seda, kui me tõesti koos õiguskomisjonis selle kooskõlastasime. Mul jääb üle nõustuda proua Hänni ettepanekuga mitte seda eelnõu edasi arutada, katkestada ja jätkata siis kooskõlastamisi. Igatahes kui ta hääletamisele läheb, siis ma teen ettepaneku oma fraktsioonile ja teistele inimestele, kes tahavad kooskõla põhimõttel töötada, hääletada selle proua Hänni parandustega eelnõu vastu või hääletada poolt nii, nagu see on meile esitatud.

P. Kask

Lugupeetud spiiker, kallid kolleegid! Ma toetan ju ka eelkõnelejaid selles osas, et nähtavasti tuleb tänane arutelu katkestada ja jätkata siis kooskõlastamisprotsessi õiguskomisjonis. Üks põhjusi, miks neid lisaettepanekuid tehti, oli ikkagi see, et õiguskomisjonis see nn. kooskõlastusprotsess käis enne läbirääkimisi fraktsioonides. Teiseks, õiguskomisjonis ei ole esindatud valitsus, kellel oli ka kahtlemata omapoolne nägemus selle seaduseelnõu kohta, kuna see puudutas ikkagi väga otseselt tema seisundit. Ja mõned ettepanekud, mis valitsuselt laekusid, arutati läbi küllaltki suurel saadikute koosolekul, seal viibis 50 saadikut. Ja need on ettepanekud, mis liiatigi väljendavad nende saadikute hulgas saavutatud konsensust.

Ühe küsimuse Liia Hänni unustas ette kandmata, ta palus seda minul teha. Nimelt on meil veel üks ettepanek: lisada §-le 19 veel üks punkt, mis kõlab umbes nii, et Eesti Vabariigi Valitsus võib Ülemnõukogult nõuda usaldushääletust koos otsuse või seaduse eelnõu hääletusele panekuga. Valitsus loetakse usalduse kaotanuks, kui vastavalt käesoleva paragrahvi lõikele 5 võtab Ülemnõukogu vastu umbusalduse otsuse. Vastasel juhul loetakse eelnõu Ülemnõukogu poolt vastuvõetuks. Selle ettepaneku mõte on sundida opositsiooni, kes kaikaid kodaratesse loobib, tegema seda siis otseselt ja tõestama seda, et valitsusel ei ole usaldust usaldushääletusel, aga mitte sel teel, nagu seda tehti näiteks Prantsusmaal, et blokeeriti seaduseelnõude vastuvõtmist. Sellega blokeeritakse kogu areng riigis, samal ajal aga ei suudeta vahetada valitsust. See on siis mehhanism, mis on disainitud Prantsusmaal,

kasutusele võetud päris mitmes Euroopa riigis, kaasa arvatud Saksamaal just selleks, et vältida niisuguseid ebaloomulikke kriisiolukordi riigis.

Mul on veel üks mõte, mida ma tahaksin jagada. See ei ole ettepanek, see on toetus ühele põhimõttele, mis eelnõus on väljendatud. See on see, et kõige tähtsamad hääletused parlamendis peavad olema avalikud. Itaalia on üks näide neist riikidest, kes vaevlevad väga sageli valitsuskriiside käes, ja spetsialistid on väga üksmeelsel arvamusel, et üks oluline selle põhjus on põhiseaduse puudus Itaalias. Puudusi on palju, aga kolme kõige tähtsama põhjuse hulgas märgitakse seda, et hääletused Itaalia parlamendis on sageli salajased. See ei võimalda sõlmida siduvaid ja hästi pidavaid kokkuleppeid erinevate poliitiliste jõudude vahel, sest puudub kontrolli võimalus. Kui meie soovime oma fraktsioneerunud parlamendis ja ühiskonnas, et hakkaksid toimima kokkulepped, et hakkaks tööle koostöö erinevate poliitiliste jõudude vahel, siis on selleks vaja luua ka tingimused. Ja üks neist tingimustest, väga tähtis tingimus on tähtsate hääletuste avalikkus.

Ma toon veel ühe näite. Väga hiljuti tuli ilmsiks Lääne-Saksamaal pärast ühinemist Ida-Saksaga üks vana poliitilise afääri põhjus. Nimelt, vist 1970. aastate alguses hääletati Lääne-Saksa parlamendis valitsuse moodustamist. Ja kõigi imestuseks tulid mõned hääled puudu. Valitsus jäi moodustamata, ehkki erakondade vahel oli kokkulepe sõlmitud ja rehkendused näitasid, et oleks pidanud tulema välja. Nüüd hiljuti selgus ja kohtulikult tuvastati, et vähemalt üks hääl oli ära ostetud Stasi, Ida-Saksa luure poolt ja muuseas väga odavalt. Täna tähelepanu eest!

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei tahtnud esineda kaasettekandega, sest mulle näis, et möödunud korral selgitasin ma küllalt selgesti selle seaduseelnõu eesmäärke. Ent arutelu käigus olen sunnitud seda tegema. Tahan veel kord öelda, et selle seaduseelnõu eesmärk ei olnud mitte mingi konkreetse valitsuse errumine, mitte mingid antud hetke poliitilised huvid, vaid hoopis midagi muud. Ausalt öeldes olen ma väsinud meie praegusest tööst parlamendis. Puudub igasugune kord. Selles parlamendis pole võimalik mingis küsimuses kokku leppida. Meil on tegelikult 104 fraktsiooni.

Hääletamine on meil tähtsates küsimustes salajane ja isegi siis, kui lepid kokku kõigi 104 fraktsiooniga, pole mingit tagatist, et kokkuleppest kinni peetakse. Sellistes tingimustes pole stabiilne riik ega ka stabiilne valitsus võimalik, majandusest rääkimata.

Kui me tahame sellest olukorrast võitu saada, siis peame seda tegema juba praegu, praeguse koosseisuga. Tulevane parlament peab aga tingimata rajanema parteilisel alusel, fraktsioonid

peavad põhinema tugeval parteidistsipliinil. Kuid seda ootama jääda ei saa, liiga palju kulub aega. Me peame midagi otsustama või otsekohe selle parlamendi laiali saatma ja uue, normaalse parlamendi looma. Just selle eesmärgi saavutamiseks, s.t. parlamendi struktureerimiseks, koostatigi see seaduseelnõu. See pidi lahendama kaks probleemi. Esiteks andma võimaluse moodustada koalitsioonivalitsus täielikult koalitsioonikokkulepete alusel. Ja selle tagatiseks, et need täidetakse, on see, et kogu valitsus määratakse kohale korraga. Teine probleem, mida ma püüdsin lahendada, on see, et parlamendis peab kõik olema avalik, s.t. tuleb sisse viia lahtine hääletamine. Seni, kuni meil on salajane hääletamine, eriti kaadriküsimustes, ei ole meil normaalset parlamenti.

Nüüd aga mõni sõna kompromissidest. See kompromiss, mis leidis aset õiguskomisjonis, ei rahulda mind. See oli kompromiss härra Alliku ja härra Kase arvates. Mind lihtsalt sunniti sellele minema ja nõustuma selle seaduseelnõu variandiga. Minu arvates peab siiski jääma 53 hääle kvoot, mis on vajalik valitsuse kinnitamiseks. Kask teeb ettepaneku vähendada seda arvu 42-le. Minu meelest peab kindlasti olema lahtine hääletamine kõigis kaadriküsimustes, aga mitte salajane, nagu nõuab härra Allik üksikute isikute suhtes. Tahan rõhutada, et kui me jätame salajase hääletuse võimaluse, siis tegelikult nullistab see kogu seaduseelnõu. Kui härra Kase ettepanekuga vähemusvalitsuse moodustamise võimaluse kohta võib nõustuda või seda võib vähemalt kaaluda, siis salajase hääletamise säilitamise suhtes ei või kompromissi lubada. Nüüd mõni sõna presiidiumist. Selle küsimuse tõstatasid eelkõige presiidiumi liikmed, seejuures erinevatesse fraktsioonidesse kuuluvad ja täiesti erinevate vaadetega inimesed. Jutt on sellest, et presiidiumile tuleb teatud raamid seada. Me teame, et presiidium ei ole meil selline, nagu ta peaks olema: see tähendab, ei ole riigipea. Meil ei ole kindlaks määratud presiidiumi staatust ja tal on üsna ebamäärane koht meie riiklikus korralduses. Seoses sellega tekib tõsisel kahtlusi, kas presiidium kasutab õigesti neid õigusi, mida see seaduseelnõu ette näeb. Kordan veel kord, et kahtlusi tekkis presiidiumi liikmete endi hulgas. Ma ei hakka nimesid nimetama, kuid kordan taas, et need olid erinevate poliitiliste vaadetega inimesed. Seda asja tuleb tõsiselt kaaluda. Omaette küsimus on see, mil moel presiidiumile konkreetselt ettekirjutusi teha. Euroopa riikides kehtib ikkagi selline kord, et eelnevalt kogutakse allkirju ühe või teise kandidaadi ametisse määramiseks valitsuses. See on kõik, mida tahtsin selle seaduseelnõu kohta öelda.

Mulle näib, et kui meie selle probleemiga venitame ja seda komplitseerima hakkame, siis loome endale veelgi halvemad töötingimused. Ma saan väga hästi aru ja teie peate mõistma, et kõik need probleemid saab lahendada ainult kolme dokumendi – põhiseaduse, valitsuse kohta käiva seaduse ja Ülemnõukogu reglemendi raames. Need on väga tähtsad dokumendid, mida

meil vaevalt õnnestub isegi aasta jooksul välja töötada. See paber, mis teie ees laual on, ei asenda muidugi kõiki neid dokumente ja ei saa kõiki küsimusi lahendada. Ent see võimaldab lahendada kõige elementaarsemad probleemid, millest sõltub meie töö. Seepärast ma kutsun üles konstruktiivselt töötama selle seaduseelnõu kallal. Tänan!

A. Zõbin

Lugupeetud härrad saadikud! Tahaksin repliigi korras öelda järgmist. Siin on mitu korda korratud, et kõigil meie valimistel mõjub positiivselt lahtine hääletamine. See on aga kahe teraga mõõk. Nii lahtisel kui ka salajasel hääletamisel on oma head ja vead. Tuleb selgusele jõuda, mis on vastuvõetavam. Kui inimene peab avaldama arvamust oma kõrval istuva inimese, saadiku või mingile ametikohale valitava isiku kohta, siis on minu arvates vastuvõetavam salajane hääletamine. Meie praeguses ebastabiilses ühiskonnas on see minu arvates ikkagi vastuvõetavam. Ajaloost võib leida palju näiteid selle kohta, et lahtisel hääletusel on olnud väga kurvad tagajärjed. 1933. aastal oli hitlerlikul Saksamaal kõik avalik, kõik karjusid "Heil!" ja sellele vaatamata jooksid kõik koos ühes suunas: sinna, kuhu neid ajas füürer. Masside võim ei anna mitte alati positiivseid tulemusi. Seepärast peab iga inimene tegema otsuse iseseisvalt, oma südametunnistuse järgi. Seepärast on minu arvates nendes küsimustes vastuvõetavam salajane hääletamine.

I. Fjuk

Lugupeetud kolleegid! Me oleme riigiõiguslikus protsessis ja ma arvan, et kolm kuud on olnud piisav aeg, et me saaksime järgi kaaluda kõik oma tehtu ja võimalik, et on võimalikud teatud parandused ja korrektiivid. Nimetaksin siin kolme. Esimesena see, et praegusesse eelnõusse, mis on laiali jaotatud, on sattunud valitsuse üksikliikme vabastamine võimalusel, kus on vaja absoluutset häälteenamust. See on tegelikult täpselt tänane olukord. Sellega mis tahes valitsuse koosseis muutub Ülemnõukogu pantvangiks ja seetõttu ma ei saa mingil juhul nõustuda Jaak Allikuga, kes ütles, et justnagu see küsimus oleks lahendatud. Võimalik, et see on ka trükiveana siia sisse jäänud. Seetõttu peaks seda kindlasti korrigeerima.

Teine moment, kui me tahame liikuda erakondliku poliitika tegemise poole, peame järkjärgult loobuma salajase hääletuse menetlustest ja minema avalikule hääletamisele. Seda enam taolistes küsimustes, mis puudutab valitsuse üksikute liikmete taandamist. Seetõttu ka sellest samast § 21 lõikest 2 peaks olema salajane element välja viidud. Võimalik, et see on vajalik neile, kelle teod ei lähe sõnadega kokku.

Ja kolmas, mis on seotud siis meie kõigi vastutusega oma otsustuste eest, meie tegevuse ja riigivõimu tasakaaluga, on see, et peab olema kindlasti piiritletud, mitu korda võib üks isik umbusaldust algatada teatud ajavahemikul. Ma arvan, ka kolm kuud on vähe. Viis korda kolme kuu jooksul võivad 21 saadikut seda alustada, samuti fraktsioonid, kolm fraktsiooni. Meil on palju fraktsioone, ja fraktsioonid võivad ümber mängida, kui nad leiavad, et nad jälle ei saa avaldada. Ma arvan, et see kolm kuud peaks olema kuus kuud. Selline eelnõu ilma piiritlemiseta näitab meie demokraatia viletsust ehk teisisõnu opositsiooni viletsust, kes tahab meie tegevust siin lihtsalt mänguks ja pillerkaariks muuta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, Liia Hänni ettepanek arutelu katkestamise kohta on laekunud. Samas muidugi tuleb teha ettepanek, millisel istungjärgul jätkata. Kuid läbirääkimiste lõpetamise kohta ei ole veel keegi ettepanekut teinud ja niikaua ma seda hääletusele ei pane. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meil oli poolteist kuud aega otsuseprojekti läbivaatamiseks. Ja nüüd täna alles tehakse järsku täiendusi ja muudatusi õiguskomisjoni istungil põhimõtteliselt juba kooskõlastatud projektis. Kui kaua me saame nii töötada? Arvatavasti tuleb panna hääletusele see variant, mille pakkus välja õiguskomisjon. Kui see kolleege ei rahulda, siis tuleb teha muudatused ja esitada teine variant. Kui kaua me elementaarsete küsimuste kallal nämmutame? Aeg ju läheb. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Jaak Alliku teine sõnavõtt.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud härra Fjuk! Ma lihtsalt tahan vastata sellele etteheitele, mille Ignar Fjuk tegi ka minule viidates. Teie ees oleva eelnõu § 21 tähendab seda, et kui valitsuse liige esitab lahkumisavalduse peaministrile – nii on see igas normaalses valitsuses, normaalsete inimeste suhtlemisviis –, siis vabastab peaminister ta ise ametist kahe kuu jooksul, teatab sellest meile ja teeb ettepaneku uue kandidaadi kohta. See ei tule üldse Ülemnõukogus arutusele nagu praegu. Kui aga soov valitsuse liikmest lahti saada lähtub peaministrilt, kusjuures valitsuse liige ei ole nõus ära minema, siis tähendab see, et seal taga

on sisuline probleem, sisuline eriarvamus mingis küsimuses. Siis tuleb asi tõepoolest Ülemnõukogus arutusele. Minu arvates õiguskomisjonis, kus me seda arutasime, arvati, et see nii peakski olema. On ka erandjuhtumeid ja siis me ei aruta mitte kahe inimese vahelist sobimatust, vaid mingit olulist probleemi vabariigi elus, kus ministril ja peaministril on erinev arvamus ja minister on oma arvamusel nii kindel, et ta ära minna ei soovi. Igal muul juhul, üheksakümne üheksal juhul sajast on ministri asendamine täiesti tehniline küsimus, mille teeb peaminister ise. Minu meelest härra Fjuk ei ole seda paragrahvi mõttega lugenud.

Aga kogu situatsioon on minule täiesti mõistmatu. Minu meelest on see eelnõu valitsusele või praegu olemasolevale valitsusele oluliselt kasulik. Ma pidin maha suruma endas soovi selle vastu hääletada, aga see, et valitsusk koalitsioon ise ta tagasi võtab või teda muutma hakkab, see mind lausa hämmastab. See vajab ilmselt sügavat poliitilist analüüsi.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud kolleegid! Eelkõneleja viis mind jälle mõttele, et me elame ikka ainult tänases päevas ja vaatame just seda konkreetset valitsust ja seda järgmist. Ma mõtlen, et aeg-ajalt me peaksime ikkagi vaatama ka, kuhu me üleüldse liigume. Siin on küsimus minu meelest selles, kas hääletatakse valitsuse liikmeid salaja või avalikult. Küsimus on ühest ühiskonnast teise üleminekus üldse. See tähendab vastutuse küsimust. Kui te mäletate, poolteist kuud tagasi, kui me siit laiali läksime, oli meil tegemist valitsuskriisiga. Võib-olla oligi üks fraktsioon, kes hääletas või käitus sel juhul ühtemoodi, aga kõikides fraktsioonides leidis erimeelseid, kas valitsusele avaldada umbusaldust või mitte. Opositsioon korjas neid häält ise ja igaüks teab väga hästi, kuidas loeti koridoris nurga taga numbreid kokku. See ei ole mitte mingisugune saadiku vastutus, kui toimitakse salaja, mitte alludes oma fraktsiooni tahtele. See ei ole ka valijate ees vastutuse kandmine.

Meil praegu puudub üldse Ülemnõukogus poliitiline struktuur, mis sunniks ühtegi saadikut vastutama millegi eest. Samamoodi mõttetuks on muutunud ka presiidium. Kui presiidiumi tehti, siis oli põhiargument see, et see on see poliitilise kooskõlastamise organ, aga mida seal kooskõlastatakse, kui need lambakesed siin saalis teevad ikka seda, mis nemad tahavad, mitte seda, mida tema fraktsiooni esimees kuskil koosolekul kokku on leppinud. Sellest olukorrast ei pääse ei Alliku valitsus, ei Toome valitsus, ei Savisaare valitsus, ükskõik kelle valitsus ta ka ei tuleks, kui meie oleme niisugused. Sellele üritasin ma ka avalikult tähelepanu juhtida ajakirjanduses pärast juuli kriisi, aga kas tahtlikult või siis mitteamisest, igatahes sellest ei üritatudki rääkida.

Ja lõpetuseks. Kui me tahame saadiku vastutust ja üldse ühiskonnas, meie ühiskonnas vastutuse küsimust kõrgemale tõsta, peavad saadiku ja valitsuse hääletamised olema avalikud, sest muidu ei ole saadik mitte millegagi siin Ülemnõukogus endiselt seotud. Ainus asi on avalik arvamus, mis näitab, mis mees keegi on, ja seegi võtab meil pool aastat aega. Nii et pool aastat oleme me ikka veel sellises tühimikus. Aitäh!

P. Grigorjev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Mul on tekkinud kaks küsimust. Paragrahvi 20 punktis 1 tahaksin asendada sõnad "kahe nädala jooksul" sõnadega "kahe korralise istungjärgu järel", sest vastasel juhul võib nii tõlgendada, et see on puhkuse periood. Niisiis, austusest Ülemnõukogu esimehe vastu panna kirja, et "Ülemnõukogu esimees esitab presiidiumi soovitusel mitte hiljem kui kahe istungjärgu järel" ja edasi teksti järgi. Punkti 6 peaks pärast sõnu "valitsuse koosseisu volitused" sõnastama järgmiselt: "Presiidium esitab Ülemnõukogule küsimuse Ülemnõukogu laialisaatmise kohta". Praeguses olukorras ei saaks ma usaldada sellist valitsuse koosseisu. Täna!

M. Lauristin

Lugupeetud kolleegid, ma jätkaksin seda mõtet, mida juba väljendas Andres Tarand. Praegu me ei tegele siiski mitte ühe konkreetse valitsuse probleemidega, vaid nende omavaheliste mängureeglite paikapanemisega, mis peaksid kehtima ühe, teise, kolmanda, neljanda ja viiendagi valitsuse puhul. On väljendatud niisugust seisukohta, uurides seda, mis toimub Ida-Euroopa maades. Ja meie oleme ju ka mõnes mõttes Ida-Euroopa maa. Ei saa rääkida demokraatia stabiliseerumisest enne, kui vähemalt kaks valitsust on vahetunud demokraatlikul teel. Demokraatlikul teel, see tähendab kas valimiste teel või tõepoolest demokraatlikult avalikult kokku lepitud reeglite alusel. Meie oleme nähtavasti veel üsna kaugel sellest, et olla kindlad oma demokraatia arengus.

Nii et küsimus on ikkagi üldistes printsiipides. Ja printsiipides, mis peaksid meid lähendama sihile, mida ju ka lugupeetud härra Allik on pidanud Eesti poliitikas kõige tähtsamaks, et tekiksid koalitsioonivalitsused. Koalitsioonivalitsuses vahekord näiteks fraktsiooni ja ministri vahel on sootuks erinev, kui see meile praegu on harjumuspärane. Ja seega ka küsimuse ühe või teise ministri tagasikutsumisest või paikapanekust arutab kõigepealt ikkagi läbi fraktsioon või fraktsioonide teatud ühendus, mis valitsuse taga seisab. Kas see on siis opositsioon või valitsuskoalitsioon, igal juhul peavad vahekorrad olema paika pandud ja selletõttu ka seesama salajane hääletamine on tegelikult mõttetu, kui koalitsioonid on avalikud. Ja ka koalitsioonide

otsused pole selles mõttes ju hoopiski mitte subjektiivsed ühe või teise või kolmanda isiku suhtes. Need on poliitilised valikud. Ja poliitilised valikud peaksid olema avalikud. See peaks ikkagi olema demokraatlike mängureeglite esimene printsiip. Aitäh!

H. Peterson

Lugupeetud juhataja, ma tahaksin edasi arendada paljude sõnavõtjate mõtet. Oleme siia valitud ja tulnud isiksustena. Suurem osa on fraktsioneerunud, kuid paljud mitte. Ja nüüd siin ongi küsimus, kas salajane või mittedalajane. Salajasel on palju eeliseid: inimene võib avaldada oma arvamust sõltumata, kartmata ja kõik nõnda edasi. Paljudes küsimustes osa saadikuid ütleb otse välja, julgeb välja astuda selle valitsuse vastu, kuid on kindlasti ka inimesi, kes ei ütle oma arvamust. Nad otseselt ei ole küll vastu, kuid niisugune omamoodi olek ei ütle just valijatele, kas nad on kellegi vastu või ei ole vastu ja kuidas nad üldse käituvad.

Meil on omapärane olukord nagu Kesk-Euroopa maades veel selle poolest, et võib-olla – ma ei taha küll ütelda, et see nii peaks olema –, aga võib-olla keegi on seotud mineviku kaudu kas siis KGB või ükskõik mis organisatsiooniga, nii nagu on juba tuvastatud Kesk-Euroopas. Meil seda uurimist ei ole veel läbi viidud, ei ole ka nõutud parlamendi poolt. Ning seega on vaja kõrgemal tasemel, riiklikul tasemel, näiteks valitsuse moodustamisel, ühes väikeriigis ja väikeriigiks püüdleva rahval nii nagu meie vaja saadikutel otseselt ja avalikult välja öelda, keda või mida nad üldse pooldavad. Ja seetõttu mina olen selle poolt, et vähemalt valitsuse kinnitamisel ja sellel tasandil peame kasutama ikkagi avalikku hääletamist. Aitäh!

J. Kass

Lugupeetud eesistuja, kallid kolleegid saalis! Minu jaoks on siin antud otsuses palju lahtisi otsi, segadust ja isegi vasturääkivusi. Kuid alustame siis otsast. Näiteks §-s 20 on öeldud, kuidas toimub valitsuskabineti moodustamine. Punkt 4 määrab ära, mis juhtub siis, kui esimest kabinetti ei nimetatud. Sellisel juhul peab presiidium esitama ühe nädala jooksul uue kandidaadi. Aga kuidas toimub järgmise kabineti moodustamine, selle kohta ei ole öeldud, kas ta toimub nii nagu eelmise puhul või mitte. Ma teeks ettepaneku täpsustada. Täheleb, punkt 4 lõpetada nõnda: "... ja kabineti moodustamine toimub käesoleva paragrahvi punktide 2 ja 3 alusel." See klappib ka matemaatiliselt, sest kahe kabineti moodustamiseks läheb kokku 9 nädalat aega. See mahub 10 nädala nõude sisse, mille jooksul, kui need ei ole moodustatud, läheb Ülemnõukogu laiali.

Suuri segadusi on minu jaoks §-s 21, kus räägitakse valitsuse üksikliikme vabastamisest ja nimetamisest. Esiteks mulle ei meeldi see, et vabastamine ja nimetamine ei toimu võrdsetel alustel. Ühel juhul nõutakse 2/5, teisel juhul absoluutset häälteenamust. Minu meelest see ei ole õige, sest see ahistab esiteks valitsuse esimehe õigusi ja teiseks tekitab tupikolukorra, kus siiski liiget ei vabastata. Ma teen ettepaneku, et ametist vabastamine ja ametisse nimetamine toimub üksikliikme puhul võrdsetel alustel. Teiseks, § 21 punkt 1 on minu jaoks sõnastuselt segane: "Eesti Vabariigi Valitsuse iga üksiku liikme nimetab ametisse ja vabastab ametist, kui see toimub valitsuse esimehe, peaministri algatusel, Ülemnõukogu (siin peaks juba koma olema) valitsuse esimehe, peaministri ettepanekul." Ma tahaksin ettepaneku sõnastada lihtsamalt: "Eesti Vabariigi Valitsuse üksiku liikme nimetab ametisse ja vabastab ametist Ülemnõukogu, kui see toimub valitsuse esimehe, peaministri ettepanekul."

Kui valitsuse liige on vabastatud, siis ei ole siin reglementeeritud, millise aja jooksul peab peaminister esitama uue kandidaadi. Üks koht jääb tühjaks. Mis sest saab? Ma leian, et see peaks olema sõnastatud nõnda, et kahe kuu nõue kehtib, kuid ta jätkab oma volitusi, kuni on esitatud uus kandidaat ja see nimetatud. Esimees peaks vähemalt ühe kuu jooksul nimetama uue kandidaadi. Praegusel juhul on võimalus, et koht jääb täitmata. Võib-olla et esimees tahabki seda. See oleks praegu kõik. Kuid lõpetuseks siiski nii palju, et ma ei poolda kõnealuse küsimuse katkestamist. Ülemnõukogule ei tee au, kui see küsimus ei ole täpselt reglementeeritud. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, tundub niimoodi, et täiskogu seisukohad hakkavad välja kujunema. Kuidas suhtutakse sellesse, kui pärast Ants Paju sõnavõttu me läbirääkimised lõpetaksime? Või on soov jätkata? Ülemnõukogu peab seda otsustama. Kohaloleku kontroll! Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 30. Palun hilinejaid registreerida! Saame 80 kokku? 80 saadikuga saab ikka midagi otsustada. Kõik jõudsid? Nii, panen hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsiloleva päevakorrapunkti üle sellise arvestusega, et viimane sõjavõttja oleks Ants Paju? Kõnepidajaid meil ei ole. Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, 5 on vastu, 6 on erapooletud. Läbirääkimised lõpetatakse eespool öeldud tingimustel. Jätkame sõnavõttudega. Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud kolleegid! Kui jutt on salajasest või lahtisest hääletamisest, siis olen täielikult lahtise hääletamise poolt. Aga minus kutsub esile suuri kahtlusi § 20 punkt 5, kus on juttu sellest, et Ülemnõukogu määrab ametisse valitsuse personaalse koosseisu tervikuna lahtise hääletamise teel, kusjuures selle otsuse poolt peab hääletama vähemalt 2/5 Ülemnõukogu liikmeist. 2/5 meie koosseisust on 42 saadikut ja minu arvates ei hakka valitsus, kelle poolt pole hääletanud vähemalt pooled Ülemnõukogu saadikud, mitte kunagi stabiilselt töötama. Seepärast peaks selles punktis olema öeldud, et otsuse poolt peab hääletama 3/5 või üle poole saadikuist. Täna tähelepanu eest!

T. Käbin

Lugupeetud eesistuja! Ma peatuksin lühidalt ka hääletamisel, kas avalik või salajane. Teatavasti mitmeski riigis on ainult avalik hääletamine. Ja see võimalus, mida meie kasutame, vajutades kollasele erapooletu nupule, mis tegelikult tähendab, et arvamust ei ole, seda üldse ei tunta. Ollakse kas poolt või ollakse vastu. Ja mulle on siia maani mõistmatu, miks see tabloo lülitati meil ringi. Vist arvati, et kui nähakse, kuidas hääletab keegi teine, võib inimene oma arvamust muuta. Vaevalt et see nii on. Ja kui me võtame mõne teise riigi praktika, näiteks USA, kus olulisemates küsimustes küsitakse Esindajatekoja liikmed üle tähestikulises järjekorras, tähendab et kõik järgnevad hääletajad teavad täpselt, kuidas hääletasid eelnevad hääletajad. Või nendes maades, kus poolehoidu väljendatakse püsti tõusmisega, näevad kõik, kes on poolt ja kes on vastu. Nii et ma arvan, et see tabloo töötamine tuleb taastada, kollane nupp tuleks välja lülitada ja kõik hääletamised teha avalikuks.

Mis puutub otsuse vastuvõtmisesse, siis mitmed on esitanud siin täiendavaid ettepanekuid. Me oleme seda probleemi arutanud korduvalt juba varemgi nii siin suures saalis kui komisjonis, õiguskomisjonis ja gruppides. Ma arvan, et aeg on küllalt kaugel, et see vastu võtta. Ja täiendusettepanekud, mis on tehtud, need me hääletame lihtsalt läbi, kas saavad sanktsiooni ja lülituvad otsusesse või ei. Kuid otsus tuleks täna vastu võtta. Täna!

J. Pöld

Aitäh! Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Ma tahaksin juhtida teie tähelepanu mõnele ebatäpsusele või vasturääkivusele kolleegide eelnevates sõnavõttudes. Ma leian, et see projekt, kui ta töötati välja õiguskomisjoni poolt, leidis seal heakskiitu. Nüüd hakatakse seda projekti nii ja teisiti uuesti kritiseerima. Tõepoolest, lugemine tuleks ilmselt katkestada või ta pärast täpsustamist vastu võtta, aga kas me siis tulevikus ka tahame säilitada seda müstilist

kollektiivset riigipead, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi jne. Ja mis puutub fraktsioonilisse tegevusse, siis minu teada oleme me siia saali praegu valitud tõesti isikuvalimiste kaudu ja kui 30 saadikut ja valitsus ühiselt istuvad kokku, et seda õiguskomisjoni poolt tehtud tööd uuesti ringi teha, siis see ilmselt viitab siiski sellele, et nimetatud valitsusel on siis ka oma erihuvid selle projekti läbitöötamise juures. See on lihtsalt minupoolne konstateering. Hääletamine võiks täiesti loomulikult olla avalik, siis näeb igauks, kes kelle poolt hääletab. Aitäh!

A. Paju

Austatud juhataja, kallid kolleegid! Kuulates praegu sõnavõtte, tekkis minul kange soov öelda kaks sõna sekka, püüda mitte tark näida ja veel vähem targutada. Minu arvates me tihti unustame, et me ei määratle endale kahte asja: aega, kus me oleme, ja ruumi, kus me oleme. Minu arvates me elame ikkagi augusti keskel ja ikkagi Eestimaal. Ja me oleme määratlenud, et see on üleminekuperiood ja meil on ajutine töö- ja kodukord. Me võime siin oletada, et kui 30 istusid valitsusega kokku, siis nimetatud valitsusel võivad olla erihuvid. Ma arvan, siis jääb täielikult õigus "Postimehes" pensionär Ants Laaril, kes ütleb, et peale kõige muu on rahval välja kujunenud oma arusaam: eestlasel oleks vaja uut peremeest, oma rahvast. Ilmselt rahvas ei valinud parteilisel põhimõttel, vaid nii, nagu ta tundis neid, kes siia saali said. Kas ta tunneb kahetsust nüüd nende pärast, kes jäid ukse taha? Loodab rahvas, et see saalitäis siin aitab oma rahval kujundada oma rahva eneseteadvuse nõndasuguseks, et rahvas tunneb ennast oma rahvana ja turvalisena? Minu arvates sellise seaduseelnõu vastuvõtmine on vajalik üleminekuajal või üleminekuperioodil, kus ajutine töö- ja kodukord aitaksid nii valitsusel kui ka Ülemnõukogul töötada. Rahvas peab tundma, et ajutine siin maal ei ole igavene ja üleminekuperiood ei ole lõputu. Nii et see toob kaasa meile hoopis teise lähenemise sellele küsimusteringile. Ja milleks see igavene kadalipp otsimaks, kes on kurat või kes on jumal või teab kes. Ma arvan, et siin me oleme unustanud hoopiski ühe fakti. Selle, kellele pensionär Ants Laar viitab: rahva. Sellest tulenevalt on mul niisugune ettepanek. Aitäh juhatajale, et ta lõpetab sõnavõttud. Oletan, et see projekt täna hääletusel läbi ei läheks. Kui see esitatakse meile tervikuna, siis ... Ma veel kord kordan: selle projekti arutelu peaks katkestama. Ja jätaksime selle niisuguse tuimuse, et me siin iseendid grupeerime siia ja sinna, lahkume ühest või teisest fraktsioonist. Need fraktsioonid iseenesest ei ole veel nõndapalju reaalsed, vaid abstraktsed. Fraktsioon ei ole umbmäärane, ta ei hakka iseenesest tööle. Igauhes hakkab see fraktsioon tööle, kui temas kujuneb tulevane poliitiline süsteem, mis lõpeks peab jõudma

kõikidesse maakondadesse üle kogu Eestimaa, luues uue poliitilise struktuuri. See on aga juba homme ja ülehommene päev. Aitäh teile!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, lugupeetud Ülemnõukogu, läbirääkimised on lõppenud. Panen kõigepealt hääletusele ettepaneku katkestada arutelu. Sellisel juhtumil, kui Ülemnõukogu soovib katkestada, ma paluksin teha ettepanekud ka, millisel istungjärgul jätkata. Kui Ülemnõukogu ei soovi katkestada, siis palun valmis panna parandusettepanekud, tõenäoliselt teeme me siis vaheaja, õiguskomisjon peab nõu ja siis lähevad need hääletusele. Härra Tähiste, teeme jälle koostööd, kõik see mees saali! Ivar Raig ja Ants Veetõusme, me ei tee kohaloleku kontrolli. See on juba tehtud. Kohe hakkame hääletama. Et asi oleks kindel, teeme siiski ära. Tundub, et kahtlejaid on palju. Kohaloleku kontroll! Mis kindel, see kindel. Kohal on 85 saadikut, puudub 19.

Kolleegid, me pidasime siin nõu ja teeme niisuguse pakkumise, et kui Ülemnõukogu soovib katkestada, siis jätkaksime 47. istungjärgul, s.o. 9. septembrist. Kui ei katkestata, siis, nagu öeldud, hakkame tööle parandusettepanekutega.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 46 rahvasaadikut, vastu 33, erapooletuid on 1. Arutelu katkestatakse ja jätkatakse 47. istungjärgul.

Minu käes on mõned parandusettepanekud. Ma saadan need virgatsiga Tõnu Antoni kätte.

Kolleegid, meil on kahe seadusandliku akti kohta vaja kuulda Ülemnõukogu komisjonide arvamusi. Eesti Vabariigi seaduse "Politsei tegevuse õigusliku reguleerimise mõningate küsimuste kohta" eelnõu suhtes avaldab oma arvamuse õiguskomisjoni esimees härra Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon jõudis põgusalt nimetatud eelnõu läbi vaadata ja teeb teile ettepaneku võtta nimetatud eelnõu arutamisele septembrikuu jooksul. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ega kolleegidel ei ole vastuväiteid, et juhatus pakub teile, milline see konkreetne istungjärg võiks olla, kas 47., 48. või 49.? Oleme kokku leppinud? Ma tänan!

Lugupeetud Ülemnõukogu! Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses"

eelnõu kohta avaldab arvamuse Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjoni esindajana Kalju Koha või Aavo Mölder. Kumb? Aavo Mölder. Palume, Aavo Mölder!

A. Mölder

Lugupeetud kolleegid! Majanduskomisjon arutas 7. augustil antud küsimust ja teeb Ülemnõukogule ettepaneku arutada karusnahaaktsiisi seaduse eelnõu septembrikuu esimesel korralisel istungjärgul, kuna pikalt venitada sellega ei oleks kasulik, sest tuleva aasta eelarve tegemisel oleks vaja maksuseadus paika panna, nii et komisjoni ettepanek on arutada seda septembrikuu esimesel korralisel istungjärgul.

Juhataja

Neljakümne seitsmendal? Lugupeetud kolleegid, kas ei ole vastuväiteid? Komisjoni arvamus on teada. Juhatus teeb oma otsusega teile ettepaneku arutada seda probleemi 47. istungjärgul, sellel istungjärgul, mis algab 9. septembril. Oleme kokku leppinud? Suur tänu!

Head kolleegid! Ma loodan, et objektiivsetel põhjustel meil tuleb lugeda 45. istungjärk lõppenuks. Lihtsalt mõned päevakorrapunktid jäävad ette kandmata ettekandjate puudumise tõttu, kuid asi ei ole traagiline, kuiõrd on juba otsustatud läbi viia 46. istungjärk.

Kolleegid! Loeme istungi lõppenuks. Veel mõned teadaanded ja siis saab sõna Nikolai Aksinin.

N. Aksinin

Lugupeetud saadikud! Tahaksin täita oma ameti- ja saadikukohust ning teha teile teatavaks läkituse, mis võeti vastu siin miitingul kaks kuud tagasi, aga jäi arutamata, sest me läksime puhkusele. Seega pole ka Ülemnõukogu vastust ja otsust. Palun kuulake tähelepanelikult.

"Läkitus Eesti Vabariigi Ülemnõukogule ja valitsusele, kõigile Suure Isamaasõja veteranidele ja invaliididele, kõigile Eesti Vabariigi töötajatele.

Vääramatult kaovad aastad ja mida rohkem neid möödub, seda vähem jääb alles neid, kes osalesid selles ülemaailmses tragöödias. Iga invaliid ja iga rindemees on tükk elavat ajalugu. Nad moodustavad unikaalse hõimu, kes ei suurene, vaid kahaneb iga aastaga. Inimestel, kes andsid oma tervise kodumaa kaitsmisel ja kogu jõu tema taastamisel, oli õigus loota väarikale vanadusele, sellele, et neid austatakse ja nende eest hoolitsetakse. Ent Eesti Vabariigi juhtkond ründab plaanipäraselt sõjas ja töös sandistatud vanurite elatustaset. Valitsus on võtnud neilt ära peamise – uhkus- ja rahuldustunde selle üle, et elu pole mitte asjatult elatud –, kaotades ära suure võidu püha ja tehes näo, et pole olnud ei kohutavat sõda, võitu, Euroopa ja

kogu maailma rahvaste vabastamist pruunist fašismikatkest ega miljonite inimeste vabastamist häbiväärsest koloniaalsüsteemist.

Praegu veel elavate sõjaveteranide, nende laste ja lastelaste mälust ja südamest püütakse igati välja juurida mälestust ajaloo kangelaslikest aastatest. Porri trambitakse kõik see puhas ja helge, mis eelmine põlvkond on saavutanud, pjedestaalidelt rebitakse maha nende mälestussambad, kes võitlesid parema elu eest maakeral, rüvetatakse lippe ja sümboleid, mille all miljonid inimesed lahingusse läksid ja võidu saavutasid. Nende asemele püstitatakse mälestusmärke "Erna" ja Omakaitse tüüpi spiooni- ja diversioonigruppide liikmetele, kes ei sooritanud isegi mitte lahingulisi, vaid puhtal kujul karistusaktsioone, lastes maha tuhandeid mitte milleski süüdi olevaid relvastamata inimesi, sealhulgas ka eestlasi. Nemad pannakse ühte ritta tõeliste sõjameeste-vabastajatega. Neid tegusid võib ainult vandalismiks nimetada. Eesti juhid, kes seda teha lubavad, tahavad ise veel tsiviliseeritud maailma pääseda, pidades end tsiviliseeritud inimesteks.

Sellele väljakannatamatule moraalsele survele lisandub veel materiaalne ahistamine kõigis eluvaldkondades. Tallinna linnanõukogu otsusega on sõjainvaliidid ja -veteranid ilma jäetud tillukestest kaubanduslikest soodustustest, kaotatud on kommunaalteenuste soodustused, ehkki need teenused on läinud 2,5–3 korda kallimaks. Halvenenud on meditsiiniline teenindamine, peaaegu täielikult on loobutud tasuta ravimitega varustamisest. Ei rakendata mingeid abinõusid sotsiaalsete tingimuste parandamiseks invaliididekodus. Järsult on langenud elatustase, sest hinnad on tõusnud 3–4-kordseks, mõnede kaupade ja toiduainete hinnad aga 10-kordseks. Pension on jäänud tegelikult samale tasemele ja täiesti sümboolne kompensatsioon ei korva tohutut elu kallinemist. Vastuvõetud pensioniseaduses, mida nii kaua oodati, ei ole isegi mitte eraldi osa Suure Isamaasõja ja teiste sõdade veteranide ja invaliidide pensionikindlustuse kohta.

Me kannatasime kaua ja vaikisime kaua, aga nüüd, Suure Isamaasõja alguse 50. aastapäeva eel, me avaldame resoluutset protesti ellujäänute alandamise vastu. Väljendades poliitilist ja kodaniku umbusaldust Savisaare antidemokraatliku ja antihumaanse valitsuse suhtes, me nõuame selle tagasiastumist ja rahva usaldusvalitsuse loomist. Sotsiaalse kaitse valdkonnas me nõuame: kehtestada taas võidupüha riikliku pühana, taastada kaubanduslikud ja muud soodustused vastavalt Liidu seadusele, viia toidu- ja tarbekaupade hinnad vastavusse Liidus kehtivate hindadega, luua tõhus kontroll hindade rakendamise ning toiduainete ja esmatarbekaupade jaotamise üle, kaasates vajaduse korral töökollektiivide, sõja- ja tööinvaliidide ja -veteranide esindajaid, võtta vastu eriseadus Suure Isamaasõja ja Afganistani sõja invaliidide ja veteranide tervise kaitse, sealhulgas ka sanatoorse ja kuurortravi kohta,

revideerida pensionide ja kompensatsioonide kohta käivaid seadusi, märkides neis eraldi ära sõjainvaliidide ja -veteranide inimvääriline pensionikindlustus. Tuleb pensionid ümber arvestada vastavalt Liidu seadustele ja vabastada maksudest töötavad sõjaveteranid ning invaliididest ja veteranidest koosnevad kooperatiivid, et tõsta nende elatustaset. Elamufondi privatiseerimise seaduse vastuvõtmisel tuleb ette näha sõjainvaliidide ja -veteranide korterite tasuta üleandmine nende omanikele.

Valitsus peab massiteabevahendite kaudu aru andma eelarve rahaliste vahendite kulutamisest arvukate valitsus- ja parlamendiliikmete arvukateks välissõitudeks. Rahva hulgas on levinud arvamus, et mitmesuguseid maailma maid külastatakse rohkem isiklikel eesmärkidel kui rahva elu parandamiseks. Tuleb objektiivselt uurida ajalehtedes teatavaks tehtud bartertehinguid, mille alusel toiduaineid ja defitsiitseid kaupu vahetati sõiduautode vastu, mis läksid kõrgetel ametikohtadel olevatele isikutele, ning avalikustada ja karistada süüdlasi. Ülemnõukogus tuleb luua Suure Isamaasõja invaliidide ja veteranide komisjonid.

Me pöördume kõigi töökollektiivide, kõigi ühiskondlike organisatsioonide, kogu Eesti elanikkonna poole üleskutsega toetada meie nõudmisi ja seista Eesti kõigi elanike elu parandamise eest."

Mul on küsimus: kas saab usaldada Eesti juhtkonda? Kauem enam nii edasi elada ei saa. Toetage meid sel raskel hetkel, mil terved elanikkonna kihid, vanurid, nende lapsed ja lapselapsed seisavad viletsuse lävel, paljusid aga ähvardab koguni näljasurm. Me nõuame, et vabariigi Ülemnõukogu selle avalduse viivitamatult läbi vaataks ja võtaks vastu delegatsioonid sotsiaalküsimuste ühiseks arutamiseks, sest meie eelmisele läkitusele ei pööranud Ülemnõukogu tähelepanu ega vastanud. See avaldus on vastu võetud miitingul 20. juulil 1991. Selles avaldatud nõudmisi arvestades võttis delegatsiooni vastu Eesti peaminister Savisaar. Mitmes küsimuses, mida ta pidas valitsuse kompetentsi kuuluvaks, võib täheldada teatud nihkeid, ja septembris lubas ta jälle selle delegatsiooni vastu võtta ja konkreetsed kokkuvõtted teha.

Mis puutub Ülemnõukogusse, siis ma tahaksin, et võetaks vastu vastav otsus. On vaja reageerida sellele pöördumisele. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Kolleegid, järgmine, 46. istungjärg algab plenaaristungiga nagu ikka kell 16.00 ja me ootame kõigepealt suurt aktiivsust eelarve-majanduskomisjoni inimestelt, et me saaksime peale hakata kohe istungjärgu algusest nii lisaeelarve probleemidega kui ka alkoholi ja nafta aktsiisimaksu muudatustega.

Täna on presiidiumi istung kell 15.00 Kadriorus. Mina ja Marju Lauristin sõidame täna kohe pärast presiidiumi istungit Moskvasse. Asjaolud Moskvaga on väga keerulised ja ilmselt me arutame juhatuses seda küsimust, et esimesel sobival võimalusel täiendada päevakorda kiireloomulise küsimusega, et delegatsioon saaks anda Ülemnõukogule ametliku informatsiooni. Ma paluksin ka mõtiskleda selle üle, kas see istung peaks olema kinnine või mitte. Homme saab olema väga keerukas arutelu, rohkemat ma praegu ei söanda öelda. Valmis tuleb olla kõigeks. On täiendavaid asjaolusid, mis lubavad mul seda väita. Head nägemist, kolleegid!